

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG HATÁROZATAI

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG HIVATALOS LAPJA

TARTALOM

16/2014. (V. 22.) AB határozat	a jogerős határozattal kiszabott közérdekű munka vagy pénzbüntetés végrehajthatóságának elévüléséről szóló 2/2013. Büntető jogegységi határozat alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló bírói kezdeményezések elutasításáról	770
17/2014. (V. 30.) AB határozat	a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény 65. § (5) bekezdése „a felmondás közlését megelőzően” szövegrésze alaptörvény-ellenességének megállapításáról és megsemmisítéséről	787
18/2014. (V. 30.) AB határozat	a Magyar Művészeti Akadémiáról szóló 2011. évi CIX. törvény 7. §-a alkalmazásával összefüggő alkotmányos követelmény megállapításáról	799
19/2014. (V. 30.) AB határozat	a Kúria Pfv.IV.20.217/2012/5. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítására irányuló alkotmányjogi panasz elutasításáról	812
3166/2014. (VI. 3.) AB végzés	bírói kezdeményezés alapján indult eljárás megszüntetéséről	828
3167/2014. (VI. 3.) AB határozat	bírói kezdeményezés elutasításáról	830
3168/2014. (VI. 3.) AB határozat	bírói kezdeményezés elutasításáról	833
3169/2014. (VI. 3.) AB végzés	bírói kezdeményezés visszautasításáról	835
3170/2014. (VI. 3.) AB végzés	alkotmányjogi panasz visszautasításáról	839
3171/2014. (VI. 3.) AB végzés	alkotmányjogi panasz visszautasításáról	842
3172/2014. (VI. 3.) AB végzés	alkotmányjogi panasz visszautasításáról	843
3173/2014. (VI. 3.) AB végzés	alkotmányjogi panasz visszautasításáról	847

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG TELJES ÜLÉSÉNEK A MAGYAR KÖZLÖNYBEN KÖZZÉTETT HATÁROZATAI ÉS VÉGZÉSEI

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 16/2014. (V. 22.) AB HATÁROZATA

a jogerős határozattal kiszabott közérdekű munka vagy pénzbüntetés végrehajthatóságának elévüléséről szóló 2/2013. Büntető jogegységi határozat alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló bírói kezdeményezések elutasításáról

Az Alkotmánybíróság teljes ülése egyedi ügyben alkalmazandó jogegységi határozat Alaptörvénnyel való összhangjának felülvizsgálatára irányuló bírói kezdeményezések tárgyában – *dr. Balogh Elemér, dr. Bragyova András, dr. Kiss László, dr. Lévy Miklós, dr. Paczolay Péter és dr. Stumpf István* alkotmánybírák különvéleményével – meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság a jogerős határozattal kiszabott közérdekű munka vagy pénzbüntetés végrehajthatóságának elévüléséről szóló 2/2013. Büntető jogegységi határozat alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló bírói kezdeményezéseket elutasítja.

Az Alkotmánybíróság e határozatát a Magyar Közlönyben közzéteszi.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. A közérdekű munka és a pénzbüntetés végrehajthatóságának elévülését érintő, a Veszprémi Törvényszéken Bv.100/2013., Bv.104/2013., Bv.112/2013., Bv.117/2013., Bv.151/2013., Bv.153/2013., Bv.155/2013. számokon, a Tatabányai Törvényszéken Bv.176/2013., Bv.177/2013., Bv.178/2013., Bv.179/2013., Szv.825/2013. számokon, valamint a Fővárosi Törvényszéken 4.Kmv.1407/2010. számon folyamatban lévő büntetés-végrehajtási ügyekben eljáró bírák az eljárásokat a büntetések és az intézkedések végrehajtásáról szóló 1979. évi 11. törvényerejű rendelet (a továbbiakban: Bv. tvr.) 6. § (7) bekezdése és a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.) 266. § b) pontja alapján felfüggesztették és egyúttal az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 25. § (1) bekezdése alapján az Abtv. 37. § (2) bekezdésére is figyelemmel a Kúria 2/2013. számú Büntető jogegységi határozata (a továbbiakban: jogegységi határozat) alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kezdeményezték az Alkotmánybíróság előtt.
- [2] A bírói kezdeményezésekre okot adó összesen tizenhárom büntetés-végrehajtási ügyben a bíróság közérdekű munka, illetve pénzbüntetést szabott ki az elítéltekkel szemben. A bíróság ezekben az ügyekben utóbb megállapította, hogy a kiszabott büntetések végrehajthatósága elévült. Időközben a jogalkotó a közérdekű munka és a pénzbüntetés végrehajthatóságának elévülési idejét 2010. május első napján három évről öt évre emelte. A folyamatban lévő büntetés-végrehajtási ügyek elévülési idejét a bírói kezdeményezésekben kifogásolt jogegységi határozat rendezi, amelynek értelmében „[a]mennyiben a jogerős határozattal kiszabott közérdekű munka vagy pénzbüntetés végrehajthatóságának elévülése 2010. évi május hó 1. napja előtt bekövetkezett, úgy a továbbiakban nincs törvényes lehetőség a büntetés végrehajtására. Ha azonban a közérdekű munka és a pénzbüntetés végrehajthatóságának elévülése 2010. május 1. napjáig nem következett be, e büntetések elévülési ideje öt év.” A jogegységi határozat e rendelkezése alapján a bírói kezdeményezésekre okot adó büntetés-végrehajtási ügyek egy részében a Veszprém Megyei Főügyészség és a Fővárosi Főügyészség, míg a másik részében a Ko-

máram-Esztergom Megyei Főügyészség indítványozta a Veszprémi, a Fővárosi, illetőleg a Tatabányai Törvényszékeknek a büntetések végrehajthatóságának elévülését megállapító első fokú bírósági határozatok hatályon kívül helyezését és a büntetés-végrehajtás továbbfolytatásának elrendelését.

- [3] 1.1. A Veszprémi és Fővárosi Törvényszékek Büntetés-végrehajtási Csoportjának bírái elsődlegesen az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglalt jogállamiság klauzulát hívták fel. Előadásuk szerint a jogegységi határozat azért ellentétes a jogbiztonság követelményrendszerével, mert az elévülési idő számításának szabályait az elévülési idő folyása alatt az elítélt terhére megváltoztatja. A korábbi alkotmányos büntetőjogot formáló alkotmánybírói gyakorlat felidézése mellett a törvényszéki bírák arra mutatnak rá, hogy a büntetések végrehajtása során ugyanazok az alkotmányos követelmények érvényesek, mint amelyek mérceként szolgálnak büntetőjog egészének megítéléséhez. A törvényszékek álláspontja szerint a kifogásolt jogegységi határozat a jogalkotó akaratának sem felel meg. Ennek igazolásául a bírói kezdeményezések idézik a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvényhez (a továbbiakban: régi Btk.) kapcsolódó, 2010. május 1. napjától hatályos 67. §-ához fűzött miniszteri indokolást, amely szerint „[a] törvény a közérdekű munka és a pénzbüntetés három éves elévülési idejét öt évre emeli. Ez az elévülési idő összhangban van a szabadságvesztés büntetés, valamint az eltöltött jellegű szankciók (foglalkozástól, járművezetéstől eltiltás, kiutasítás, közügyektől eltiltás, kiutasítás), illetve a szabadságvesztés legrövidebb elévülési idejével. A törvény nem az állami büntetőigény érvényesíthetőségének szélesítése miatt emeli fel az elévülési időt, hanem a szükséges koherencia megteremtése érdekében.”
- [4] Ezzel összefüggésben a törvényszékek bírái azt is előadják, hogy a jogegységi határozat lezárt jogviszonyokban, vagyis visszamenőleges hatállyal követeli meg a büntetés végrehajtásának elrendelését, hiszen olyan ügyekben alkalmazandó, amelyekben az első fokon eljáró bíróságok a büntetés végrehajthatóságának elévülését már megállapították. Az indítványozó törvényszéki bírák kifejtik, hogy jogállami keretek között csak olyan büntetőjogi szabályozásnak van helye, amely megteremti ezen bírósági határozatok felülvizsgálhatóságának egyértelmű kritériumrendszerét.
- [5] A törvényszéki bírák további alkotmányossági aggályként fogalmazzák meg, hogy a támadott jogegységi határozat a büntetés-végrehajtási ügyekben eljáró hatóságok munkatempójától függően eltérő szabályok alkalmazását teszi kötelezővé olyan elítéltek esetében, akikre azonos nemű és mértékű büntetést szabtak ki: egyesek esetében ugyanis a büntetés elévülési ideje három év marad, míg mások esetében az új rendelkezések alapján az elévülési idő öt évre emelkedik. A büntetés végrehajtását érintő elévülési szabály megválasztása elsősorban az elfogatóparancs kibocsátásának időpontjától függ, ugyanis ha az elfogatóparancsot 2007. május 1-jét megelőzően bocsátották ki, akkor az elévülést a régi, míg ha 2007. május 1. után, az elévülést az új szabályok szerint szükséges számítani. A büntetések elévülésének tényleges ideje a büntetések végrehajtásától függően ugyan mindig esetről esetre változik, de az elévülés idejét kizárólag az adott ügyben foganatosított és a büntető törvények által elismert jogi tények befolyásolhatják. A törvényszék érvelése szerint a Kúria jogegységi határozata nem tekinthető a büntetések elévülését befolyásoló, így az elévülést félbeszakító vagy szünetelését eredményező törvényben elismert eljárási cselekménynek. Ebből következően a törvényszék következtetése szerint a jogegységi határozat sérti az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdésében elismert egyenlőségi szabályt és az Alaptörvény II. cikkében biztosított emberi méltósághoz fűződő jogot, ugyanis homogén csoportba tartozó személyek között indokolatlanul, más alapjog védelmére való hivatkozás nélkül és törvényi felhatalmazás hiányában tesz különbséget. A törvényszék megítélése szerint ezen kívül a jogegységi határozat sérti az Alaptörvény Q) cikk (2) bekezdésében foglaltakat is, mert a jogegyenlőség követelményét az Európai Unió Alapjogi Chartájának 20. cikke is garantálja. A Fővárosi Törvényszék bírása e körben nemcsak az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdésében foglalt általános egyenlőségi szabályt, hanem az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésében tilalmazott hátrányos különbségtétel szabályát is nevesíti.
- [6] A törvényszéki bírák álláspontja értelmében a kifogásolt jogegységi határozat rendelkezése a jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Jat.) eljárási rendjének sem felel meg. A törvényszéki álláspont szerint a kifogásolt döntésében a Kúria az 1/2011. (VI. 1.) Büntető jogegységi határozattal ellentétes megoldást alkalmaz. Az 1/2011. (VI. 1.) Büntető jogegységi határozat ugyanis a kényszergyógykezeltre vonatkozóan azt mondja ki, hogy a régi Btk. 2010. május elsején hatályba lépett módosításaival összefüggésben átmeneti rendelkezés hiányában nincs törvényes lehetőség a visszaható hatály kimondására. Döntésében a Legfelsőbb Bíróság utalt arra is, hogy a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény hatálybalépéséről és végrehajtásáról szóló 1979. évi 5. törvényerejű rendelet (a továbbiakban: Btk.) 7. §-a hasonlóan rendelkezik a folyamatban lévő kényszergyógykezelésekről.

- [7] A fentiekén túlmenően az indítványozó törvényszéki bírák aggályosnak tartják a jogegységi határozat indokolását is, mert jelen ügyben is irányadónak tekinti a Btké. átmeneti szabályait. A Btké. 6. §-a rendszertani elhelyezéséből (a II. fejezet Átmeneti rendelkezések I. címe alatt található) és nyelvtani értelmezéséből ugyanakkor egyértelműen következik, hogy az a régi Btk. hatályba lépésére vonatkozóan tartalmaz iránymutatást az annak idején folyó elévülési idők számítása tekintetében. Ezt az álláspontot erősíti az adott jogszabályhelyhez fűzött miniszteri indoklás is, amely szerint „[a] Btk-nak a büntetés elévülésére vonatkozó rendelkezései – a próbaidőre felfüggesztett büntetés elévülésére vonatkozó szabály kivételével – megegyeznek a korábbi szabályozással. [...] Mivel a Btk. szabályai nem térnek el a korábbi szabályoktól, csupán kiküszöbölik annak egyik hibáját, indokolt, hogy egységesen a Btk. szabályai érvényesüljenek. Ezt mondja ki az (1) bekezdés. A (2) bekezdés kizárja a jogvesztő visszaható hatályt.” Az indítványozó törvényszékek álláspontja szerint a Kúria a Btké. szabályaira történő utalással analógiát alkalmaz, amellyel egyfelől az analógia alkalmazását tilalmazó büntetőjogi alapelveket, másfelől pedig a jogszabály kiszámíthatóságának a követelményét is sérti.
- [8] 1.2. A Tatabányai Törvényszék Büntetés-végrehajtási Csoportjának bírása indítványaiban a támadott jogegységi határozat alaptörvény-ellenességét alátámasztandó a Veszprémi és Fővárosi Törvényszékek Büntetés-végrehajtási Csoportjának bírái által előadottakkal részben azonos érvelést terjesztett elő. Egyező tartalommal adta elő alkotmányossági aggályait arról, hogy a támadott jogegységi határozat alkalmazásának kötelezettsége az eljáró hatóságok munkatempójától függ, valamint arról, hogy a Kúria rendelkezése miként vezet az egyenlő bánásmód követelményének, illetőleg az Európai Unió Alapjogi Chartájának (a továbbiakban: Alapjogi Charta) 20. cikkében elismert jogegyenlőségi szabály és így az Alaptörvény Q) cikk (2) bekezdésének a megsértéséhez. Azonos érvelést bemutatva fejti ki véleményét a jogbiztonság követelményének sérelméről is. A veszprémi bíróval egyezően érvel továbbá amellett, hogy a Kúria megoldása ellentétes egyrészt az 1/2011. (VI. 1.) Büntető jogegységi határozattal, másrészt pedig a régi Btk. 2010. május 1-jével hatályba lépett módosításhoz fűzött miniszteri indokolással, valamint a jogalkotó abban nevesített szándékával is. A Tatabányai Törvényszék indítványai is kifogásolták, hogy a Kúria a Btké. szabályának felhívásával analógiát alkalmazott.
- [9] Ezen túlmenően az indítványozó bíró kifejti, hogy megítélése szerint téves a Kúria abbéli álláspontja, amely szerint a Btké. 6. § (1) bekezdése a büntető törvény valamennyi későbbi módosítása, így a jogegységi határozattal érintett eset tekintetében is irányadó. E körben utal a hivatkozott jogszabályhelynek az adott jogszabályon belüli elhelyezkedésére – vagyis, hogy az „[a] Btk. hatálybalépése előtt kiszabott büntetések és elrendelt intézkedések” alcím alatt található – az azt követő – a 6. § (2) bekezdése szerinti – rendelkezésre, amelynek értelmében „[a] Btk. hatálybalépése előtt, a korábbi jogszabály alapján bekövetkezett elévülés hatálya érintetlen marad”, továbbá a Btké.-hez fűzött miniszteri indoklásra is, ahogyan az a veszprémi bíró indítványaiban is olvasható.
- [10] A Tatabányai Törvényszék bírójának indítványai szerint a kifogásolt jogegységi határozat rendelkezése nem felel meg a Jat. 2. § (2) bekezdésében foglalt azon kívánalomnak sem, hogy „[j]ogszabály a hatálybalépését megelőző időre nem állapíthat meg kötelezettséget, kötelezettséget nem tehet terheesebbé, valamint nem vonhat el vagy korlátozhat jogot, és nem nyilváníthat valamely magatartást jogellenessé”. A Jat. szerinti eljárásrendet pedig az sérti, hogy jogértelmezésével a Kúria törvényben nem nevesített hatásköröket állapít meg a bíróságok számára. Az indítványozó törvényszék emellett előadja azt is, hogy a jogegységi határozat nem szerepel az Alaptörvény T) cikk (2) bekezdésében foglalt, a jogszabályokat meghatározó felsorolásban, ugyanakkor az Alaptörvény 25. cikk (3) bekezdésének rendelkezése alapján a Kúria jogegységi határozatainak alkalmazása mégis kötelező. Ugyanerről rendelkezik a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) 42. § (1) bekezdése is, amely szerint „[a] jogegységi határozat a bíróságokra a Magyar Közlönyben történő közzététel időpontjától kötelező.” A törvényszéki bíró álláspontja értelmében így a kifogásolt jogegységi határozat alkalmazása a folyamatban lévő büntetés-végrehajtási ügyekben ugyan kötelező, de a büntetés-végrehajtási bírónak még sincs jogszabályban foglalt hatásköre ennek teljesítéséhez.
- [11] Hasonló alkotmányos aggályának adott hangot a Fővárosi Törvényszék bírása is, mert álláspontja szerint a bíróságoknak a kifogásolt jogegységi határozat végrehajtása során jogszabályi felhatalmazás hiányában szükséges dönteniük az elévülést megállapító végzések hatályon kívül helyezéséről.
- [12] 2. Az Abtv. 58. § (2) bekezdése értelmében „[a]z előadó alkotmánybíró együttes vizsgálat és elbírálás végett elrendelheti azoknak az előtte folyamatban levő ügyeknek az egyesítését, amelyeknek tárgya egymással összefügg.” Figyelemmel arra, hogy a büntetés-végrehajtási ügyekben eljáró bírák ugyanazt a jogegységi határozatot, hasonló alkotmányjogi érvek alapján támadják, így az előadó alkotmánybíró elrendelte bírói kezdeményezések

egyesítetését. Az Alkotmánybíróság a bírói kezdeményezések alkotmányossági vizsgálatát egy eljárásban folytatta le.

II.

[13] Az Alkotmánybíróság eljárása során a következő jogszabályi rendelkezéseket vette figyelembe:

[14] 1. Az Alaptörvénynek az indítványokban utalt és az alkotmányossági vizsgálatban érintett rendelkezései:

„B) cikk (1) Magyarország független, demokratikus jogállam.”

„Q) cikk (2) Magyarország nemzetközi jogi kötelezettségeinek teljesítése érdekében biztosítja a nemzetközi jog és a magyar jog összhangját.”

„T) cikk (2) Jogszabály a törvény, a kormányrendelet, a miniszterelnöki rendelet, a miniszteri rendelet, a Magyar Nemzeti Bank elnökének rendelete, az önálló szabályozó szerv vezetőjének rendelete és az önkormányzati rendelet. Jogszabály továbbá a Honvédelmi Tanács rendkívüli állapot idején és a köztársasági elnök szükségállapot idején kiadott rendelete.”

„I. cikk (1) AZ EMBER sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait tiszteletben kell tartani. Védelmük az állam elsőrendű kötelezettsége.

(2) Magyarország elismeri az ember alapvető egyéni és közösségi jogait.

(3) Az alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg. Alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.”

„II. cikk Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.”

„XV. cikk (1) A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes.

(2) Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.”

„XXVIII. cikk (4) Senki nem nyilvánítható bűnösnek, és nem sújtható büntetéssel olyan cselekmény miatt, amely az elkövetés idején a magyar jog vagy – nemzetközi szerződés, illetve az Európai Unió jogi aktusa által meghatározott körben – más állam joga szerint nem volt bűncselekmény.”

„25. cikk (2) A bíróság dönt

a) büntetőügyben, magánjogi jogvitában, törvényben meghatározott egyéb ügyben;

b) a közigazgatási határozatok törvényességéről;

c) az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközéséről és megsemmisítéséről;

d) a helyi önkormányzat törvényen alapuló jogalkotási kötelezettsége elmulasztásának megállapításáról.

(3) A Kúria a (2) bekezdésben meghatározottak mellett biztosítja a bíróságok jogalkalmazásának egységét, a bíróságokra kötelező jogegységi határozatot hoz.”

„28. cikk A bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak.”

[15] 2. A bírói kezdeményezésekben kifogásolt jogegységi döntés rendelkező része:

„Amennyiben a jogerős határozattal kiszabott közérdekű munka vagy pénzbüntetés végrehajthatóságának elévülése 2010. évi május hó 1. napja előtt bekövetkezett, úgy a továbbiakban nincs törvényes lehetőség a büntetés végrehajtására.

Ha azonban a közérdekű munka és a pénzbüntetés végrehajthatóságának elévülése 2010. május 1. napjáig nem következett be, e büntetések elévülési ideje öt év.”

[16] 3. A korábban hatályban volt Btk. 2010. május elsejét megelőzően hatályban volt és a bírói kezdeményezésekkel érintett rendelkezései:

„67. § (1) A főbüntetés elévül:

- a) tizenöt évi szabadságvesztés, valamint ennél súlyosabb büntetés esetén húsz év,
- b) tízévi vagy ezt meghaladó szabadságvesztés esetén tizenöt év,
- c) ötévi vagy ezt meghaladó szabadságvesztés esetén tíz év,
- d) öt évet el nem érő szabadságvesztés esetén öt év,
- e) közérdekű munka vagy pénzbüntetés esetén három év elteltével.

[...]

68. § (1) A főbüntetés elévülésének határideje a büntetést kiszabó határozat jogerőre emelkedésének napján, ha pedig a büntetés végrehajtását felfüggesztik, a próbaidő leteltének napján kezdődik. Ha az elítélt a szabadságvesztés végrehajtása alatt megszökik, az elévülés határideje a szökés napjával ismét elkezdődik.

[...]

(4) Az elévülést félbeszakítja az elítélt ellen a büntetés végrehajtása végett tett intézkedés. A félbeszakítás napjával az elévülés határideje ismét elkezdődik.”

[17] 4. A korábban hatályban volt Btk. 2010. május elsején hatályba lépett (2013. június 30-ig hatályos) indítvánnyal érintett rendelkezései:

„67. § (1) A szabadságvesztés végrehajthatósága elévül

- a) tizenöt évi szabadságvesztés vagy ennél súlyosabb büntetés esetén húsz év,
- b) tíz évi vagy ezt meghaladó tartamú szabadságvesztés esetén tizenöt év,
- c) öt évi vagy ezt meghaladó tartamú szabadságvesztés esetén tíz év,
- d) öt évet el nem érő tartamú szabadságvesztés esetén öt év elteltével.

[...]

68. § (1) A büntetés elévülésének határideje a büntetést kiszabó határozat jogerőre emelkedésének napjával, ha pedig a szabadságvesztés végrehajtását felfüggesztik, a próbaidő leteltének a napjával kezdődik.

[...]

(4) Az elévülést félbeszakítja az elítélt ellen a büntetés végrehajtása végett tett intézkedés. A félbeszakítás napjával az elévülés ismét elkezdődik.”

[18] 5. A Btké. (2013. június 30-ig hatályos) indítvánnyal érintett rendelkezései:

„6. § (1) A Btk.-nak a büntetés elévülésére vonatkozó rendelkezéseit (67–68. §) a hatálybalépése előtt jogerősen kiszabott büntetésre is alkalmazni kell.

(2) A Btk. hatálybalépése előtt, a korábbi jogszabály alapján bekövetkezett elévülés hatálya érintetlen marad.”

III.

[19] Az Alkotmánybíróság mindenekelőtt azt vizsgálta meg, hogy a bírói kezdeményezések megfelelnek-e a törvényben előírt feltételeknek. Az Abtv. 25. §-a értelmében „[h]a a bírónak az előtte folyamatban levő egyedi ügy elbírálása során olyan jogszabályt kell alkalmazni, amelynek alaptörvény-ellenességét észleli, vagy alap-

törvény-ellenességét az Alkotmánybíróság már megállapította, – a bírósági eljárás felfüggesztése mellett – az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés *b*) pontja alapján az Alkotmánybíróságnál kezdeményezi a jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenességének megállapítását, illetve az alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazásának kizárását.” Ehhez képest az Abtv. 37. § (2) bekezdése rendelkezik úgy, hogy az Alkotmánybíróság a bírói kezdeményezés alapján folytatott egyedi normakontroll eljárásban felülvizsgálja a jogegységi határozatnak az Alaptörvénnyel való összhangját.

- [20] Valamennyi bírói kezdeményezés alapjául szolgáló büntetés-végrehajtási ügy közös jellemzője, hogy a kapcsolódó büntetőeljárásokban az eljáró bíróságok 2010. május elsejét megelőzően szabtak ki közérdekű munka vagy pénzbüntetést olyan időben, hogy a büntetés végrehajthatósága a kiszabás időpontjában hatályban volt – három éves – elévülési időt figyelembe véve 2010. május elseje előtt nem következett be. A Kúria kifogásolt jogegységi döntése ezekben az esetekben kötelezően írja elő, hogy 2010. május elsejét követően a közérdekű munka és a pénzbüntetés elévülésének számításánál a 2010. május 1-jén hatályba lépett – öt éves – elévülési határidő az irányadó. Az Alkotmánybíróság az Abtv. 25. §-a és az Abtv. 37. § (2) bekezdésére figyelemmel megállapította, hogy valamennyi bírói kezdeményezés megfelel törvényben előírt feltételeknek.

IV.

- [21] Az indítvány nem megalapozott.
- [22] 1. A bírói kezdeményezések elsődlegesen azt sérelmezik, hogy a jogegységi határozat visszamenőleges hatállyal állapít meg büntetőjogi hátrányt, amelynek eredményeként egy büntetőjogszabály, és így a büntetőjogi felelősségre vonás válik terhesebbé. A bírói kezdeményezések e körben az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében rejlő jogbiztonság követelményének sérelmét nevesítik ugyan, de indítványaik egyértelműen az Alaptörvény XXVIII. cikk (4) bekezdésében foglalt visszaható hatályú büntetőjogi jogalkotás tilalmának sérelmét is állítják, hiszen a bírói kezdeményezések indokai között megjelenik a korábban hatályos Alkotmány 57. § (4) bekezdése is, amely azonos az Alaptörvény XXVIII. cikk (4) bekezdésében foglalt szabállyal. Az indítványok kimerítése azért is indokolja az Alaptörvény XXVIII. cikk (4) bekezdésén alapuló vizsgálatot, mert a jogirodalom álláspontja szerint a büntetés-végrehajtási jog a büntető felelősségre vonást szabályozza, így a jogrendszerben elfoglalt helyét illetően a bűnügyi jogok közé tartozik. Minthogy a büntetés-végrehajtási jog jogági jellegét tekintve a büntetőjoghoz sorolódik, így az Alaptörvény XXVIII. cikk (4) bekezdésében biztosított alapvető jog is mérceként szolgál szabályai megítéléséhez.
- [23] Ezen kívül a bírói kezdeményezések nevesítik az Alaptörvény Q) cikk (2) bekezdésében szereplő előírást is, amely szerint Magyarország a nemzetközi jogi kötelezettségeinek teljesítése érdekében biztosítja a nemzetközi jog és a magyar jog összhangját. Ebből következően, ha az Alaptörvény és valamely vállalt nemzetközi emberi jogi egyezmény egyidejűleg, azonos tartalommal szabályoz egy alapjogot, úgy az Alkotmánybíróság az Alaptörvény Q) cikk (2) bekezdésén keresztül vizsgálja, hogy a hazai jogszabály értelmezése összhangban áll-e az Alaptörvény és egyúttal a nemzetközi egyezmény azonos megfogalmazású szabályából fakadó garanciális követelményekkel, amelynek során az Alkotmánybíróság tartózkodik a hazai jogszabály olyan értelmezésétől, amelynek elkerülhetetlen következménye a vállalt nemzetközi jogi kötelezettség megsértése {hasonlóan lásd: 36/2013. (XII. 5.) AB határozat, Indokolás [28]}. A visszaható hatályú büntető jogalkotás tilalmát, vagyis a *nullum crimen sine lege* és a *nulla poena sine lege* jogelvet megfogalmazó szabály a nemzetközi emberi jogi egyezményekben ugyanolyan tartalommal jelenik meg, mint az Alaptörvény XXVIII. cikk (4) bekezdésében foglalt szabály, amely ennek megfelelően megalapozza a jogegységi határozatnak az Alaptörvény XXVIII. cikk (4) bekezdése alapján történő vizsgálatát is.
- [24] Az Alkotmánybíróság elsőként azt értékeli, hogy a jogegységi határozat hogyan érvényesül a korábban és a jelenleg hatályos büntetőjogi szabályok között (1). Ezt követően az Alkotmánybíróság az Alaptörvény R) cikk (3) bekezdésében foglalt alkotmányértelmezési kötelezettséget is szem előtt tartva rövid áttekintést nyújt a jogállamiság klauzulában rejlő visszamenőleges hatályú jogalkotás alkotmányjogi jelentéséről, majd ehhez képest felvázolja a visszaható hatályú jogalkotásnak az alkotmányos büntetőjogban érvényesülő garanciáját és annak védelmi körét (2). Az Alkotmánybíróság ezek után nemzetközi jogvédelmi mechanizmusok működésén keresztül vizsgálja visszaható hatályú büntetőjogi jogalkotás általánosan elismert korlátait (3). Végül az Alkotmánybíróság

választ nyújt arra, hogy milyen alkotmányjogi összefüggés lelhető fel a büntetések végrehajthatóságának elévülését értelmező jogegységi határozat és a visszaható hatályú büntető jogalkotás garanciális korlátai között (4).

- [25] 2. A büntetőjog két elévülési időt különböztet meg. A bűncselekmény büntethetőségének elévülése a cselekmény büntethetőségét végérvényesen megszüntető okok egyike (Btk. 25. §). A büntethetőség elévülése az állami büntetőhatalom érvényesítésének korlátja: a büntethetőség elévülésével a cselekmény üldözhetősége és a büntetőjogi felelősségre vonás lehetősége enyészik el. Ehhez képest a büntetés végrehajthatóságának elévülése a büntetőeljárás lefolytatását követően a már jogerősen megállapított büntetőjogi szankció végrehajthatóságának megszűnését jelenti [rég. Btk. 66. § b) pontja; Bv. tvr. 17. § b) pontja]. Vagyis ebben az esetben a büntetőjogi szankció állami kikényszeríthetősége az idő múlásának következményeként szűnik meg. A bírói kezdeményezésekben kifogásolt jogegységi határozat a közérdekű munka és a pénzbüntetés végrehajthatóságának elévülési idejére vonatkozó új szabályok alkalmazhatóságát érinti.
- [26] 2.1. A régi Btk. 2010. május 1-jét megelőzően a közérdekű munka és a pénzbüntetés végrehajthatóságának elévülési idejét három évben határozta meg [rég. Btk. 67. § (1) bekezdés e) pontja]. Ezt az elévülési időt a régi Btk. módosításáról szóló 2009. évi LXXX. törvény (a továbbiakban: Módtv.) 22. § (2) bekezdése 2010. május 1-jei hatállyal öt évben állapította meg. A jogszabályhoz fűzött miniszteri indokolás értelmében a módosítás a különféle büntetések és mellékbüntetések végrehajthatóságának elévülési időtartamai közötti összhang megteremtését szolgálja. A közérdekű munka és a pénzbüntetés végrehajthatóságának öt éves elévülési ideje áll ugyanis összhangban a szabadságvesztés büntetés legrövidebb, valamint az eltiltó jellegű mellékbüntetések (foglalkozástól, járművezetéstől eltiltás, kiutasítás, közügyektől eltiltás, kiutasítás) öt éves elévülési idejével.
- [27] Időközben a régi Btk. hatályát veszítette, és a 2013. július elsején hatályba lépett a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) a büntetések végrehajthatóságát érintő elévülési szabályokat már nem tartalmazza. Ehelyett a büntetések végrehajthatóságának elévülését a régi Btk. 2010. május elseje után hatályos szabályaival többnyire megegyező tartalommal jelenleg a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény hatálybalépéséhez kapcsolódó átmeneti rendelkezésekről és egyes törvények módosításáról szóló törvénnyel módosított Bv. tvr. 18. §-a szabályozza.
- [28] 2.2. A Módtv. a közérdekű munka és a pénzbüntetések végrehajthatóságának elévülési idejét 2010. május elsejei hatállyal egységesen öt évben határozta meg, ugyanakkor szövegszerűen nem tartalmazott átmeneti szabályokat azon büntetések végrehajthatóságának elévülési időtartamáról, amelyeket a büntető bíróságok jogerős határozatukban 2010. május elsejét megelőzően szabtak ki. A 2010. május elsejét megelőzően kiszabott, de ezen időpontban még el nem évült büntetések végrehajthatóságának elévülési idejét érintően eltérő jogértelmezési álláspontokat képviselő bírósági ítéletek születtek. Egyes bíróságok a régi Btk. 2. §-ában foglalt időbeli hatály szabályát alkalmazták, és ennek megfelelően arra az álláspontra helyezkedtek, hogy a közérdekű munka, illetve a pénzbüntetés végrehajthatóságának 2010. május elsején folyó elévülési ideje a cselekmény elkövetésekor hatályban volt három év. Ezzel szemben más bíróságok azt képviselték, hogy a büntetések végrehajthatóságának elévülése során nem alkalmazható a Btk. 2. §-a, így a büntetések végrehajthatóságának az elévülési idejét a hatályos jogszabályok jelölik ki, amely jelen esetben öt év. Az egységes ítélkezési gyakorlat biztosítása érdekében a Kúria büntető jogegységi tanácsa jogegységi eljárást folytatott le. Ennek eredményeként meghozott jogegységi határozat szerint „[a]mennyiben a jogerős határozattal kiszabott közérdekű munka vagy pénzbüntetés végrehajthatóságának elévülése 2010. évi május hó 1. napja előtt bekövetkezett, úgy a továbbiakban nincs törvényes lehetőség a büntetés végrehajtására. Ha azonban a közérdekű munka és a pénzbüntetés végrehajthatóságának elévülése 2010. május 1. napjáig nem következett be, e büntetések elévülési ideje öt év.” A jogegységi határozat így a közérdekű munka és a pénzbüntetés végrehajthatóságának 2010. május elsején hatályba lépett öt éves elévülési időtartamát ezen a napon még el nem évült büntetés végrehajthatóságának elévülésére is alkalmazni rendeli. Az Alkotmánybíróságnak a bírói kezdeményezések alapján így elsődlegesen arról szükséges állást foglalnia, hogy az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglalt jogállamiság klauzula és az Alaptörvény XXVIII. cikk (4) bekezdésében megfogalmazott *nullum crimen sine lege* és *nulla poena sine lege* elvekkel összhangban áll-e a Kúria jogegységi határozata.
- [29] 3. Az Alkotmánybíróság ennek megítéléséhez elsőként azt értékelte, hogy a korábbi alkotmánybírói gyakorlatban kimunkált mérce érvényesnek tekinthető-e az Alaptörvény hatálybalépését követően. Az Alkotmánybí-

róság a 13/2013. (VI. 17.) AB határozatában kifejtette, hogy „[a]z Alkotmánybíróság az újabb ügyekben vizsgálható alkotmányjogi kérdések kapcsán felhasználhatja a korábbi határozataiban kidolgozott érveket, jogelveket és alkotmányossági összefüggéseket, ha az Alaptörvény adott szakaszának az Alkotmánnyal fennálló tartalmi egyezése, az Alaptörvény egészét illető kontextuális egyezősége, az Alaptörvény értelmezési szabályainak figyelembevételére és a konkrét ügy alapján a megállapítások alkalmazhatóságának nincs akadálya, és szükségesnek mutatkozik azoknak a meghozandó döntése indoklásába történő beillesztése.” {13/2013. (VI. 17.) AB határozat, Indokolás [32]}. Az Alkotmánybíróság ennek megfelelően összevetette a korábbi és jelenleg hatályos alkotmányos szabályokat.

- [30] 3.1. A korábban hatályban volt Alkotmány 2. § (1) bekezdése és az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése egyező megfogalmazással tartalmazzák a jogállamiság klauzuláját, amely szerint Magyarország független, demokratikus jogállam. Az Alkotmány 57. § (4) bekezdése szintén egyező megfogalmazással tartalmazta az Alaptörvény XXVIII. cikk (4) bekezdésében kimondott büntetőjogi visszaható hatályú jogalkotás tilalmának garanciáját. Az alkotmányozó az Alaptörvény U) cikkében azonban az Alkotmányhoz képest a büntetőjogi felelősségre vonhatósághoz kapcsolódóan további szabályokat fogalmazott meg. Az Alaptörvény U) cikk (1) bekezdése elévülhetetlen felelősséget deklarálni mindazokért a bűncselekményekért, amelyeket a kommunista diktatúra ideje alatt politikai indítékból követtek el, és amelyek üldözésétől az igazságszolgáltatás politikai okokból eltekintett. Az Alaptörvény U) cikk (6), (7) és (8) bekezdései szerint pedig „[n]em tekinthető elévültnek azoknak a törvényben meghatározott, a pártállam nevében, érdekében vagy egyetértésével a kommunista diktatúrában Magyarország ellen vagy személyek ellen elkövetett súlyos bűncselekményeknek a büntethetősége, amelyeket az elkövetéskor hatályos büntetőtörvény figyelmen kívül hagyásával politikai okból nem üldöztek.” Ezen „[...] bűncselekmények büntethetősége az elkövetés időpontjában hatályos büntetőtörvény szerinti, az Alaptörvény hatálybalépésének napjától számított időtartam elteltével évül el, feltéve, hogy a bűncselekmény elkövetésének időpontjában hatályos büntetőtörvény szerint az elévülés 1990. május 1-jéig bekövetkezett volna.” Ha pedig az ilyen bűncselekmény elkövetésének időpontjában hatályos büntetőtörvény szerint az elévülés 1990. május 2-a és 2011. december 31-e között történt volna meg, akkor a bűncselekmény büntethetősége az Alaptörvény hatálybalépésének napjától számított időtartam elteltével évül el, feltéve, hogy az elkövetőt a bűncselekmény miatt nem üldözték.
- [31] Ebből következően a visszaható hatályú büntető jogalkotás tilalma tekintetében az Alkotmány és az Alaptörvény egyező megfogalmazása mellett az alkotmányszövegek lényeges kontextuális eltérése állapítható meg. Az Alkotmánybíróság ennek megfelelően az Alaptörvény XXVIII. cikk (4) bekezdésében foglalt alkotmányos szabály értelmezése során az Alaptörvény ezen elvi jelentőségű rendelkezéseinek figyelembevételével használja fel a korábban kialakított alkotmánybírósági gyakorlatot.
- [32] 3.2. Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglalt jogállamiság klauzulából olvasható ki a jogbiztonság követelménye. E követelmény az Alkotmánybíróság következetes felfogása szerint azt jelenti, hogy a jogrendszer egésze, annak részterületei, valamint egyes szabályai világosak, egyértelműek, hatásukat tekintve kiszámíthatóak és a norma címzettjei számára előre láthatóak kell legyenek és a jogalkalmazás során felismerhető normatartalmat kell hordozzanak {9/1992. (I. 30.) AB határozat, ABH 1992, 65–66.; újabb gyakorlatból: 38/2012. (XI. 14.) AB határozat, Indokolás [84] és 3106/2013. (V. 17.) AB határozat, Indokolás [8]}. A jogi normák előreláthatósága és kiszámítható működésének követelménye felöleli a visszamenőleges hatályú jogi szabályozás korlátozott és kivételes lehetőségét. Vagyis jogszabály a kihirdetését megelőző időre nem állapíthat meg kötelezettséget és nem nyilváníthat valamely magatartást jogellenessé. Az Alkotmánybíróság értelmezése szerint „[k]övetkezetes az alkotmánybírósági gyakorlat a tekintetben, hogy valamely jogszabály nem csupán akkor minősülhet az említett tilalomba ütközőnek, ha a hatálybalépés nem visszamenőlegesen történt ugyan, de a jogszabály rendelkezéseit – erre irányuló kifejezett rendelkezés szerint – a jogszabály hatályba lépése előtt létrejött jogviszonyokra is alkalmazni kell.” {57/1994. (XI. 17.) AB határozat, ABH 1994, 324–325.; megerősítette például: 3208/2013. (XI. 18.) AB határozat, Indokolás [58]}. Ugyanakkor a jogbiztonságból fakadó visszaható hatályú jogalkotás tilalma nem feltétlen és kizárólag a jogalanyok helyzetét elnehezítő (*ad maiorem partem*) jogalkotásra irányadó [110/2009. (XI. 18.) AB határozat, ABH 2009, 971, 984.]. Nem terjed ki továbbá a jogszabályok módosíthatóságának időbeli korlátaira. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint ugyanis „[ö]nmagában az, hogy az állampolgárok másként cselekedtek volna, ha előre láthatók volna a jogszabály módosítását, nem ad módot a jogbiztonság címén az alkotmányellenesség megállapítására. A visszaható hatályú jogalkotás tilalmának ilyen

kiterjesztő értelmezése alkotmányjogilag indokolhatatlan.” [elsőként lásd: 55/1994. (XI. 10.) AB határozat, ABH 1994, 305., hasonlóan lásd: 174/B/1999. AB határozat, ABH 2005, 870, 878.]

- [33] 3.3. A jogbiztonság követelményéből kiolvasható visszaható hatályú jogalkotás korlátozott lehetőségéhez hasonló alapjogi mércét határoz meg az Alaptörvény XXVIII. cikk (4) bekezdésében rejlő visszaható hatályú büntetőjogi jogalkotás tilalma. Ezt az alkotmányos szabályt közvetítik a büntető törvénykönyv időbeli hatályáról szóló rendelkezései, amelyek e tilalom mellett az enyhébb büntető törvényi szabályok visszaható hatályú alkalmazását írják elő [lásd: Btk. 2. § (1)–(3) bekezdéseit]. E mérce a tisztességes eljárás követelményeinek egyik elemeként a legfontosabb alapkövét jelenti a modern alkotmányos büntetőjog összetett rendszerének [hasonlóan lásd: 9/2007. (III. 7.) AB határozat, 2007, 177, 195.; 398/B/2007. AB határozat, ABH 2007, 2180, 2183.]. A *nullum crimen sine lege* és a *nulla poena sine lege* elveket megfogalmazó alkotmányos szabály a jogállamok egyik legnagyobb múltra visszatekintő garanciáját jeleníti meg: az állami büntetőhatalom gyakorlásának korlátját és gyakorolhatóságát övező feltételek előre megismerhetőségének követelményét. Ebből az is következik, hogy az Alaptörvény XXVIII. cikk (4) bekezdéséből fakadó követelmények, így a visszaható hatályú büntetőjogi jogalkotás és jogalkalmazás tilalmának védelmi körébe tartozik a büntetőjog valamennyi olyan szabálya, amely az egyéni büntetőjogi felelősség megállapítása szempontjából jelentős. Ezzel egyező álláspontot képvisel az Alkotmánybíróság korábbi gyakorlata is, amely a cselekmény üldözhetőségének elévülési ideje és a visszaható hatályú büntetőjogi jogalkotás tilalma között fellelhető alkotmányjogi összefüggésekről rendelkezett. Az Alkotmánybíróság e gyakorlata értelmében a *nullum crimen sine lege* és a *nulla poena sine lege* elvek által nyújtott védelem nem szűkíthető le a büntetőjog különös részi törvényi tényállás elemeire és az abban foglalt büntetési tételekre, hanem felöleli a büntetőjogi felelősségre vonás valamennyi releváns szabályát [lásd például: 35/1999. (XI. 26.) AB határozat, ABH 1999, 310, 316.]. Így az alkotmányos jog által garantált védelem kiterjed a büntethetőség, a bünteteskiszabás és ezen kívül valamennyi olyan büntetőjogi szabályra, amely a büntetőjog alkalmazása során az egyén alkotmányos szabadságjogait érinti.
- [34] 3.3.1. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (4) bekezdésében biztosított szigorú garancia érvényesítése azonban nem kivételek nélkül való és terjedelme sem korlátlan. Ennek megfelelően nincsenek tekintettel hazai jog *nullum crimen sine lege* és *nulla poena sine lege* garanciáira a nemzetközi jog feltétlen elsőbbséget és érvényesülést követelő *jus cogens* szabályai. A nemzetközi humanitárius jogot súlyosan sértő nemzetközi bűntetteket, így a népiirtás, a háborús és emberiség elleni bűncselekmények, valamint az agresszió (lásd: Nemzetközi Büntetőbíróság Statútumának 5–8. Cikkeit, valamint az *ad hoc* nemzetközi büntető bíróságok statútumainak releváns részeit) üldözése során az államok a nemzetközi közösség büntetőhatalmát érvényesítik (*aut dedere aut judicare*). Ebből fakad az is, hogy a visszaélészerűen is gyakorolható eljárási garanciák, így különösen a *ne bis in idem* elve, az elévülés, a visszaható hatály tilalma a nemzetközi jogban sajátosan érvényesül [lásd: 33/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [23]]. Ez a felfogás áll összhangban az Alaptörvény Q) cikk (3) bekezdésében előírt alkotmányos rendező elvvel is, amelynek értelmében Magyarország minden további belső jogi aktus megalkotása nélkül fogadja el és érvényesíti a nemzetközi jog általánosan elismert szabályait, vagyis a nemzetközi szokásjogot, amelynek a *jus cogens* a legbelső magját jelenti [lásd: 34/2013. (XI. 22.) AB határozat Indokolás [25]; 36/2013. (XII. 5.) AB határozat, Indokolás [47]; illetve CI]: A népiirtás megelőzéséről és megbüntetéséről szóló egyezmény alkalmazásának ügye, *Bosznia-Hercegovina kontra Szerbia és Montenegró*, 2007. február 26.; 161. bekezdését].
- [35] 3.3.2. Ezen kívül az Alaptörvény XXVIII. cikk (4) bekezdésében biztosított garanciák alól maga az alkotmányozó fogalmazott meg további kivételeket az Alaptörvény U) cikkének (6)–(8) bekezdéseiben. Az Alaptörvény e szabályai írják elő, hogy nem tekinthetők elévültnek a pártállam nevében, érdekében vagy egyetértésével a kommunista diktatúrában Magyarország ellen vagy személyek ellen elkövetett súlyos bűncselekményeknek a büntethetősége, amelyeket az elkövetéskor hatályos büntetőtörvény figyelmen kívül hagyásával politikai okból nem üldöztek.
- [36] 3.3.3. A *nullum crimen sine lege* és a *nulla poena sine lege* elvekből fakadó visszaható hatályú jogalkotás tilalma a büntetőjogi felelősség megállapításával összefüggő büntetőjogi szabályokra érvényes. Vagyis a korábbi alkotmánybírósági gyakorlatból is kiolvashatóan ez a mérce a büntetőjogi felelősség és a büntetés jogerős megállapításáig a büntethetőséghez, a büntetéshez és a bünteteskiszabáshoz kapcsolódó szabályokra alkalmazandó

mérce [32/2008. (III. 12.) AB határozat, ABH 2008, 325.; 9/2007. (III. 7.) AB határozat, ABH 2007, 177.]. A *nullum crimen sine lege* és a *nulla poena sine lege* elvek védelmi körének pontos terjedelmét az Alkotmánybíróság a nemzetközi jogvédelmi mechanizmusok gyakorlatán keresztül vizsgálja.

- [37] 4.1. Minthogy az *in malam partem* visszaható hatályú büntetőjogi jogalkotás és jogalkalmazás tilalma nemzetközi emberi jogi elismerést is nyert, így az Alkotmánybíróság felidézti gyakorlatát, amely szerint a hazai alapjogok érvényesülésének minimális mércéjeként fogadja el a nemzetközi jogvédelmi mechanizmusok által biztosított jogvédelmi szintet {először lásd: 61/2011. (VII. 13.) AB határozat, ABH 2011, 290, 321.; megerősítette, többek között: 22/2013. (VII. 19.) AB határozat, Indokolás [16]}.
- [38] 4.1.1. Magyarország elfogadta az emberi jogok és szabadságok megóvása érdekében életre hívott Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: EJEB) joghatóságát, így az Alkotmánybíróság megvizsgálta, hogy az EJEB mely felfogását érvényesíti az 1993. évi XXXI. törvénnyel kihirdetett, az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló Egyezmény (a továbbiakban: Egyezmény) 7. Cikk 1. és 2. pontjaiban foglalt elveknek. Az Egyezmény 7. Cikk 1. pontja mondja ki, hogy senkit nem szabad elítélni olyan cselekményért vagy mulasztásért, amely elkövetése idején a hazai vagy nemzetközi jog alapján nem volt bűncselekmény és nem lehet a bűncselekmény elkövetése idején alkalmazható büntetésnél súlyosabb büntetést kiszabni. Ugyanezen Cikk 2. pontja kizárja az 1. pontban biztosított garancia érvényesítését azon cselekmények vagy mulasztások miatt, amelyek elkövetésük idején a civilizált nemzetek által elismert jogelvek szerint bűncselekmények voltak. Az EJEB olvasatában az Egyezmény 7. Cikkében foglalt garancia a jogbiztonság egyik elemeként az önkényes bűnüldözés, elítélés és büntetéssel szemben nyújt védelmet [EJEB, *S.W. kontra Egyesült Királyság* (20166/92), 1995. november 22., 33. és 35. bekezdések]. Az EJEB felfogása szerint a garancia jelentése tágabb a hátrányosabb büntetőjogi rendelkezés visszaható hatályú alkalmazásának tilalmánál. Az EJEB olvasatában az Egyezmény 7. Cikk 1. pontja ugyanis egyfelől megkívánja, hogy mind a bűncselekmény, mind a büntetés törvényes legyen (*nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege*). Vagyis egyértelmű és világos törvényi meghatározást igényel, hogy mely cselekmény milyen büntetéssel sújtható. Ez a követelmény akkor teljesülhet, ha önmagból a törvényi megfogalmazásból kitűnnek a büntetőjogi felelősség konkrét feltételei. Másfelől pedig az Egyezmény 7. Cikk 1. pontja követelményként írja elő, hogy a büntető jogszabályoknak a terhelt hátrányára nem lehet kiterjesztő értelmet adni például analógia vagy más hasonló jogértelmezés alkalmazásával {lásd elsőként: EJEB, *Kokkinakis kontra Görögország* (14307/88), 1993. május 25., 52. bekezdése, illetve EJEB, *Coëme és mások kontra Belgium* [GC], (32492/96, 32547/96, 32548/96, 33209/96 és 33210/96), 2000. október 18., 145. bekezdés}. Ezen túl, az EJEB felfogása szerint az Egyezmény 7. Cikk 1. pontja hallgatólagosan magában rejtje az enyhébb büntetőjogi jogszabály visszaható hatályú alkalmazásának kötelezettségét is. Ennek megfelelően az Egyezmény 7. Cikk 1. pontja a büntetés kiszabása során a büntetések tekintetében is megköveteli az enyhébb büntetés visszaható hatályú alkalmazási kötelezettségét {EJEB, *Scoppola kontra Olaszország* [GC], (10249/03), 2009. szeptember 17., 104. bekezdés}. Az EJEB ebbéli értelmezését támogatja az Európai Unió Alapjogi Chartájának hasonló tartalmú 48. Cikkét értelmező Európai Unió Bírósága is, amelynek gyakorlata szerint valamennyi tagállam közös alkotmányos hagyománya, hogy amennyiben a büntetés elkövetését követően a megállapítható büntetés enyhül, úgy az elkövetővel szemben az enyhébb büntetést szükséges kiszabni (lásd többek között, *Berlusconi és másokkal szemben folytatott büntetőeljárás*, C-387/02, C-391/02 és C-403/02., 2005. május 3., 66–68. bekezdések).
- [39] A büntetőjogi „büntetés” fogalmának az EJEB az Egyezmény 7. Cikkében biztosított jog minél teljesebb érvényesülése érdekében autonóm értelmet ad és esetről esetre maga határozza meg, hogy egy-egy intézkedés büntetőjogi értelemben büntetésnek minősül-e. Az EJEB olvasatában a büntetést érintő, de a büntetés megállapítását követően foganatosított jogalkotói, vagy jogalkalmazói intézkedések nem feltétlenül zárhatóak ki az Egyezmény 7. Cikkének védelméből. Ha a büntetés kiszabását követően foganatosított intézkedések a büntetés megváltozásához vagy újraértékeléséhez vezetnek, akkor az intézkedések kereteit az Egyezmény 7. Cikkében foglalt korlátok jelölik ki. [EJEB, *Scoppola kontra Olaszország* [GC], (10249/03), 2009. szeptember 17., 96–97. és 109. bekezdések, legutóbb összefoglaló jelleggel megerősítette: EJEB, *Del Río Prada kontra Spanyolország* [GC], (42750/09), 2013. október 21., 81–90. bekezdések]. Ennek során ugyanakkor az EJEB éles határvonalat húz azon intézkedések között, amelyek magát a büntetést testesítik meg és azon intézkedések között, amelyek büntetés kikényszerítését, illetve végrehajtását érintik. Az EJEB következetesen vallott felfogása szerint, míg az előbbiek az Egyezmény 7. Cikkében garantált védelmet élvezik, addig a büntetés-végrehajtási rendszerhez tartozó feltételek és azok változásai már a védelem körén kívül esnek. Így például azok az intézkedések, amelyek

a feltételes szabadlábra helyezéshez vagy más egyéb büntetés-végrehajtási kedvezményekhez kapcsolódnak, nem érintik magát a büntetést, így ennek megfelelően nem is élvezik az Egyezmény 7. Cikkében garantált alapjogi védelmet. Ilyen esetekben a szerződő államok az Egyezmény 7. Cikkének rendelkezésétől függetlenül, szabadon változtathatják szabályaikat [elsőként lásd: EJEB, *Grava kontra Olaszország*, (43522/98), 2003. július 10., 51. bekezdés, majd később: EJEB, *Uttley kontra Egyesült Királyság*, (36946/03), 2005. november 29., EJEB, *Kafkaris kontra Ciprus* (21906/04), 2008. február 12., 142–151. bekezdések; EJEB, *Scoppola kontra Olaszország* [GC], (10249/03), 2009. szeptember 17., 98. bekezdése].

- [40] Az EJEB a büntetőjogban ismert elévülési idők közül részletesen vizsgálta a büntethetőség folyó elévülésének törvényi meghosszabbítását is. Döntésében az EJEB arra a következtetésre jutott, hogy a büntethetőség folyó elévülési idejének általános jellegű, normatív meghosszabbítása nem sérti az Egyezmény 7. Cikkét, mert sem a cselekmény büntetőjogi minősítését nem változtatja meg, sem a bűncselekmény miatt kiszabható büntetést nem súlyosítja. Az EJEB értelmezése szerint azért sem egyezményesértő a folyó elévülés meghosszabbítása, mert a folyó elévülési idő nem járt még le. Az EJEB konkrét ügyben előadott érvelése szerint az elkövető előre láthatta, illetve tudhatta, hogy cselekménye büntetendő és a cselekmény elévülési ideje még nem telt el. Ezen kívül az elévülés idejének meghosszabbítása sem a cselekmény büntethetőségét, sem cselekmény miatt kiszabható büntetést nem tette terhesebb [EJEB, *Coëme és mások kontra Belgium* [GC], (32492/96, 32547/96, 32548/96, 33209/96 és 33210/96), 2000. október 18., 149–150. bekezdések]. Az Alkotmánybíróság itt jegyzi meg, hogy az EJEB felfogásával egyezik a Velencei Bizottság álláspontja is, amely szerint, ha az elévülés eljárásjogi intézményként funkcionál, akkor a büntethetőség folyó elévülésének normatív meghosszabbítása megengedett [*Comment on Georgia*, Strasbourg, 2009. március 4., CDL(2009)048, 11., 1&2].
- [41] Hasonló érvelést adott elő az EJEB az *Achour kontra Franciaország* ügyben, amelynek során a visszaesőkre vonatkozó szigorúbb és a visszaesést megalapozó első és második bűnelkövetések közötti hosszabb időt előíró újabb büntetőjogi szabályok alkalmazhatóságának megítéléséről döntött. E döntés értelmében a visszaesőket szigorúbban büntető szabályok a hatályba lépésüket megelőzően első ízben elítélt bűnelkövetők tekintetében akkor is alkalmazhatók, ha a korábban hatályos szabályok szerint a visszaesést megalapozó rövidebb idő már lejárt, feltéve, hogy a visszaesést megalapozó újabb bűncselekményt az új jogszabály hatályba lépése után követték el. Az EJEB e következtetését azzal igazolta, hogy az újabb bűnelkövetés súlyosabb következménye az időközben módosított jogszabályváltozás miatt előre látható volt. Vagyis az elkövető azért nem hivatkozhat az Egyezmény 7. Cikkében foglalt garanciára, mert előre láthatta a büntetőjogszabály szigorodását és ennek fényében számolhatott saját magatartásának szigorúbb megítélésével és súlyosabb jogkövetkezményeivel is. A visszaesőként történő minősítés ennek megfelelően az Egyezmény 7. Cikkében oltalmazott jogot azért nem sérti, mert ebben az esetben valójában nem visszaható hatályú jogalkotásról, vagy jogalkalmazásról, hanem az elkövető jogi helyzetét érintő egymást követő jogszabályok alkalmazásáról van szó. Az EJEB összegző értékelése szerint egy múltbeli releváns esemény későbbi mérlegre tétele és egy később született jogszabály visszaható hatályú alkalmazása között szükséges különbséget tenni: míg az utóbbi sértheti az Egyezmény 7. Cikkében biztosított jogot, addig az előbbi eset a visszaható hatály tilalmának védelmében kívül marad [EJEB, *Achour kontra Franciaország*, (67335/01) 2006. március 29., 50–60. bekezdések].
- [42] 4.1.2. Magyarország részes állama a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának (a továbbiakban: Egyezségokmány), amelynek 15. Cikk 1. pontja értelmében senkit sem lehet bűnösnek nyilvánítani olyan cselekmény vagy mulasztás miatt, amely az elkövetés idején sem a belső, sem a nemzetközi jog értelmében nem volt bűncselekmény és nem lehet súlyosabb büntetést kiszabni annál, mint amely a bűncselekmény elkövetése idején alkalmazható volt. Az EJEB esetjogában kimunkált enyhébb büntetőjogi jogszabály visszaható hatályát maga az Egyezségokmány szövegszerűen tartalmazza, amikor úgy rendelkezik, hogy amennyiben a bűncselekmény elkövetése után a törvény enyhébb büntetés alkalmazását rendelte el, ennek előnyeit az elkövető javára szükséges érvényesíteni. Ugyanezen Cikk 2. pontja kivételként fogalmazza meg annak a személynek a bíróság elé állítását és elítélését, aki olyan cselekményt vagy mulasztást követett el, amely az elkövetés idején a nemzetek közössége által elismert általános jogelvek alapján bűncselekménynek minősült. Az Egyezségokmány végrehajtását ellenőrző ENSZ Emberi Jogi Bizottságának felfogása szerint az *ex post facto* büntetőjogi jogalkotás tilalmát nem lehet szűken értelmezni: minthogy az enyhébb büntetési szabályoknak az Egyezségokmány szerint visszaható hatálya van, így ez magában foglalja annak visszaható hatályát is, ha egy cselekmény büntetendősége szűnik meg (lásd többek között: Emberi Jogi Bizottság, *Jean-Pierre Cochet kontra Franciaország*, 1760/2008., 2010. október 29., 7.3. pontját). Az Emberi Jogi Bizottság értékelése szerint az Egyezségokmány

15. Cikke átöleli a kiszabott büntetéseket is. Védelme a büntetések elnehezülésére alkalmazandó, amely szerint a bűncselekmény elkövetését követően megemelkedő büntetési tétel sérti a visszaható hatály tilalmának elvét (*Ricardo Ernesto Gómez Casafranca kontra Peru*, 981/2001., 2003. július 22., 7.4. pont).

- [43] 5. Az Alkotmánybíróság a bemutatott, szerteágazó szempontok gondos értékelését követően arra a következtetésre jutott, hogy a Kúria kifogásolt jogegységi határozata nem tekinthető visszaható hatályú jogértelmezésnek, az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében, illetve az Alaptörvény XXVIII. cikk (4) bekezdésében megfogalmazott visszaható hatályú jogalkotás és jogalkalmazás tilalmát nem sérti. A Módtv. szövegszerűen nem tartalmaz átmeneti szabályokat a jogerősen kiszabott közérdekű munka és pénzbüntetések végrehajthatóságának folyó elévülési ideje tekintetében. A Kúria a jogegységi eljárását ebből következően a büntetések végrehajthatóságának folyó elévülési idejét értelmező és egymásnak ellentmondó alsóbb fokú bírósági döntések miatt folytatta le. A jogegységi határozat a bíróságok által képviselt egyik jogértelmezést elfogadva normatív erővel egységesítette és így kiszámíthatóvá, egyértelművé tette az átmeneti szabályok hiányából fakadóan ellentmondásokkal terhelt ítélkezési gyakorlatot (vö. jelen Indokolás [27] bekezdésével).
- [44] A bírói gyakorlatban megjelenő egyik jogértelmezést elfogadva a jogegységi határozat kizárólag a büntetések végrehajthatóságának folyó elévülési idejére rendeli alkalmazni az új törvény elévülési szabályait és a Módtv. hatályba lépését megelőzően elévült büntetések végrehajthatóságát nem érinti. Minthogy a jogegységi határozatban képviselt jogértelmezés kizárólag olyan büntetések végrehajthatóságának elévülési idejére vonatkozik, amelyek elévülése még nem telt el, így az elévülés lejártára alanyi jog sem alapítható. Ebből következően a jogegységi határozat nem sérti az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből fakadó visszaható hatály tilalmának elvét sem (vö. jelen Indokolás [38]–[41] bekezdéseivel).
- [45] A jogegységi határozat a jogerős bírói döntéssel már megállapított büntetés végrehajtási rendszernek egy elemét, a büntetések végrehajthatóságának elévülését értelmezi. Igaz ugyan, hogy a büntetések végrehajthatóságának általános elévülési ideje az új szabályok szerint kettő évvel hosszabb, ez azonban nem érinti a már megállapított büntetőjogi felelősséget és magát a büntetést sem súlyosítja vagy módosítja. Így a jogegységi határozat az elkövetők büntetőjogi helyzetét nem érinti. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (4) bekezdésében elismert *nullum crimen sine lege* és *nulla poena sine lege* elvek mind a hazai, mind pedig a nemzetközi jogi felfogás szerint is elsődlegesen a jogerősen megállapított büntetőjogi felelősség és a büntetés tekintetében nyújtanak védelmet a visszaható hatályú jogalkotással és jogalkalmazással szemben. A büntetések végrehajtásának rendszere, illetve a büntetések kikényszerítése már nem vonható az Alaptörvény XXVIII. cikk (4) bekezdésének védelmi körébe (vö. jelen Indokolás [36]–[42] bekezdéseivel). Ennek megfelelően a jogegységi határozat nem sérti a visszaható hatályú büntetőjogi jogalkotás és jogalkalmazás tilalmát sem. Az Alkotmánybíróság a normakontroll eljárásban a norma méltányosságát nem ítélt meg, hanem kizárólag arról foglalt állást, hogy a norma megfelel-e az Alaptörvény és a vállalt nemzetközi jogi kötelezettségek által megkívánt követelményeknek. A kifogásolt jogegységi határozat a fentiekben részletesen bemutatott szempontok alapján e követelményeknek megfelel, így az Alkotmánybíróság a bírói kezdeményezéseket ezekben a részekben elutasította és ezért a jogegységi határozatnak a konkrét büntetés-végrehajtási ügyekben történő alkalmazhatóságának kizárására irányuló kezdeményezésekkel már nem foglalkozott.

V.

- [46] 1. Az Alkotmánybíróság a határozatának ebben a részében vizsgálja a bírói kezdeményezések további kifogásait. A bírói kezdeményezések az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdésében foglalt általános egyenlőségi szabály és ezzel összefüggésben az Alaptörvény II. cikkben foglalt emberi méltóságból fakadó követelményének megsértésére hivatkoznak, valamint nevesítik az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésében foglalt hátrányos különbségtétel tilalmát, így az Alkotmánybíróság elsőnek ezt a kifogást vizsgálja meg. Ezt követően az Alkotmánybíróság értékeli a bírói kezdeményezéseknek az Alaptörvény T) cikk (2) bekezdésére, illetve az Alaptörvény 25. cikk (2) bekezdésére alapított kifogását, amely szerint a büntetés-végrehajtási bírónak a jogegységi határozat végrehajtásához nincs törvényben biztosított hatásköre.
- [47] 2. A bírói kezdeményezések előadásában a jogegységi határozat azért sérti az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdésében foglalt egyenlőségi szabályt, mert rendelkezésének következtében az azonos mértékű közérdekű

munka avagy pénzbüntetések végrehajthatóságának elévülési ideje a büntetés végrehajtása során eljáró szervek intézkedéseinek hatékonyságától függ. Így például ha a büntetés-végrehajtási ügyben 2007. május elsején bocsátották ki az elfogatóparancsot, akkor az elévülés ideje három év, míg ha 2007. május elsejét követően foganatosították ugyanezt az intézkedést, akkor az elévülés ideje öt év. Ennek megfelelően a bírói álláspontok szerint a jogegységi határozat azonos helyzetben lévő elítéltek között indokolatlanul különböztet, így sérti az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdésének általános egyenlőségi szabályát, illetve az Alaptörvény II. cikk (1) bekezdésében elismert emberi méltósághoz való jogot. A bírói kezdeményezések ezzel összefüggésben azonos érveléssel hivatkoztak az Alaptörvény Q) cikk (2) bekezdésén keresztül az Európai Unió Alapjogi Chartája 20. cikkében biztosított egyenlőségi szabály sérelmére is. A Fővárosi Törvényszék bírása ugyanilyen indokok alapján az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésében foglalt hátrányos megkülönböztetés tilalmát is nevesíti indítványában.

- [48] 2.1. Az Alkotmánybíróság itt emlékeztet arra, hogy az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdése tartalmazza az általános egyenlőségi szabályt, amely a jogrend valamennyi szabálya tekintetében azért biztosítja az egyenlően kezelés követelményét, mert az egyenlőség végső alapja az egyenlő méltóság. Egy adott szabályozás így abban az esetben nem felel meg az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdésében foglalt mércének, ha végső soron az emberi méltósághoz fűződő jogot sérti. Így a diszkrimináció tilalma nem jelenti azt, hogy minden különbségtétel tilos, hanem azt az elvárást fogalmazza meg, hogy a jognak mindenkit egyenlő méltóságú személyként szükséges kezelnie. Alaptörvény-ellenes megkülönböztetés abban az esetben állapítható meg, ha azonos csoportba tartozó személyi körben és azonos szabályozási koncepción belül az eltérő szabályozásnak nincs ésszerű, kellő súlyú alkotmányos indoka, vagyis önkényes. Ez egyúttal azt is jelenti, hogy nem lehet hátrányos megkülönböztetésként értékelni, ha a jogi szabályozás eltérő alanyi körre állapít meg eltérő rendelkezéseket, avagy a megkülönböztetésnek ésszerű indokát adja {42/2012. (XII. 20.) AB határozat, Indokolás [22], [24]–[28], megerősítette: 23/2013. (IX. 25.) AB határozat, Indokolás [87]}. Ehhez képest az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdése az Alaptörvényben elismert alapvető jogokat az ember megváltoztathatlan tulajdonságain alapuló hátrányos különbségtétel nélkül garantálja. Az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésében foglalt szabály így az alapvető jogok korlátozását a személyek közötti különbségtétel alapján tilalmazza. Az alkotmányos szabály az emberek megváltoztathatlan tulajdonságai tekintetében egy nyílt, vagyis nem kimerítő jellegű felsorolást tartalmaz. Az emberek ilyen megváltoztathatlan – saját elhatározásától nem függő, többnyire eleve adott – tulajdonságain alapuló, alapjogok tekintetében történő megkülönböztetése a hátrányos megkülönböztetés legsúlyosabb esete. Ilyen különbségtételnek minősül, ha jogszabály alapján képzett, azonos tulajdonságú csoportok az egyén megváltoztathatlan tulajdonsága szerint különböznek egymástól {hasonlóan lásd: 42/2012. (XII. 20.) AB határozat, Indokolás [39]–[41]}.
- [49] 2.2.1. A jogegységi határozat az átmeneti szabályok hiánya miatt a Módtv. időbeli alkalmazásáról tartalmaz értelmező rendelkezéseket. Ezek szerint a Módtv. nem érinti a 2010. május elsejét megelőzően elévült büntetéseket, ugyanakkor a büntetések végrehajthatóságának 2010. május elsején folyó elévülési idejét az új szabályok értelmében öt évben határozza meg. Vagyis a jogegységi határozat egy objektív és semleges körülmény figyelembevételével értelmezi a Módtv.-t. Jelen esetben nincs szó tehát arról, hogy a jogegységi határozat az elítéltek azonos csoportján belül a büntetések végrehajthatóságát érintően egyes elítéltekre az emberi méltóság sérelmét is előidéző eltérő szabályokat állapítana meg, vagy a szabályokat így értelmezné. Ezen kívül a jogegységi határozatban képviselt jogértelmezés nem a személyek megváltoztathatlan tulajdonsága szerint különböztet. A kifogásolt jogegységi határozat ugyanis egy objektív körülményt tart szem előtt és nem tesz különbséget azok között, akikre kiszabott közérdekű munka vagy pénzbüntetés végrehajthatóságának elévülési ideje 2010. május elsején még folyik, így sem a jogegyenlőség elvének sérelme, sem hátrányos különbségtétel nem állapítható meg. Mindezek alapján az Alkotmánybíróság a bírói kezdeményezéseket ebben a részükben is elutasította, így a jogegységi határozatnak a konkrét büntetés-végrehajtási ügyekben történő alkalmazhatóságának kizárására irányuló kezdeményezésekkel már nem foglalkozott.
- [50] 2.2.2. Az Alkotmánybíróság ezen kívül utal arra, hogy az Alapjogi Charta 51. cikk (1) bekezdése alapján az Alapjogi Chartában garantált alapvető jogok akkor kívánnak érvényesülést, ha a tagállam az uniós jog hatályán belül cselekszik [erről lásd részletesen: EU Bíróság, *Åklagaren kontra Hans Åkerberg Fransson*, C-617/10.; 2013. február 26., 17–23. bekezdések]. Minthogy a Kúria a jogegységi határozat meghozatala során nem az uniós

jog hatályán belül intézkedett, így az Alapjogi Charta rendelkezései jelen ügyben nem alkalmazhatóak. Ebből következően az Alkotmánybíróság a bírói kezdeményezéseknek az Alaptörvény Q) cikk (2) bekezdésére és az Alapjogi Chartájának 20. cikkére történő hivatkozását is elutasította.

- [51] 3. A bírói kezdeményezések közül összesen hat indítvány azt is sérelmezi, hogy az időközben módosított hatásköri szabályok szerint a büntetések elévülésének megállapítása immáron nem a járásbíróság, hanem a büntetés-végrehajtási bíró hatáskörébe tartozik (Bv. tvr. 14/A. §). A kifogásolt jogegységi határozat végrehajtása az Alaptörvény 25. cikk (3) bekezdése alapján kötelező, ezért a büntetés-végrehajtási bírónak intézkednie kell a büntetések elévülését megállapító járásbírósági döntések hatályon kívül helyezéséről. Ugyanakkor a Bv. tvr. 14/A. §-a a büntetés-végrehajtási bírónak kizárólag a büntetések elévülésének megállapítására biztosít döntési jogkört és sem a Bv. tvr., sem más, az Alaptörvény T) cikk (2) bekezdésében felsorolt jogszabály nem telepít a jogegységi határozat végrehajtásához szükséges hatáskört a büntetés-végrehajtási bíróhoz.
- [52] Az Alkotmánybíróság ezen indítványozói érveléssel összefüggésben elsődlegesen arra mutat rá, hogy a jogalkalmazás folyamán válaszolhatóak meg és nem igénylik az Alaptörvény értelmezését azok a kérdések, amelyek nem haladják meg a jogalkalmazók megengedett jogértelmezési lehetőségeit és az alkotmányosan is elfogadott rendszerképző jogértelmezés határait {3032/2012. (VI. 21.) AB határozat, Indokolás [35]; 3106/2013. (V. 17.) AB határozat, Indokolás [11]}. Az Alkotmánybíróság megítélése szerint annak a kérdésnek az eldöntése, hogy a büntetés végrehajthatóságának elévülését megállapító bírói döntéshez kapcsolódik-e kötőerő vagy jogerő (Legfelsőbb Bíróság Bt.II.846/2008.), illetve az utóbb tévesnek bizonyult ilyen bírói döntést hatályon kívül kell-e helyezni, és ha igen, akkor mely bíróság hatáskörébe tartozik a döntés hatályon kívül helyezése (Kúria Bt.I.130/2012. és Kúria Bfv.III.258/2013.) nem haladják meg a jogértelmezők megengedett jogértelmezési lehetőségeit, így a jogszabályok értelmezését és jogalkalmazói döntést igénylő kérdéseknek tekinthetőek. Mindezek alapján az Alkotmánybíróság azt állapította meg, hogy a bírói kezdeményezésekben előadott ebbéli kifogások a jogalkalmazás során válaszolhatóak meg, így a bírói kezdeményezéseket ebben a részükben is elutasította.
- [53] 4. Az Alkotmánybíróság az ügy elvi jelentőségére tekintettel, az Abtv. 44. § (1) bekezdés második mondata alapján rendelte el határozatának a Magyar Közlönyben történő közzétételét.

Budapest, 2014. május 19.

Dr. Paczolay Péter s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Balogh Elemér s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Balsai István s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Bragyova András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Juhász Imre s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kiss László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kovács Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Lenkócs Barnabás s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Lévay Miklós s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szalay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Lévay Miklós alkotmánybíró különvéleménye

- [54] Nem értek egyet a többségi határozat elutasító álláspontjával. Véleményem szerint a jogerős határozattal kiszabott közérdekű munka vagy pénzbüntetés végrehajthatóságának elévüléséről szóló 2/2013. Büntető jogegységi határozat nem felel meg az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglalt jogbiztonság követelményének.

- [55] A bírói kezdeményezések alapján meg kellett volna állapítani a támadott jogegységi határozat alaptörvény-ellenességét, és azt meghozatalának napjára visszamenőleges hatállyal (*ex tunc*) meg kellett volna semmisíteni, továbbá alkalmazási tilalmat kellett volna kimondani az indítványok alapjául szolgáló ügyek tekintetében. Indokaim az alábbiak.
- [56] 1. A jogegységi határozat indítványokban kifogásolt rendelkezése lényegében nem másról szól, mint a Módtv. által 2010. május 1-jei hatállyal bevezetett rendelkezések visszamenőleges alkalmazásának a kötelező előírásáról azon esetekben, amelyekben a 2010. május 1-jét megelőzően kiszabott közérdekű munka vagy pénzbüntetés végrehajthatósága a Módtv. hatálybalépése időpontjáig még nem évült el.
- [57] 1.1 Az Alkotmánybíróság gyakorlata következetes abban, hogy a jogbiztonság követelményeinek teljesülését különös gonddal vizsgálja az állami erőszak legális alkalmazásának területén, vagyis a büntetőhatalom gyakorlásával összefüggésben. Az Alkotmánybíróság büntetőjogi tárgyú határozataiban visszatérően hangsúlyozza, hogy az állam büntető hatalma korlátozott közhatalmi jogosítvány, a büntetőjog a jogrendszer szankciós zárköve, *ultima ratio* [Lásd pl. 4/2013. (II. 21.) AB határozat, Indokolás [57]]. Alapvetésként fogalmazza meg továbbá, hogy alkotmányos jogállamban az államnak nincs és nem is lehet korlátlan büntető hatalma, mivel maga a közhatalom sem korlátlan. Az alkotmányos alapjogok és alkotmányos védelmet élvező szabadságok miatt a közhatalom csak alkotmányos felhatalmazással és alkotmányos indokkal avatkozhat be az egyén jogaiba és szabadságába.
- [58] A jogbiztonság követelménye a büntetőhatalom gyakorlása során csak akkor érvényesül maradéktalanul, ha a büntetőjog egyes szabályai világosak, egyértelműek, hatásukat tekintve kiszámíthatók és a norma címzettjei számára előre láthatók. Ez nem jelenti azt, hogy a büntetőjogban a visszaható hatály tilalma abszolút. Érvényesülésének a jogállamiságból fakadó jogbiztonság – azon belül is elsősorban a kiszámíthatóság és az előreláthatóság elve – szab alkotmányjogi korlátokat.
- [59] A büntetőhatalom jogállami gyakorlásának további ismérve, hogy a büntetőjogi felelősségre vonás egészére – a büntethetőség feltételeitől kezdve a büntetés végrehajtására vonatkozó szabályokig – ugyanazok az alkotmányos követelmények érvényesek. A büntető anyagi jog büntetéssel fenyeget, a bíróság a szankciót a törvényben szabályozott eljárás során kiszabja, az állam pedig a végrehajtó szervek eljárása útján végrehajtja: így áll össze a büntető igazságszolgáltatás komplex, összefüggő szabály- és intézményrendszere. Az alkotmányos büntetőjog által szabott korlátok pedig ezen büntetőjogi felelősségi rendszer valamennyi elemére és intézményére vonatkoznak. Ennek megfelelően a büntető jogkövetkezményekre, illetőleg azok végrehajtására is irányadónak kell tekinteni ezen alkotmányos elveket, vagyis a büntetések elévülésére vonatkozó rendelkezések alkotmányosságának megítélésakor is vizsgálni kell a jogbiztonság követelményének és az abból levezethető visszaható hatály tilalmának az érvényesülését.
- [60] 1.2. Nem értek egyet azzal a megközelítéssel, amelyet a határozat az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglalt jogbiztonság követelményének való megfelelést érintően rögzít.
- [61] Az indítványi elemek közül a határozat is elsődlegesnek értékeli és elsőként vizsgálja azt, hogy a támadott jogegységi határozat rendelkezései ellentétesek-e a jogbiztonság követelményével. A vizsgálat irányának meghatározásakor a határozat megállapítja, hogy a visszamenőleges hatályú jogi szabályozás tilalma a jogbiztonság követelményéből fakad. Utal az Alkotmánybíróság ezzel kapcsolatos gyakorlatára, és példák segítségével jelzi azt is, hol húzódnak a tilalom határai.
- [62] Hiányossága ugyanakkor a többségi határozatnak, hogy adós marad a későbbi konklúzió érdemi magyarázatával. Nem ad ugyanis választ arra a kérdésre, hogy a konkrét eset miért esik ezen tilalom védőhálóján kívülre, vagyis hogy az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésének sérelme a jogegységi határozattal összefüggésben miért nem áll fenn. A többségi határozat ehelyett áttér a „hasonló alapjogi mércét” meghatározó XXVIII. cikk (4) bekezdéssel összefüggő vizsgálatra.
- [63] Véleményem szerint a többségi határozat ebből fakadóan jut helytelen következtetésre a jogegységi határozat alaptörvény-ellenességének megítélése során.
- [64] A jelen ügy alapjául szolgáló alkotmányossági probléma vizsgálatát álláspontom szerint az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésének relációjában és az alábbi két kérdésre koncentrálni kellett volna elvégezni. Elsőként meg kellett volna határozni, hogy a büntetések elévülési idejének a meghosszabbítása milyen tartalmú, milyen jellegű jogkövetkezmény, büntető anyagi jogi értelemben büntetésnek minősül-e, illetőleg az elítéltre nézve joghátrány

jelent-e. Másodsorban pedig arról kellett volna állást foglalni, hogy ez a típusú jogkövetkezmény alkalmazható-e folyamatban lévő elévülés esetén, vagyis visszamenőleges hatállyal olyan módon, hogy az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglalt követelményekkel összhangban maradjon.

- [65] 2. A büntetőjognak a büntetések végrehajtására vonatkozó elévülési szabályai időbeli korlátok közé szorítják az állami büntetőhatalom gyakorlását. Általánosan elfogadott, hogy bizonyos idő elteltével a büntetés már nem tudja betölteni a célját, nem váltja ki a szankcionálás által kívánt joghatást. A büntetés generálpreventív célja az elrettentés és a „jogi béke” visszaállítása, amelynek túl hosszú idő elteltével már nem lesz létjogosultsága. Az idő múlásával továbbá a speciálpreventív hatás – tehát, hogy az elkövető ne kövessen el újra bűncselekményt – is elvész, ha azt a cselekménytől túlzottan távoli időpontban lehet csupán az elkövetővel szemben érvényesíteni. A büntetőhatalom gyakorlására rendelt hatóságok mulasztása vagy a kézre kerítés eredménytelensége – mint kockázat – az államot terheli. Ha az elévülés bekövetkezett, a büntetés végrehajtásának kizárása alanyi jogként illeti meg az elkövetőt.
- [66] A büntetés elévülése általános szabály szerint a büntetést kiszabó határozat jogerőre emelkedésének napján veszi kezdetét. Kivételt jelent a főszabály alól az az eset, ha a szabadságvesztés büntetés végrehajtását a bíróság próbaidőre felfüggesztette. Ebben az esetben ugyanis – a jogintézmény céljával összhangban – az elévülési idő a próbaidő leteltéig nyugszik, és számítása a próbaidő leteltének napján kezdődik. A törvény rendelkezik az elévülés félbeszakadásáról is, amit az elítélt ellen a büntetés végrehajtása érdekében tett bármely intézkedés kivált. A félbeszakadás joghatása abban áll, hogy a félbeszakadás napjával az elévülés ismét elkezdődik, és az addig, vagyis a félbeszakadásig eltelt időtartam figyelmen kívül marad. Az elévülés számításának kezdő napja pedig azonos lesz a félbeszakadás napjával.
- [67] 2.1. A büntetés végrehajthatóságának kereteit meghatározó elévülési időtartam számításának szabályai szükség-szerűen magukon hordozzák az alapul fekvő büntetés-végrehajtási jogviszony jellemzőit. A büntetések és intézkedések végrehajtása a büntetőjogi felelősségre vonás befejező szakasza, amely egyrészt a jogszabályokban nevesített és eljárási jogosultsággal felruházott állami szervek, másrészt pedig az elítéltek magatartását, illetőleg az ennek nyomán létrejövő viszonyokat foglalja magába. A büntetés-végrehajtás, illetőleg annak szabályozási háttere, a büntetés-végrehajtási jog ezeket a magatartásokat, a végrehajtásban érintett szervek és személyek jogi helyzetét, illetőleg kapcsolatuk jogi tartalmát és a törvényességi garanciákat szabályozva teszi teljessé a büntető felelősségre vonás folyamatát – megtartva szoros kapcsolatát a büntető anyagi és eljárási joggal.
- [68] A büntetés-végrehajtás során kialakuló jogviszonyok tartalmukból fakadóan eltérnek más, a büntető igazságszolgáltatás érvényesítése során keletkező jogviszonyoktól.
- [69] A büntetés elévülése – főszabály szerint – a szankciót megállapító jogerős döntés meghozatalával veszi kezdetét, az elévülési időtartam számítása a döntéshozatal időpontjához kapcsolódik. Az elévülés időtartamát a büntetés-végrehajtási jogviszonyban álló szervek és személyek képesek magatartásukkal, cselekményeikkel befolyásolni. Az elévülési idő letelte ténykérdés, azt azonban jogi tények határozzák meg. Annak kimondására, hogy az elévülés a konkrét esetben akadályt képez a szankció végrehajtásának, egyedül a büntetések végrehajtásában is közreműködő és a jogkorlátozás törvényességét a legmagasabb szinten garantáló – a jogerős határozatok végrehajtásáról gondoskodó tevékenysége keretében a – bíróság rendelkezik jogszabályi felhatalmazással.
- [70] Az elítélt a büntetés elévülésének időtartama alatt a szankció végrehajtásáért felelős, abban közreműködő és eljárási jogosultsággal felruházott állami szervek ellenőrzése alatt áll, ezek döntései rá kötelező erővel bírnak. Az elévülés folyása alatt tehát az elítélt a büntetés-végrehajtási jogviszony alanya. Ez a minősége az elévülés bekövetkezésével megszűnik, a szankció kikényszerítésére a továbbiakban nincs lehetőség.
- [71] 2.2. Konceptcionális hiányossága a határozatnak, hogy adós marad annak definiálásával, minek minősíti az indítványozók által kifogásolt rendelkezést, vagyis a kiszabott büntetés elévülésének jogalkotó által történő meghosszabbítását: az eredetileg kiszabott szankció tartalma megváltozásának, vagyis anyagi jogi értelemben vett büntetésnek; vagy csupán a korábban kiszabott büntetés érvényesítését szolgáló – eljárásjogi jelleggel bíró – jogkövetkezménynek. Kulcsfontosságú kérdés mind az EJEB, mind pedig az ENSZ Emberi Jogi Bizottság gyakorlatában – ahogyan arra a határozat is utal –, hogy egy adott ügyben vizsgált rendelkezés anyagi jogi kategóriának, azaz büntetőjogi büntetésnek minősül-e, vagy csupán a büntetés végrehajtása érdekében tett intézkedés, amely kívül esik a büntetés kategóriáján.

- [72] 2.3. A Német Szövetségi Alkotmánybíróság hasonló probléma kapcsán már kifejtette álláspontját az elévülési határidők utólagos meghosszabbításának alkotmányjogi kérdéseivel összefüggésben. Az ott megfogalmazott álláspont szerint különbséget kell tenni a büntethetőség elévülése (*Verfolgungsverjährung*) és a büntetés végrehajtásának az elévülése (*Vollstreckungsverjährung*) között. A döntés értelmében az elévülési határidők utólagos meghosszabbítása nem sérti a *nullum crimen sine lege* és a *nulla poena sine lege* elveket, mert az elévülés alapvetően eljárási kategória, míg az említett elvek anyagi jogilag relevánsak. A *nullum crimen sine lege* és a *nulla poena sine lege* elvek alapvetően arra vonatkoznak, hogy utólag nem lehet valamely magatartást büntetendőnek nyilvánítani, vagy a büntetést súlyosítani. Az elévülés kapcsán erről nincs szó, mert a büntethetőség elévülése a törvényben meghatározott büntetendőnek nyilvánított magatartás üldözésére nyitva álló időtartamot jelöli, amely időtartam változtatása nem sérti a *nullum crimen sine lege* elvét, mivel nem érinti a cselekmény büntetendő jellegét, hanem annak érvényesítését, a büntetőjogi felelősségre vonhatóságot befolyásolja. Hasonló logika alapján a büntetés végrehajtásának elévülésére nyitva álló időtartam anyagi jogi értelemben nem jelenti a kiszabott büntetés súlyosítását, pusztán annak végrehajtását érintő eljárási rendelkezés, amely szintén nem sérti a *nulla poena sine lege* elvét. Az elévülési határidők utólagos meghosszabbításának ugyanakkor alkotmányos korlátokat szab a jogbiztonság elve, valamint a visszaható hatály tilalmának elve is. (Lásd részletesebben a 2 BvL 15, 23/68. 1969. február 26-án meghozott döntést.)
- [73] 3. Álláspontom szerint a fent kifejtett elvi tételeket alapul véve a konkrét ügyben az alábbiak állapíthatók meg.
- [74] 3.1. A büntetés elévülésének intézménye nem nyújt garanciát arra, hogy a büntethetőség előre meghatározott időn belül valóban megszűnik. A szabályozás alkotmányossága azt azonban biztosítja, hogy az elévülési idő számításának szabályai csak meghatározott korlátok között legyenek megváltoztathatók. Ezeket a korlátokat elsődlegesen az Alaptörvény szabja. Az alkotmányos büntetőjognak az Alaptörvény rendelkezéseiből fakadó komplex követelményrendszere, a jogállamiság és a jogbiztonság érvényesülésének kritériumai, köztük különösen a visszaható hatály tilalma nem csupán irányt mutatnak, de határokat is szabnak a jogalkotói és a jogalkalmazói tevékenységnek.
- [75] Az elévülés számítására irányadó jogszabályi rendelkezések, különösen az elévülési időtartam leteltét megelőző, folyó elévülési idő tekintetében ezért csakis a fenti alkotmányos elvek tiszteletben tartásával módosíthatók.
- [76] 3.2. A büntetőjogi büntetés elévülésének számítására irányadó jogállami követelmények a fentiek szerint nem zárják ki annak a lehetőségét, hogy az elévülési idő számítási módszerei, szabályai utólag változzanak, így önmagában az, hogy a jogalkotó 2010. május 1-jei hatállyal az elévülési idő időtartamát megváltoztatta, nem tekinthető Alaptörvénybe ütközőnek.
- [77] A jogalkotó a változásnak nem adta részletes magyarázatát. A Módtv. miniszteri indoklásának vonatkozó szakasza azt ugyanakkor rögzíti, hogy az elévülési idő három évről öt évre történő emelésének indoka nem az állami büntetőigény érvényesíthetőségének szélesítése volt, hanem a kapcsolódó jogszabályi rendelkezések között a szükséges koherencia megteremtése. A közérdekű munka és a pénzbüntetés elévülésének időtartama így összhangba került a szabadságvesztés legrövidebb, valamint az eltöltő jellegű szankciók elévülési idejével.
- [78] Az elévülés időtartamának egységes meghatározása az enyhébb szankciók meghatározott körében valóban erősíti a szankciórendszer koherenciáját, ezáltal hozzájárul a büntető felelősségre vonás alkotmányosságához. Sem az érintett rendelkezésekből, sem a jogalkotó ahhoz fűzött indokolásából nem olvasható ki a büntetések elévülésére vonatkozó szabályozás olyan értelmezése, amely ellentétben állna az alkotmányos büntetőjog követelményeivel, köztük a jelen alkotmányossági vizsgálat alapjául vett visszaható hatály tilalmával.
- [79] 3.3. A jogszabály-módosítást ugyanakkor a Kúria a támadott jogegységi határozatban sajátos értelmezéssel látta el, további vizsgálatot igényel ezért az, hogy a jogszabályváltozásnak a jogegységi határozat szerinti értelmezése összhangban áll-e az alkotmányos büntetőjog említett követelményeivel.
- [80] A büntetés elévülési idejének meghosszabbítása az elkövetőre nézve joghátrányt jelent, hiszen az által a büntetéssel való fenyegetettség időtartama növekszik. Noha maga a szankció, az anyagi jogi értelemben büntetés nem válik súlyosabbá, az elítélt helyzete kétségtelenül elnehezül, hátrányosabbá válik. Az állam büntető igényét tágabb időbeli keretek között érvényesítheti, és az elkövető a kilátásba helyezett büntetés alól a beavatkozást megelőző állapothoz képest később szabadul. A támadott jogegységi határozat rendelkezései tehát egyértelműen hátrányos jogkövetkezményeket rögzítenek azon elkövetői kör vonatkozásában, akikkel szemben a büntetés

– pénzbüntetést vagy közérdekű munkát – 2010. május 1-jét megelőzően szabták ki, de annak elévülése ezen időpontig nem következett be.

- [81] A jogegységi határozat rendelkezésének további eleme, hogy az érintett elkövetői körre kiszabott szankció érvényesíthetőségének az időtartamát a büntetés-végrehajtási jogviszony keletkezésének időpontjához képest utólag, olyan időben rendeli meghosszabbítani, amikor az elévülés folyamatban van. Mivel adott büntetés végrehajthatóságának az elévülése a büntetést kiszabó határozat jogerőre emelkedésének a napján veszi kezdetét, a *folyó* elévülési idő számítási szabályainak a megváltoztatása csak úgy lehetséges, ha a módosító rendelkezéseket az elévülés kezdő naptól számítva, visszamenőlegesen alkalmazzák. Ez a módosító szabály visszaható hatályú alkalmazását jelenti.
- [82] Álláspontom szerint tehát megállapítható, hogy a jogegységi határozat a régi Btk.-nak a pénzbüntetés és a közérdekű munka elévülését szabályozó módosító rendelkezései vonatkozásában olyan iránymutatást tartalmaz, amely az érintett elkövetőkre nézve hátrányos jogkövetkezmények alkalmazását teszi visszamenőlegesen kötelezővé. Ennek következtében a támadott rendelkezés sérti az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében rögzített jogbiztonság követelményét és az abból fakadó visszaható hatályú jogalkotás tilalmát, így az alkotmánybíróági eljárásban a jogegységi határozat megsemmisítésének lett volna helye.

Budapest, 2014. május 19.

Dr. Lévy Miklós s. k.,
alkotmánybíró

- [83] A különvéleményhez csatlakozom:

Dr. Balogh Elemér s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Bragyova András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kiss László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Paczolay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybíróági ügyszám: III/1534/2013.

Közzétéve a Magyar Közlöny 2014. évi 73. számában.

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 17/2014. (V. 30.) AB HATÁROZATA

a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény 65. § (5) bekezdése „a felmondás közlését megelőzően” szövegrésze alaptörvény-ellenességének megállapításáról és megsemmisítéséről

Az Alkotmánybíróóság teljes ülése az alapvető jogok biztosának jogszabály alaptörvény-ellenességének megállapítására irányuló indítványa alapján – *dr. Juhász Imre, dr. Pokol Béla és dr. Salamon László* alkotmánybírók párhuzamos indokolásával – meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróóság megállapítja, hogy a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény 65. § (5) bekezdése „a felmondás közlését megelőzően” szövegrésze alaptörvény-ellenes, ezért azt megsemmisíti. A munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény 65. § (5) bekezdése a következő szöveggel marad hatályban: „A (3) bekezdés a) és e) pontban meghatározott körülményre a munkavállaló csak akkor hivatkozhat, ha erről a munkáltatót tájékoztatta.”

Az Alkotmánybíróóság ezt a határozatát a Magyar Közlönyben közzéteszi.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. Az alapvető jogok biztosa 2012. december 14-én az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény 2. § (3) bekezdése és az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 24. § (2) bekezdése alapján indítványozta a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény (a továbbiakban: Mt.) 65. § (5) bekezdése vizsgálatát és megsemmisítését. A kifogásolt rendelkezés a felmondás közlését megelőző tájékoztatási kötelezettséget ír elő a várandósságra, illetve az emberi reprodukciós eljárásban való részvételre tekintettel fennálló felmondási tilalomra hivatkozás feltételeként.
- [2] 2. Az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés e) pontja alapján az Alkotmánybíróság – többek között – az alapvető jogok biztosa kezdeményezésére felülvizsgálja a jogszabályoknak az Alaptörvénnyel való összhangját. Ennek megfelelően az Abtv. úgy rendelkezik, hogy az Alkotmánybíróság a jogszabály Alaptörvénnyel való összhangját az alapvető jogok biztosának határozott kérelmet tartalmazó indítványa alapján akkor vizsgálja, ha az alapvető jogok biztosának álláspontja szerint a jogszabály alaptörvény-ellenessége fennáll.
- [3] Az alapvető jogok biztosa indítványában azt kifogásolta, hogy az Mt. 65. § (5) bekezdésében rögzített feltétel alkotmányos indok nélkül korlátozza az érintett személyek emberi méltóságához és magánszférához való jogát, ezért ellentétes az Alaptörvény II. cikkével, valamint VI. cikk (1) bekezdésével.
- [4] Az alapvető jogok biztosa kifejtette, hogy az Mt. 65. § (3) bekezdés a) és e) pontjában rögzített felmondásvédelmi garanciák az állam – Alaptörvény L) cikk (2) bekezdése, XV. cikk (3) és (5) bekezdése, valamint XVII. cikk (3) bekezdéséből következő – intézményvédelmi kötelezettségeként jelennek meg, nem pedig az állammal szemben kikényszeríthető alanyi alapjogként. Tehát az állam alapvetően szabadságot élvez abban, hogy milyen módon biztosítja a gyermeket vállaló nők számára a többletvédelmet a munka világában. A kedvezmények, többletjogosultságok igénybevétele ennek megfelelően feltételekhez köthető, és ilyenek tekinthető a tényleges intézkedést igénylő, pozitív tartalmú jogosultságok (például munkaidő kedvezmény) esetében a kedvezményre okot adó körülmény munkáltatónak történő bejelentése. Erről a munkáltató a várandósság első időszakában, külső jelek hiányában nem is szerezhet másként tudomást, csak ha a munkavállaló ezt jelzi. A munkavállaló szabad döntésén múlik tehát, hogy igénybe szeretné-e venni a neki járó kedvezményeket és ennek érdekében tájékoztatni kívánja-e a munkáltatót a magánszféra körébe tartozó szenzitív adatokról. Az alapvető jogok biztosa szerint a felmondásvédelmi szabály azonban más jellegű, más szerkezetű védelmet jelent. Ez egy potenciális jellegű védelmi mechanizmus, amely eleve nem feltételezi a bejelentést, hiszen akkor és csak akkor „aktiválódik”, ha a munkáltató el kívánná bocsátani a munkavállalót. Mivel a munkáltatói felmondással szembeni védelem nem igényel speciális munkáltatói intézkedést, a nyilatkozattétel nem lehet automatikus. A felmondásvédelem esetében a nyilatkozattétel előírását az államnak megfelelően igazolnia kell, mivel a munkavállaló legszemélyesebb belső szférájával, az egészségügyi és családi állapotával kapcsolatos információról van szó. Az alapvető jogok biztosa szerint ilyen alkotmányos indok nincs.
- [5] Az alapvető jogok biztosa kiemelte, hogy a felmondási védelem a várandósság esetében elsősorban annak első időszakában okozhat problémákat, különösen mivel ebben az időszakban gyakran előfordul, hogy a várandósság – számos okból kifolyólag – megszakad. Ilyen esetekben az előzetes bejelentés előírása indokolatlanul megalázó a magzatát elvesztő nő számára, hiszen tájékoztatnia kell a munkáltatóját a várandósság megszakadásáról is. Méltóságsértő önmagában az is, hogy a várandós illetve a reprodukciós eljárás alatt álló nőt döntési kényszerhelyzet elé állítja a szabályozás: vállalja-e akár az utólagos tájékoztatást a terhesség megszakadásáról, illetve az eljárás sikertelenségéről, vagy azt kockáztatja, hogy a bejelentés nélkül az állását is elveszítheti.
- [6] Az Alkotmánybíróság beszerezte a Nemzetgazdasági Minisztérium foglalkoztatáspolitikáért felelős államtitkárának véleményét.

II.

[7] 1. Az Alaptörvény érintett rendelkezései:

„L) cikk (1) Magyarország védi [...] a családot mint a nemzet fennmaradásának alapját. [...]

(2) Magyarország támogatja a gyermekvállalást.

(3) A családok védelmét sarkalatos törvény szabályozza.”

„II. cikk Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogatástól kezdve védelem illeti meg.”

„VI. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét tiszteletben tartsák.

(2) Mindenkinek joga van személyes adatai védelméhez [...].”

„XV. cikk (1) A törvény előtt mindenki egyenlő. [...]

(3) A nők és a férfiak egyenjogúak.

(4) Magyarország az esélyegyenlőség és a társadalmi felzárkózás megvalósulását külön intézkedésekkel segíti.

(5) Magyarország külön intézkedésekkel védi a családokat, a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.”

„XVII. cikk (3) Minden munkavállalónak joga van az egészségét, biztonságát és méltóságát tiszteletben tartó munkafeltételekhez.”

[8] 2. Az indítvány által támadott rendelkezés:

„65. § (5) A (3) bekezdés a) és e) pontban meghatározott körülményre a munkavállaló csak akkor hivatkozhat, ha erről a munkáltatót a felmondás közlését megelőzően tájékoztatta.”

III.

[9] Az indítvány részben megalapozott.

[10] 1. Az Alkotmánybíróság először áttekintette az Mt. felmondási védelemre vonatkozó szabályozásának kialakulását. Már a Munka Törvénykönyvéről szóló 1992. évi XXII. törvény (a továbbiakban: régi Mt.) tartalmazta a felmondási tilalom intézményét. A régi Mt. 90. § (1) bekezdése értelmében a munkáltató nem szüntethette meg rendes felmondással a munkaviszonyt az alábbiakban meghatározott időtartam alatt: a) a betegség, üzemi baleset vagy foglalkozási megbetegedés miatti keresőképtelenség, b) a beteg gyermek ápolása miatti táppénz, c) a közeli hozzátartozó otthoni ápolása céljából kapott fizetés nélküli szabadság, d) az emberi reprodukciós eljárással összefüggő kezelés, a terhesség, a szülést követő három hónap, illetve a szülési szabadság, e) a gyermek gondozása céljára kapott fizetés nélküli szabadság, illetve – a fizetés nélküli szabadság igénybevétele nélkül is – a gyermek hároméves koráig terjedő, f) a sor- vagy tartalékos katonai szolgálat, g) a rehabilitációs járadékban, rehabilitációs ellátásban részesülő személy esetén a keresőképtelenség teljes, h) az örökbe fogadni szándékozó munkavállalót a kötelező gondozásba helyezéstől számított hat hónap, illetve, ha a gyermek a hat hónap letelte előtt kikerül a gondozásból, a kötelező gondozás időtartama alatt.

[11] Tehát a régi Mt. is nevesítette a munkáltató rendes felmondását megakadályozó taxatív módon felsorolt esetek között a terhesség, valamint az emberi reprodukciós eljárással összefüggő kezelés időtartamát [rég Mt. 90. § (1) bekezdés d) pont]. Az utóbbit a Munka Törvénykönyvéről szóló 1992. évi XXII. törvény módosításáról szóló 2005. évi LVII. törvény (a továbbiakban: Módtv.) iktatta be 2005. július 3. napjával. Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény (a továbbiakban: Eütv.) 166. §-a tartalmazza az emberi reprodukcióra irányuló különleges eljárások felsorolását, és az ezzel összefüggő kezelés időtartamára terjesztette ki a Módtv. a felmondási védelmet azzal a céllal, hogy társadalmi szempontból a gyermekszületések számának növekedését, egyéni

szempontból pedig azoknak a gyermeket vállaló személyeknek a támogatását segítse elő, akik a fejlett orvostudomány segítségét veszik igénybe a gyermekvállalás elősegítése céljából.

- [12] Az Mt. megtartja a felmondási tilalom intézményét. A védelmet biztosító tényállásoknak két esetköre van: amikor a védelmi időszakban a munkáltató felmondással nem szüntetheti meg a munkaviszonyt (abszolút felmondási tilalom), illetve amikor a munkáltató megszüntetheti, de a felmondási idő csak meghatározott tartam lejártát követően kezdődik (relatív felmondási tilalom). Az abszolút felmondási védelem a következő időtartamokban áll fenn: *a)* várandósság, *b)* szülési szabadság, *c)* a gyermek gondozása céljából igénybe vett fizetés nélküli szabadság, *d)* a tényleges önkéntes tartalékos katonai szolgálatteljesítés, valamint *e)* a nő jogszabály szerinti, az emberi reprodukciós eljárással összefüggő kezelésének, de legfeljebb ennek megkezdésétől számított hat hónap tartama alatt [Mt. 65. § (3) bekezdés]. A relatív felmondási védelem alapján a munkáltató felmondása esetén a felmondási idő legkorábban az alábbiakban meghatározott tartam lejártát követő napon kezdődik: *a)* a betegség miatti keresőképtelenség, legfeljebb azonban a betegszabadság lejártát követő egy év, *b)* a beteg gyermek ápolása címén fennálló keresőképtelenség, *c)* a hozzátartozó otthoni gondozása céljából kapott fizetés nélküli szabadság [Mt. 68. § (2)]. Mindkét esetben a tilalom a határozatlan idejű munkaviszonynak a munkavállaló munkaviszonnyal kapcsolatos magatartásával, képességével, a munkáltató működéssel összefüggő ok miatti, egyoldalú megszüntetésére vonatkozik. Az Mt. 66. § (8) bekezdése lehetővé teszi a határozott idejű munkaviszony megszüntetését is a felszámolási vagy csődeljárás tartama alatt, a munkavállaló képességére alapított okból, illetve ha a munkaviszony fenntartása elháríthatatlan külső ok miatt lehetetlenné válik. Ennek megfelelően a felmondási tilalom a határozott idejű munkaviszony esetén is érvényesül. A felmondási tilalom nem gátolja ugyanakkor a határozatlan idejű munkaviszonynak az azonnali hatályú felmondását minősített kötelezettségzegés, vagy a másik fél magatartásával okozati összefüggésben bekövetkezett lehetetlenné válás esetén, illetve a munkaviszony indokolás nélküli megszüntetését a próbaidő alatt, vagy a határozott idejű munkaviszony munkáltató általi azonnali hatályú indokolás nélküli megszüntetését. Abban az esetben, ha a munkáltató a fenti időtartamon belül mond fel, az jogellenes. A munkaviszony jogellenes megszüntetésének jogkövetkezményeit az Mt. 82. §–83. § tartalmazza.
- [13] Az abszolút védelem alkalmazása szempontjából a felmondás közlésének, csoportos létszámcsökkentés esetén a felmondás közlését legalább harminc nappal megelőző írásbeli tájékoztatásnak az időpontja irányadó [Mt. 65. § (4) bekezdés]. A védelem fennállására a munkavállaló az indítványozó által kifogásolt szabály értelmében csak akkor hivatkozhat, ha erről a munkáltatót a felmondás közlését megelőzően tájékoztatta.
- [14] 2. Az Alkotmánybíróság a felmondási okok törvényi meghatározása, a munkáltató indokolási kötelezettsége, felmondási tilalmak alkotmányossági vizsgálata során már a 11/2001. (IV. 12.) AB határozatában rögzítette, hogy a munkáltatót és a munkavállalót egyaránt megillető szabad felmondás joga az a kiinduló pont, amelyhez viszonyítottan vizsgálni lehet azokat a törvényi rendelkezéseket, amelyek a munkaviszony felmondásának feltételeit tartalmazzák, illetőleg azokat a jogtechnikai megoldásokat, amelyeket a jogalkotó e körben alkalmazott. Már a régi Mt. számos ponton eltért a munkavállaló javára a munkaviszony szabad felmondása alapelvétől. E szabályok – igazodva az egyes munkavállalói csoportokat jellemző sajátosságokhoz – azok tágabb vagy szűkebb körére terjedtek ki, illetőleg a munkáltatói felmondás lehetőségét különböző mértékben korlátozták. Az Alkotmánybíróság szerint a munkáltatói felmondást korlátozó törvényi rendelkezések azonban mindig kivételesnek tekintendők a szabad felmondás jogának generális alapelvéhez képest (ABH 2001, 153, 158.).
- [15] Az Alkotmánybíróság korábban már vizsgálta a felmondási tilalmakat a munkaerő-kölcsönzés keretében foglalkoztatott munkavállalók vonatkozásában. A 67/2009. (VI. 19.) AB határozat (a továbbiakban: Abh.) a régi Mt. 193/P. § (1) bekezdése „86/A. §–96. §-ai” szövegrészéből a felmondási tilalmakat tartalmazó 90. §-ra vonatkozó rendelkezést, amely folytán a felmondási tilalmak a munkaerő-kölcsönzés keretében foglalkoztatott munkavállalókra nem voltak alkalmazhatók, megsemmisítette. A kivétel szabály megsemmisítése következtében a régi Mt. 90. §-a a munkaerő-kölcsönzés esetében is alkalmazhatóvá vált. Az Abh. a Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény (a továbbiakban: korábbi Alkotmány) 66. §-ának értelmezéséből indult ki, amelynek (1) bekezdése biztosította a férfiak és nők egyenjogúságát minden polgári és politikai, valamint gazdasági, szociális és kulturális jog tekintetében, (2) bekezdése az anyáknak a gyermek születése előtti és utáni támogatását és védelmét „külön rendelkezések” szerint tette kötelezővé, a (3) bekezdés pedig – szintén külön szabályok útján – a nők és fiatalok védelmének biztosítását írta elő a munka végzése során. Az Abh. szerint az (1) bekezdés alkotmányos alapjogot tartalmazott, a (2) bekezdése – a 70/A. § (3) bekezdésében foglalt – esélyegyenlőség elvét konkretizálta a gyermeket vállaló nőkre, kisgyermekes anyákra, a (3) bekezdése pedig kifeje-

zetten a munkát vállaló nőkre. A fenti rendelkezésekből azt a következtetést vonta le, hogy azok a várandós nők és a gyermekes anyák számára pozitív diszkriminációt tartalmazó szabályok kialakítására adtak alkotmányi felhatalmazást, időben viszonylagosan – a szülés időpontjához igazodóan – behatároltan. A munkajogi szabályozásban kialakított felmondásvédelmi rendelkezések egy része a korábbi Alkotmány 66. § (1) bekezdésében foglalt alkotmányos alapjog érvényesülését, valamint annak (2)–(3) bekezdéséből és a 67. § (1) bekezdéséből fakadó állami intézményvédelmi kötelezettség teljesítését segíti elő azzal, hogy a várandós és kisgyermekes anyák számára a gyermek születése előtti és utáni időre vonatkozóan többletvédelmet biztosít az anyák állapotára és a gyermek megfelelő fejlődésére is kiható azon lehetséges hátrányok ellen, amelyek a munkaviszony felbontása miatti egzisztenciális bizonytalanságból fakadnak. Mivel a támogatás és védelem módját, konkrét érvényesülési körét, formáját nem rögzítette a korábbi Alkotmány, a kiemelt támogatás és védelem az anyákat minden olyan területen (pl. egészségvédelem, szociális biztonság, munkavállalás) megillette, amelyeken a gyermekvállalás miatt a korábbi Alkotmány által védendőnek és támogatandónak rendelt állapotuk alatti időszakban (a gyermek születése előtt és után) másokhoz képest hátrányos helyzetbe kerülhettek (tipikusan ilyen pl. a munkaerő-piaci távollét). A fenti rendelkezések tehát – részeként annak a komplex védelemnek, amelyet a korábbi Alkotmány a gyermekjogi és családvédelmi rendelkezései által (korábbi Alkotmány 15. §, 16. §, 67. §), a gyermekek egészséges fejlődésének biztosítása érdekében írt elő – a nőket a gyermekvállalással összefüggésben érő (és közvetetten a gyermekek megfelelő fejlődésére is kiható), potenciálisan bekövetkező negatív hatások kiküszöbölésére alkalmas jogalkotásra adott felhatalmazást. Ez azonban nem jelentette azt, hogy az érintett jogalanyoknak alkotmányos alapjoga lett volna a munkaviszony megszüntetése elleni felmondási védelemre [ABH 2009, 617, 659, 662].

- [16] Az Alkotmánybíróság – tekintettel a 13/2013. (VI. 7.) AB határozatban a korábbi alkotmánybírósági határozatban foglaltak felhasználhatóságát illetően rögzített szempontokra – jelen ügyben is irányadóknak tekintette a fentiekben ismertetett gyakorlatában tett elvi megállapításait.
- [17] 3. Azt, hogy a nők a terhesség alatti és utáni fizikai, pszichés állapotuk miatt különös védelmet igényelnek, az Európai Unió jogalkotása és joggyakorlata, valamint a nemzetközi (munka)jogi tárgyú jogalkotás is elismerte. A Tanács 92/85/EGK Irányelve a várandós, gyermekágyas, szoptató munkavállalók munkahelyi biztonságának és egészségvédelmének javítását ösztönző intézkedések bevezetésére, az ilyen munkavállalók egészségére, a terhességre, a szoptatásra káros hatással járó, kockázatot jelentő tényezők kiküszöbölésére (ennek érdekében a munkafeltételek, a munkaidő, a munkakör átmeneti módosítására, biztonságot, egészséget veszélyeztető expozíció kizárására, szülési szabadság, elbocsátás elleni védelem biztosítására stb.) kötelezi a tagállamokat (utóbbi körben elismerve a tagállamok jogalkotói szabadságát a munkavállalók állapotával össze nem függő rendkívüli esetekre vonatkozóan). Az irányelv alkalmazásában várandós munkavállaló az a várandós munkavállaló, aki állapotáról a nemzeti jogszabályoknak, illetve gyakorlatnak megfelelően tájékoztatja a munkáltatóját. Az Európai Közösségek Bírósága már korábban kimondta, hogy a várandós vagy gyermekágyas nők jogai terén a férfiak és a nők egyenlőségére vonatkozó közösségi szabályok célja a női munkavállalóknak a szülés előtti és utáni védelme (lásd a C–191/03. számú *McKenna-ügyben* 2005. szeptember 8-án hozott ítélet 42. pontja). A hátrányos megkülönböztetés tilalmának elve, és különösen a 76/207/EGK Irányelv 2. Cikkének (1) bekezdése és 5. Cikkének (1) bekezdése alapján a nők elbocsátással szembeni védelmét nemcsak a szülési szabadság, hanem a terhesség teljes időtartama alatt el kell ismerni. Az ilyen elbocsátás csak nőket érinthet, tehát közvetlen, nem alapuló hátrányos megkülönböztetésnek minősül (lásd pl. a C–394/96. számú *Brown-ügyben* 1998. június 30-án hozott ítélet 24–27. pontjai, a *McKenna-ügyben* hozott ítélet 47. pontja).
- [18] A nőknek a terhességük, terhességgel összefüggő betegségük, illetve az ezzel összefüggő „elérhetetlenségük” miatti elbocsátása kérdésében az Európai Közösségek Bírósága több – az Abh.-ban idézett – ítéletében is állást foglalt. Ennek során kimondta: arra a kockázatra tekintettel, hogy az esetleges elbocsátás veszélyeztetheti a várandós, gyermekágyas vagy szoptató munkavállaló pszichikai és fizikai helyzetét, ideértve annak különösen súlyos kockázatát, hogy a női munkavállaló önként szakítja meg terhességét, biztosít a közösségi jogalkotó a 92/85/EGK irányelv 10. Cikke alapján különös védelmet a nőknek azáltal, hogy a terhesség kezdetétől a szülési szabadság végéig terjedő időszakban felmondási tilalmat rendel el (C–32/93. számú *Webb-ügyben* 1994. július 14-én hozott ítélet 21. pont; C–394/96. számú *Brown-ügyben* 1998. június 30-án hozott ítélet 18. pont; C–109/00. számú *Tele Danmark ügyben* 2001. október 4-én hozott ítélet 26. pontja, stb.).
- [19] A fenti előzmények után az – Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Közösséget létrehozó szerződés módosításáról szóló lisszaboni szerződés kihirdetéséről szóló 2007. évi CLXVIII. törvény 2. számú mellékletét

képező – Európai Unió Alapjogi Chartája 33. Cikke (1) bekezdése kimondja, hogy a család jogi, gazdasági és szociális védelmet élvez, (2) bekezdése pedig rögzíti, hogy a család és a munka összeegyeztetése érdekében mindenkinek joga van a védelemre a gyermekvállalással összefüggő okból történő elbocsátás ellen, valamint joga van fizetett szülési és szülői szabadságra, ha gyermeke születik, vagy gyermeket fogad örökbe.

- [20] Az anyák és a gyermekek védelmét szolgáló jogállami kötelezettségeket fogalmaz meg az 1976. évi 9. törvényerejű rendelettel kihirdetett, az Egyesült Nemzetek Közgyűlése XXI. ülészakán, 1966. december 16-án elfogadott Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya, amelynek 10. Cikke előírja, hogy az anyáknak a gyermek születése előtt és után ésszerű időtartamra külön védelmet kell biztosítani, amely idő alatt a dolgozó anyáknak fizetett szabadságot vagy megfelelő társadalombiztosítási szolgáltatásokkal együtt járó szabadságot kell biztosítani. Hasonló intézkedési kötelezettségeket fogalmaz meg a részes államok számára a Magyarországon az 1999. évi C. törvénnyel kihirdetett Európai Szociális Karta 8. Cikke, amely „A dolgozó nők védelemhez való joga” cím alatt a gyermek születése előtt és utáni szabadság mellett a szoptató anyák munkaidő-kedvezménye biztosítását, a szülési szabadság idejére eső felmondás megtiltását, a veszélyes, fáradtságos, egészségtelen munkákból származó különböző ártalmak kiküszöbölését írja elő. Még konkrétabb követelményeket határoz meg az anyaság védelméről szóló – a Nemzetközi Munkaügyi Konferencia 1952. évi 35. ülészakán elfogadott 103. számú Egyezményét módosító – Nemzetközi Munkaügyi Szervezet Általános Konferenciája 88. ülészakán elfogadott, a 2004. évi CXI. törvénnyel kihirdetett 183. számú Egyezménye (a továbbiakban: Egyezmény). Az Egyezmény a terhes és szoptató nőknek az anya vagy a gyermek egészségére ártalmas munkavégzés elleni védelmét, szülési szabadság biztosítását, a terhességből vagy a szülésből adódó betegség, komplikáció esetén külön szabadság, e szabadságok alatti pénzbeli juttatás nyújtását, a terhesség, valamint azzal összefüggő szabadságok ideje alatt, vagy az azt követő munkába állás utáni – a tagállamok által meghatározott időszakon belüli – időben a munkaviszonynak a terhességgel, szüléssel és annak következményével vagy a szoptatással összefüggő ok miatti megszakítása tilalmát, a szoptatással kapcsolatos munkaidő-kedvezmények biztosítását stb. írja elő.
- [21] 4. Az Alaptörvény már a Nemzeti hitvallásban kifejezte elkötelezettségét az együttélés legfontosabb kereteit képező család és a nemzet mellett. Az Alaptörvény L cikk (1) bekezdése ennek megfelelően rögzíti a család mint a nemzet fennmaradásának alapja védelmének, a (2) bekezdés pedig a gyermekvállalás támogatásának kötelezettségét. Az Alaptörvény XV. cikk (3) bekezdése – az általános egyenlőségi szabály megfogalmazása mellett – külön is kiemeli a férfiak és nők egyenjogúságát. A XV. cikk (4) bekezdése a megkülönböztetés általános tilalma alóli kivételként fogalmazza meg, hogy „Magyarország az esélyegyenlőség és a társadalmi felzárkózás megvalósulását külön intézkedésekkel segíti.” E rendelkezés értelmében – az Alaptörvény javaslatának indoklása szerint – az egyenlőség tartalmi megvalósulását szolgáló, az esélyegyenlőtlenség felszámolása érdekében tett pozitív megkülönböztetés megengedett. A XV. cikk (5) bekezdése pedig a gyermekek mellett különleges gondoskodásra szoruló és védelmet igénylő csoportként emeli ki a családokat, a gyermekeket és a nőket.
- [22] Az Alaptörvény tehát nem tartalmaz ugyan a korábbi Alkotmány 66. § (2) bekezdéséhez hasonló szabályt, amely – az esélyegyenlőség elvét konkretizálva – kifejezetten kötelezővé tenné az anyáknak a gyermek születése előtti és utáni támogatását és védelmét, de változatlanul biztosítja – a nemzetközi jogi kötelezettségekkel összhangban – a férfiak és nők egyenjogúságát, tartalmazza az esélyegyenlőtlenségek kiküszöbölését célzó intézkedésekre való általános felhatalmazást, és a külön intézkedésekkel védendő kör megjelölése során kifejezetten kiemeli a családokat, gyermekeket és a nőket [Alaptörvény XV. cikk (3)–(5) bekezdés].
- [23] Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a fenti rendelkezések – az Alaptörvény L cikk (1) és (2) bekezdésére figyelemmel – megalapozzák az állam gyermeket vállaló nők védelmére vonatkozó intézményvédelmi kötelezettségét, mely a legkülönbözőbb állami kötelezettségek teljesítésében nyilvánul meg, de amelyek formája, módja, mértéke az alkotmányi rendelkezésekből nem következnek. Az Alaptörvény által előírt állami intézményvédelmi kötelezettséget további jogszabályok konkretizálják.
- [24] A családok védelmének általános szabályait a családok védelméről szóló 2011. évi CCXI. törvény (a továbbiakban: Csvt.) tartalmazza. A Csvt. preambuluma hangsúlyozza, hogy a család Magyarország legfontosabb nemzeti erőforrása, amelynek gyarapodása nélkül nincs fenntartható fejlődés és gazdasági növekedés, ugyanakkor a gyermekvállalás nem eredményezheti a család szegénységbe süllyedését. Az állam ezért segíti a munkavállalás és családi élet összeegyeztetését. A Csvt. keretjelleget szabályozást tartalmaz, amennyiben kijelöli a családdal és a házassággal, mint elismert és védendő intézményekkel kapcsolatos állami feladatok irányát, illetve az ezekhez kapcsolódó állami kötelezettségeket. A Csvt. III. fejezetének (A család és a gyermekvállalás védelme a

foglalkoztatás terén) 16. §-a felsorolja a várandós anyát a munkavégzéssel kapcsolatosan megillető kedvezményeket (munkavégzés helyének megváltoztatása, rendkívüli, illetve éjszakai munkavégzésre való igénybevehetőség, más helyiségben végzendő munka, várandósággal összefüggő orvosi vizsgálat munkaidő-kedvezménye, egészségi állapotnak megfelelő munkakörben foglalkoztatás). A Csvt. 18. § pedig kimondja, hogy a szülő külön törvény szerinti felmondási védelem alatt áll – többek között –, ha várandós, illetve emberi reprodukciós eljárással összefüggő kezelésben vesz részt. A Cstv. fenti szabályai a munkajogi szabályokban már meglévő, a munka és család közötti összhangot biztosító feltételeket kívánják erősíteni.

- [25] A gyermeket vállaló nők kiemelt védelmét a foglalkoztatás terén elsősorban az Mt. biztosítja, többek között a felmondási tilalom előírásával. Az Mt. ezen túlmenően egyéb tilalmakat és mentességeket tartalmaz a gyermeket vállaló nők védelme érdekében. Így a munkavállaló hozzájárulása nélkül nem kötelezhető más helyiségben végzendő munkára a várandósága megállapításától gyermeke hároméves koráig [53. § (3) bekezdés a) pont]. A munkavállaló mentesül rendelkezésre állási és munkavégzési kötelezettségének teljesítése alól a jogszabály szerinti, az emberi reprodukciós eljárással összefüggő, egészségügyi intézményben történő kezelés, valamint a kötelező orvosi vizsgálata tartamára [55. § (1) bekezdés b)–c) pont]. Kötelező orvosi vizsgálat a várandós állapotra tekintettel előírt orvosi vizsgálat is [294. § (1) bekezdés]. Az Mt. 113. § (1) bekezdése értelmében a munka- és pihenőidőre vonatkozó szabályokat a következő esetekben eltérésekkel kell alkalmazni: a munkavállaló várandósága megállapításától a gyermek hároméves koráig, illetve a gyermeket egyedül nevelő munkavállaló esetén gyermeke hároméves koráig. A fenti esetekben egyenlőtlen munkaidő-beosztás csak a munkavállaló hozzájárulása esetén alkalmazható, a heti pihenőnapok egyenlőtlenül nem oszthatók be, rendkívüli munkaidő vagy készenlét nem rendelhető el. A munkavállaló számára éjszakai munka nem rendelhető el. A gyermekét egyedül nevelő munkavállaló számára gyermeke hároméves korától négyéves koráig rendkívüli munkaidő vagy készenlét – a rendkívüli munkaidő elrendelésének nem korlátozott eseteit kivéve [Mt. 108. § (2) bekezdés] – csak hozzájárulásával rendelhető el.
- [26] A fentiekben túlmenően a munkaköri, szakmai, illetve személyi higiénés alkalmasság orvosi vizsgálatáról és véleményezéséről szóló 33/1998. (VI. 24.) NM rendelet (a továbbiakban: R.) a nők foglalkoztatásánál külön szempontokat ad a munkaköri alkalmasság meghatározására. A 10. § (1) bekezdés értelmében a munkaköri alkalmasság vizsgálatánál és véleményezésénél figyelembe kell venni, hogy a nők (különös tekintettel a fogamzóképes korúakra és a terhesekre – ezen belül a terhesség korai szakaszában lévőkre –, a nemrégiben szült, a szoptató anyákra, az anyatejet adókra) alkalmatlanok vagy csak bizonyos feltételekkel alkalmasak az egészségkárosító kockázatot jelentő vagy veszélyes megterhelésekkel járó munkakörülmények közötti munkavégzésre. A 8. számú melléklet tartalmazza a sérülékeny csoportok – köztük a terhes nők – egészségét potenciálisan károsító, tiltást igénylő megterhelések táblázatban foglalt felsorolását. A 10. cikk (2) bekezdés pedig kifejezetten a munkáltató számára írja elő azt a kötelezettséget, hogy – a 9. számú mellékletben felsorolt munkakörülmények fennállása esetén – köteles kockázatbecslést végezni és megállapítani azokat az intézkedéseket, amelyekkel – többek között – a terhes nők egészségét és biztonságát garantálni kell.
- [27] 5. Az alapvető jogok biztosa indítványában azt kifogásolta, hogy az Mt. 65. § (5) bekezdésében rögzített feltétel alkotmányos indok nélkül korlátozza az érintett személyek emberi méltósághoz és magánszférához való jogát, ezért ellentétes az Alaptörvény II. cikkével, valamint VI. cikk (1) bekezdésével. Az alapvető jogok biztosa abból indult ki, hogy a felmondásvédelmi garanciák az állam intézményvédelmi kötelezettségeként jelennek meg, ennek megfelelően a többletjogosultságok igénybe vétele feltételhez köthető. Ilyen értelemszerű feltételnek tartja a várandóság bejelentését a munkáltató felé a tényleges intézkedést igénylő, pozitív tartalmú jogosultságok (pl. munkaidő kedvezmény) esetében. Álláspontja szerint ettől meg kell különböztetni a potenciális jellegű felmondási védelmet, amely nem igényel speciális munkáltatói intézkedést.
- [28] 5.1. Az Alkotmánybíróságnak tehát a kérelem keretei között azt kell vizsgálnia, hogy az Mt. 65. § (3) bekezdés a) és e) pontjában foglalt felmondási védelemre való hivatkozásnak a munkáltató munkavállaló általi – a felmondás közlését megelőző – tájékoztatásához kötése sérti-e a hivatkozott alapjogokat. Ennek során a hivatkozott alapjogok védelmi körének meghatározásából indult ki.
- [29] Az Alkotmánybíróság a 32/2013. (XI. 22.) AB határozatában értelmezte a magánszférához való jogot és az annak viszonyát az emberi méltósághoz való joghoz. Megállapította, hogy az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdése – a régi Alkotmány 59. § (1) bekezdésével ellentétben – átfogóan védi a magánszférát: az egyén magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét. A magánszféra lényege tekintetében továbbra is fenn-

tarthatónak tartotta az Alkotmánybíróság korábbi gyakorlatában megfogalmazott – a magánélet fogalmának esszenciáját jelentő, általános érvényű – megállapítást, miszerint a magánszféra lényegi fogalmi eleme, hogy az érintett akarata ellenére mások oda ne hatolhassanak be, illetőleg be se tekinthessenek [36/2005. (X. 5.) AB határozat, ABH 2005, 390, 400.]. Rávilágított arra, hogy az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdésében biztosított magánszférához való jog és az Alaptörvény II. cikke által garantált emberi méltósághoz való jog között különösen szoros a kapcsolat. Az Alaptörvény II. cikke megalapozza a magánszféra alakítása érinthetetlen területének védelmét, ami teljesen ki van zárva minden állami beavatkozás alól, mivel ez az emberi méltóság alapja. Az Alaptörvény értelmében a magánszféra védelme azonban nem szűkül le az Alaptörvény II. cikke által is védett belső vagy intimszférára, hanem kiterjed a tágabb értelemben vett magánszférára (kapcsolattartás), illetve arra a térbeli szférára is, amelyben a magán- és családi élet kibontakozik (otthon). Ezen túlmenően önálló védelmet élvez az egyén életéről alkotott kép is (jó hírnévhez való jog). (Indokolás [82]–[84])

- [30] Az Alaptörvény II. cikk és VI. cikk (1) bekezdésében biztosított jogok védelmét az Alaptörvény XVII. cikk (3) bekezdése a foglalkoztatás vonatkozásában konkretizálja: „Minden munkavállalónak joga van az egészségét, biztonságát és méltóságát tiszteletben tartó munkafeltételekhez.” A munkavállalók egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkafeltételeit a munkavédelemről szóló 1993. évi XCIII. törvény, méltósága tiszteletben tartását az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény, a foglalkoztatás során pedig az Mt. személyiségi jogok védelmét garantáló rendelkezései, illetve a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 2:42–54. §-ai biztosítják. Az Mt. 9. § (1) bekezdése a személyiségi jogok védelmének általános követelményét rögzíti. A személyiségi jogokat a Ptk. nevesíti, így a magánélet, és a személyes adatok védelméhez való jogot is [Ptk. 2:43. § b), e) pont]. A személyiségi jogok védelme a munkajogban – az Mt. indokolása szerint – kiemelt jelentőségű, elsősorban a munkaviszony tartalmának alá-fölrendeltsége miatt. Az Mt. 10. § (1) bekezdése értelmében a munkavállalótól csak olyan nyilatkozat megtevése vagy adat közlése kérhető, amely személyiségi jogát nem sérti, és a munkaviszony létesítése, teljesítése vagy megszűnése szempontjából lényeges.
- [31] Tekintettel arra, hogy az Mt. 65. § (3) bekezdés a) és e) pontjában meghatározott körülmények személyes adatnak minősülnek, az Alkotmánybíróság felidézte a magánszférához való jog és az Alaptörvény VI. cikk (2) bekezdésében biztosított személyes adatok védelméhez való jog – korábbi gyakorlatában kimunkált – viszonyát is. Az Alkotmánybíróság a személyes adatok védelméhez való jogot nem hagyományos védelmi jogként értelmezte, hanem annak aktív oldalát is figyelembe véve, információs önrendelkezési jogként [15/1991. (IV. 13.) AB határozat, ABH 1991, 49, 42.]. Az információs önrendelkezési jog szorosan kapcsolódik a magánszférához való joghoz, mivel az arról való döntést foglalja magában, hogy az egyén mikor és milyen korlátok között fed fel a személyéhez köthető adatokat. Az információs önrendelkezési jog korlátozása – a magánszférához való joggal ellentétben – nem elsősorban az adat jellegéhez, hanem annak felhasználásához igazodik. Az információs önrendelkezési jog átfogóan védi az egyén személyes adatait, attól függetlenül, hogy azok hogyan jutottak az adatkezelő birtokába. {32/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [88]–[89]}
- [32] 5.2. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy jelen ügy szempontjából különös jelentősége van annak, hogy a gyermekvállalás szándéka, az ennek érdekében vállalt emberi reprodukciós eljárással összefüggő kezelés, illetve az ennek eredményeként vagy természetes úton bekövetkezett várandósság – mindaddig amíg annak nincsenek külső jelei – az intim szférához tartozik, és mint ilyen ki van zárva minden állami beavatkozás alól. Tekintettel tehát arra, hogy a várandósság és az emberi reprodukciós eljárásban való részvétel egyértelműen a gyermeket vállaló nő magán- vagy intim szférájába tartozó körülmények, vagyis az adatok jellege és nem azok felhasználása a meghatározó, ezért a fenti adatok munkáltató részére történő kötelező kiszolgáltatásának törvényi előírása önmagában a magánszférába történő beavatkozást valósít meg. Különösen súlyos a magánszféra sérelme a reprodukciós eljárásban való részvételtől történő kötelező tájékoztatás előírása esetén, mivel az minden esetben az intim szférába tartozó körülmény feltárására irányul. Az Eütv. 167. § (1) bekezdése szerint a reprodukciós eljárás olyan – házastársi vagy különmeműek közötti élettársi kapcsolatban álló – személyeknél végezhető el, akik közül valamelyik félnél fennálló egészségi ok (meddőség) következtében nem származhat a kapcsolatból természetes úton egészséges gyermek. Tehát a reprodukciós eljárás a meddőség egyik kezelési módszere, amely esetben a gyermekvállalás szándéka csak a reprodukciós eljárás eredményességékor nyilvánul meg külső jelekben. Az Alkotmánybíróság a fentiekre tekintettel azt vizsgálta, hogy a kötelező tájékoztatás kifogásolt rendelkezésben történő előírása más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében szükséges-e.

- [33] Az adatszolgáltatás a munkaadó és munkavállaló alá-fölérendeltségen alapuló viszonyához kapcsolódik és – bár a munkáltató látszólag a munkavállaló hozzájárulásával nyer bepillantást a magánszférájába – az nyilvánvaló módon nem önkéntes. A törvényalkotó úgy avatkozik be a munkaadó és a munkavállaló viszonyába, hogy az Mt. 65. cikk (3) bekezdése a) és e) pontjában meghatározott objektív körülményekre tekintettel a munkáltatóra vonatkozó felmondási tilalmat fogalmaz meg, az Mt. 65. cikk (5) bekezdésében pedig kötelező erővel előírja, hogy a munkavállalónak milyen magatartást kell tanúsítania a munkaadóval szemben – a munkavállaló szemszögéből tekintve – felmondási védelem érvényesítéséhez. A kifogásolt rendelkezés által előírt speciális tájékoztatási kötelezettség ugyanis az Mt. 65. § (3) bekezdése a) és e) pontjában biztosított felmondási védelem érvényesítésének feltétele. A kifogásolt rendelkezés „csak akkor hivatkozhat” kitétele értelmében tájékoztatás hiányában a védelem nem érvényesül, mivel arra a munkavállaló nem hivatkozhat.
- [34] Az Mt. 6. § (2) bekezdés az általános magatartási követelmények között rögzíti a kölcsönös együttműködés, a (4) bekezdés pedig az általános tájékoztatási kötelezettséget. Az általános tájékoztatási kötelezettség értelmében a munkaadók és munkavállalók kötelesek egymást minden olyan tényről, adatról, körülményről vagy ezek változásáról tájékoztatni, amely a munkaviszony létesítése, valamint a törvényben meghatározott jogok gyakorlása és kötelezettségek teljesítése szempontjából lényeges. A tájékoztatást olyan időben és módon kell megtenni, hogy az lehetővé tegye a jog gyakorlását és a kötelezettség teljesítését [Mt. 18. § (2) bekezdés].
- [35] Az Mt. 65. § (5) bekezdése – a Nemzetgazdasági Minisztérium foglalkoztatáspolitikáért felelős államtitkára szerint – az általános együttműködési kötelezettséget konkretizálja speciális szabály formájában. A tájékoztatási kötelezettség szabályozásának indoka, hogy a munkáltató részére adott tájékoztatás révén válhat nyilvánvalóvá a munkáltató számára az, hogy tilos megszüntetnie a munkaviszonyt felmondással.
- [36] A jogalkotó az Mt. 65. § (3) bekezdés a) és e) pontjában a munkáltató szabad felmondási jogának korlátozásával a munkavállalóknak a gyermekvállalás miatti – munkaerő-piaci pozíciójukat és elhelyezkedési esélyeik miatti – kiszolgáltatott állapotát ismerte el, s ítélte a jogviszony megszüntetésével szemben fokozott védelmet igénylőnek. A tilalomra okot adó tényállások olyan állapotra, illetve élethelyzetre vonatkoznak, amelyek a munka világában, a munkavállalás terén hátrányokkal járnak. A védelem arra irányul, hogy a munkaviszonyból származó fő kötelezettség (munkavégzés) teljesítésében való időleges, a munkavállaló önhibáján kívüli okok miatti akadályoztatás ne eredményezze az érintettek számára munkájuk elvesztését, illetve hogy az ettől való félelem ne befolyásolja a nőket a gyermekvállalással kapcsolatos döntéseik meghozatala során, egyúttal kizárja azokat a veszélyeket, negatív hatásokat, amelyeket az elbocsátás a gyermeket vállaló nők fizikai, pszichés állapotára gyakorolhat. A felmondási védelem olyan, a gyermeket vállaló nők többletvédelmét szolgáló kedvezmény-szabály, amelyre senkinek sincs alanyi joga. A fenti felmondásvédelmi rendelkezések megalkotására a törvényhozónak az Alaptörvény XV. cikk (4) bekezdésében foglalt, pozitív diszkriminációt jelentő jogalkotásra való felhatalmazása alapján, az Alaptörvény XV. cikk (3) bekezdésében foglalt, a férfiak és nők egyenjogúságának biztosítására, valamint – a várandósság esetében – az Alaptörvény II. cikkének az élethez való jog objektív (tárgyi) oldalából következő, az élet mint érték védelmére vonatkozó állami intézményvédelmi kötelezettsége teljesítése érdekében került sor. Az állam alapvetően szabadságot élvez abban, milyen módon biztosítja a gyermeket vállaló nők számára a többletvédelmet a munka világában. A gyermeket vállaló nő pedig – várandósság esetén a magzat védelmére tekintettel – szabadon dönthet arról, hogy a többletvédelmet igénybe kívánja-e venni. A védelem igénybe vétele ennek megfelelően feltételekhez köthető, ezek azonban nem vezethetnek a munkavállaló alapjogai szükségtelen és aránytalan korlátozásához. A feltételek előírása során az állami beavatkozás határait az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésében meghatározott követelmények jelölik ki: „Alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.”
- [37] Jelen ügyben a gyermeket vállaló munkavállalók magánszférához való alanyi joga áll szemben az állam – gyermeket vállaló munkavállalók érdekeit absztrakt módon védő – intézményvédelmi kötelezettségével. A felmondási védelem formájában realizálódó intézményvédelmi kötelezettség tényleges megvalósulásához – ugyanúgy, ahogy az Mt. által biztosított egyéb kedvezmények esetében – elengedhetetlen a munkáltatónak a kedvezményre okot adó körülményről való tájékoztatása. Ebben a tekintetben nincs jelentősége annak, hogy a többletvédelem pozitív (pl. munkaidő-kedvezmény), vagy negatív (tilalom) jellegű-e. Az alapjog korlátozása szempontjából annak van jelentősége, hogy az az állam intézményvédelmi kötelezettsége érvényesülése érdekében feltétlenül szükséges-e, az elérni kívánt céllal arányos-e, illetve nem sérti-e az alapjog lényeges tartalmát. Az Alkotmánybíróság a fentiek szerint arra a következtetésre jutott, hogy az Mt. 65. § (5) bekezdésében foglalt tájékoztatási

kötelezettség önmagában szükséges a felmondási védelem érvényesülése céljából. A várandósság és az emberi reprodukciós eljárással összefüggő kezelésben való részvétellel kapcsolatos speciális tájékoztatási kötelezettség erre vonatkozó külön rendelkezés hiányában az Mt. kölcsönös együttműködési és általános tájékoztatási kötelezettséget előíró szabályaiból is következne. A munkavállaló – különösen a várandósság első szakaszában, amikor ennek külső jelei nincsenek, illetve az emberi reprodukciós kezelés alatt – csakis úgy érvényesítheti a rá vonatkozó védelmet, ha az előírt tájékoztatást megadja. Mivel azonban a tájékoztatási kötelezettség korlátozza a gyermeket vállaló munkavállalók magánélethez való jogát, az nem választható el az elérni kívánt céltól, a többletvédelem érvényesítésétől. Ennek értelmében a magánszférába tartozó adatokról való tájékoztatás csak akkor szükséges, ha a felmondási védelem érvényesítése szempontjából releváns esemény (felmondás közlése) bekövetkezik, de legalább a munkaviszony megszüntetésének munkáltatói szándéka megnyilvánul.

- [38] 5.3. Az Mt. 65. § (5) bekezdése azon túlmenően, hogy – a korábbi szabályozástól eltérően – törvényi szinten szabályozza a várandósságra, illetve az emberi reprodukciós eljárásban való részvételre tekintettel fennálló felmondási védelem esetére irányadó speciális tájékoztatási kötelezettséget, egy időbeli feltételt is meghatároz: a tájékoztatásnak „a felmondás közlését megelőzően” kell megtörténnie.
- [39] A bírói gyakorlat a régi Mt. alapján – speciális tájékoztatási kötelezettség hiányában – az együttműködés kötelezettségéből kiindulva kidolgozta, hogy a munkavállaló részéről a tájékoztatás legkésőbb mikor történhet. A bírói gyakorlat értelmében a munkavállaló a munkaviszonyban a jóhiszeműség és tisztesség követelményeinek megfelelően köteles együttműködni a munkáltatójával, a felmondási tilalom szempontjából jelentős tény szándékos eltagadása mindezen követelményeknek nem felel meg. Egy eseti döntésében a Legfelsőbb Bíróság annak ellenére megalapozottnak találta a terhességre mint felmondási tilalomra hivatkozást, hogy a közalkalmazott még a felmentés közlésekor sem tájékoztatta a munkáltatót az általa tudott körülményről. A Legfelsőbb Bíróság szerint ugyanis nem volt bizonyított, hogy a munkavállaló jogtalan előny szerzése érdekében nem jelezte a terhességet (Mfv.I.10.372/2009/3. számú ítélete). A Legfelsőbb Bíróság egy másik eseti döntésében kimondta viszont, hogy az emberi reprodukciós eljárással összefüggő kezelésre – a jóhiszemű, kölcsönös együttműködési kötelezettség megsértése miatt – nem hivatkozhat az a munkavállaló, aki az igazolatlan távollét munkáltató általi számonkérése során nem tájékoztatta a munkáltatót a távollét valós okáról (Mfv.I.10.551/2008/2. számú ítélet). Ugyanakkor a bírói gyakorlat szerint, ha a munkavállaló nem tudott a várandósságáról a felmondás közlésekor, annak utólagos megállapítása a felmondás jogellenességét eredményezi. A rendes felmondás közlésekor a terhességre tekintettel fennálló tilalom ugyanis objektív jellegű (BH2004.521.). A felmondás közlésekor fennálló terhesség a munkavállaló és a munkáltató tudomása nélkül is felmondási tilalmat valósít meg. Ezért, ha a felperes munkavállaló-nő a munkáltatói rendes felmondáskor nem tudott terhességéről, ezt követően – az elsőfokú eljárásban erre alapított felmondási tilalom alapján jogszerűen kérheti az intézkedés jogellenessége megállapítását (EBH2005.1242., BH2005.366.).
- [40] 5.4. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az Mt. 65. § (5) bekezdés „a felmondás közlését megelőzően” szövegrésze a tájékoztatást a munkaviszony megszüntetése munkáltatói szándékának bármilyen formájú megnyilvánulásától függetlenül teszi kötelezővé. Az Mt. mellőzi azt a korábbi rendelkezést, amely szerint a munkavállaló munkavégzésére vagy magatartására hivatkozással történő munkáltatói felmondás előtt lehetőséget kell adni a vele szemben felhozott kifogások elleni védekezésre, kivéve, ha az eset összes körülményeiből következően az a munkáltatótól nem volt elvárható [rég Mt. 89. § (5) bekezdés]. A mellőzés indoka – a törvényjavaslat indokolása szerint – az, hogy a munkaviszony megszüntetése előtt a munkáltató a munkavállalót azért nem hallgatta meg, mert attól tartott, hogy a meghallgatás és a megszüntető jognyilatkozat közlése közötti időtartamban a munkavállaló keresőképtelenné válik. A meghallgatás intézményének hiánya azzal a következménnyel jár, hogy a munkavállaló csupán a felmondás – csoportos létszámcsökkentés esetén az arra vonatkozó döntésről szóló tájékoztatás – közlésekor értesül a munkaviszony megszüntetésének munkáltatói szándékáról. A fentiekre tekintettel a kifogásolt rendelkezés „a felmondás közlését megelőzően” szövegrésze – a csoportos létszámcsökkentés esetét kivéve – kizárja annak a lehetőségét, hogy a munkavállaló a munkaviszony megszüntetésének munkáltatói szándéka kinyilvánításakor, a felmondási védelem igénybe vétele érdekében dönthessen a magánszférába tartozó adatok kiszolgáltatásáról. Csoportos létszámcsökkentés esetén a munkavállalónak elvileg lehetősége van arra, hogy a felmondás közlését 30 nappal megelőző – Mt. 75. § (1) bekezdése szerinti – írásbeli tájékoztatást követően, „a felmondás közlését megelőzően” tájékoztassa a munkaadót a felmondásra vonatkozó tájékoztatás közlésének időpontjában fennálló várandósságról vagy emberi reprodukciós eljárással

összefüggő kezelésről. A kifogásolt rendelkezés azonban az összes olyan esetben, amikor a felmondásra nem csoportos létszámcsökkentés keretében kerül sor, kizárja a felmondási védelemre a felmondás közlésekor történő hivatkozást.

- [41] A fenti szövegrész – tekintettel az Mt. 24. §-ra – nem értelmezhető úgy, hogy a munkavállaló a felmondás közlésekor (a felmondási okirat fizikai értelemben történő átadásakor) még tájékoztathatja a munkáltatót a vele kapcsolatban fennálló, felmondási tilalomra okot adó körülményről. A felmondás mint egyoldalú jognyilatkozat – az Mt. 24. § (4) bekezdés értelmében – a címzettel való közléssel hatályossá válik és csak a címzett hozzájárulásával módosítható, vagy vonható vissza. A munkáltató a felmondást – kivéve a nyugdíjas munkavállaló esetét [Mt. 66. § (9) bekezdés] – köteles írásban indokolni [Mt. 22. (5) bekezdés, 66. § (1) bekezdés]. Az írásbeli jognyilatkozat pedig akkor tekinthető közöltnek, ha azt a címzettnek vagy az átvételre jogosult más személynek átadják, vagy az elektronikus dokumentum részükre hozzáférhetővé válik. A közlés akkor is hatályos, ha a címzett vagy az átvételre jogosult más személy az átvételt megtagadja vagy szándékosan megakadályozza [Mt. 24. § (1)]. A postai úton történő kézbesítés esetén szabályszerűnek minősül a közlés abban az esetben is, ha a címzett által bejelentett elérhetőségi címen a kézbesítés a címzett ismeretlensége vagy elköltözése miatt meghiúsult [Mt. 24. § (2) bekezdés].
- [42] Az Alkotmánybíróság a fentiek alapján megállapította, hogy a kifogásolt rendelkezés „a felmondás közlését megelőzően” szövegrésze a gyermeket vállaló nőt a felmondás közlésétől függetlenül kötelezi arra, hogy tájékoztassa a munkáltatót a magán- vagy intim szférájába tartozó körülményekről. Tekintettel arra, hogy a tájékoztatási kötelezettség ezáltal elválik a munkaviszony megszüntetésére irányuló munkáltatói szándéktól, a munkavállaló arra kényszerül, hogy a reprodukciós eljárás megkezdése napján, illetve a várandósságról való tudomásszerzés követően haladéktalanul megadja a munkáltatónak a felmondási védelem érvényesítéséhez a kifogásolt rendelkezés által előírt tájékoztatást.
- [43] Az Alkotmánybíróság megjegyzi, hogy a munkáltatónak lehetősége van akár a felmondás közlését közvetlenül megelőzően a felmondási védelemre okot adó körülményekről való tájékozódásra, illetve egyéb munkavédelmi előírások miatt bizonyos esetekben erre köteles. Ezen túlmenően a munkáltató egyéb kedvezmények (pl. családi járulékkedvezmény, munkaidő kedvezmény) nyújtása során is tudomást szerezhet a fenti körülményekről. Mindazonáltal az állam jogalkotással nem avatkozhat be alkotmányos indok nélkül a gyermeket vállaló munkavállalók magánéletébe. Az Mt. 65. § (5) bekezdés „a felmondás közlését megelőzően” szövegrésze azzal, hogy a munkaviszony megszüntetésére irányuló munkáltatói szándék megnyilvánulásától függetlenül ír elő a munkavállalók számára a magánéletébe tartozó adatokra vonatkozó tájékoztatási kötelezettséget, szükségtelenül korlátozza a gyermeket vállaló munkavállalók magánélethez és emberi méltóságához való jogát, ezért az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdésébe, valamint II. cikkébe ütközik.
- [44] 5.5. Más megítélés alá esik az – a várandósság korai szakaszára jellemző – eset, amikor a várandós nő maga sem tud a terhességéről. Ekkor ugyanis fel sem merülhet a magánélete sérelme. A jogalkotó ebben az esetben különbséget tesz a várandós nők között, aszerint, hogy tudomást szereztek-e az állapotukról vagy nem. Tekintettel arra, hogy a felmondási védelem nem alapvető jog, ezért a kifogásolt rendelkezés „a felmondás közlését megelőzően” szövegrésze az alkotmányosságát az általános egyenlőségi szabály alapján ítélendő meg. Az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdése kifejezetten rögzíti a korábbi Alkotmányból hiányzó és az Alkotmánybíróság gyakorlatában kialakított általános egyenlőségi szabályt. Az emberi méltóság és az egyenlőség közötti összefüggés ettől függetlenül fennmarad, mert az egyenlőség végső alapja az emberi méltóság [42/2012. (XII. 20.) AB határozat, Indokolás [22]–[26]]. Tekintettel arra, hogy az alapvető jogok biztosa hivatkozott az Alaptörvény II. cikkére, az Alkotmánybíróság a fenti szövegrész alkotmányosságát az általános egyenlőségi szabály érvényesülése szempontjából is megvizsgálta. Ennek során irányadónak tekintette az általános egyenlőségi szabállyal kapcsolatos gyakorlatát. Az Alkotmánybíróság állandó gyakorlata szerint az azonos szabályozási körbe vont jogalanyok közötti olyan alkotmányos indok nélkül tett (önkéntes) megkülönböztetés tilos, amelynek következtében egyes jogalanyok hátrányos helyzetbe kerülnek. Nem tekinthető viszont hátrányos megkülönböztetésnek, ha a jogi szabályozás különböző tulajdonságokkal bíró alanyi körre eltérő rendelkezéseket állapít meg, mert alkotmányellenes megkülönböztetés csak összehasonlítható – azonos csoportba tartozó – személyi körben lehetséges. Alkotmányellenességhez ugyanakkor nem csak az vezet, ha adott szabályozási koncepción belül valamely (azonos helyzetben lévő) csoportra – alkotmányos indok nélkül – eltérő szabályozás vonatkozik, hanem hátrányos megkülönböztetés az is, ha az adott szabályozási koncepció alkotmányossági szempontból lényegesen eltérő helyzetben lévő csoportokra azonosan vonatkozik, vagyis e körülményt figyelmen kívül hagyja

[6/1997. (II. 7.) AB határozat, ABH 1997, 67, 69.] Ezért az Alkotmánybíróság megvizsgálta, hogy a jogalkotó a tájékoztatási kötelezettség időbeli feltételének meghatározása során az egyéni szempontok azonos mértékű figyelembevételével jár-e el.

- [45] Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a szabályozási koncepció szempontjából a várandós munkavállalók tartoznak homogén csoportba. A várandósság első időszakában azonban a nők sok esetben maguk sem tudnak a várandósságukról. Az Mt. 65. § (5) bekezdése viszont attól függetlenül ír elő „a felmondás közlését megelőző” tájékoztatási kötelezettséget, hogy a munkavállaló nő tudomás szerzett-e a felmondási védelemre okot adó állapotról. Azok, akik nem tudnak a várandósságukról, „a felmondás közlését megelőzően” kitétel miatt utólag nem tudják érvényesíteni a felmondási védelmet. Az Alkotmánybíróság már a fentiekben megállapította, hogy a jogalkotónak széles körű mérlegelési lehetősége van abban, hogy a felmondási védelmet milyen körben és hogyan biztosítja. Ha azonban feltételt szab a felmondási védelem érvényesítéséhez, ennek során az érintetteknek esetlegesen eltérő egyéni szempontjai megfelelő figyelembevételével kell eljárnia. A jogalkotó azon munkavállalók számára, akik még nem szereztek tudomást a várandósságukról, lehetetlen feltételt szab a felmondási védelem érvényesítéséhez. Ez a feltétel nem következik sem a felek közötti együttműködés követelményéből, sem a tájékoztatás rendeltetéséből. Mivel a jogalkotó – az egyéni szempontok figyelmen kívül hagyásával – a felmondási védelem érvényesítése szempontjából tárgyilagos mérlegelés szerinti ésszerűtlen okból tett különbséget a várandós nők között, az Mt. 65. § (5) bekezdése „a felmondás közlését megelőzően” szövegrésze az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdésébe ütközik.
- [46] Az Abtv. 41. § (1) bekezdés arra kötelezi az Alkotmánybíróságot, hogy ha jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenességét állapítja meg, akkor a jogszabályt vagy jogszabályi rendelkezést teljesen vagy részben megsemmisítse. Tekintettel arra, hogy az Alkotmánybíróság a kifogásolt jogszabály „a felmondás közlését megelőzően” szövegrészét találta alaptörvény-ellenesnek, az alaptörvény-ellenesség következményét a részleges megsemmisítéssel vonta le.
- [47] Az Alkotmánybíróság felhívja a jogalkotó figyelmét arra, hogy tekintse át a közsféra foglalkoztatásra irányuló jogviszonyainak szabályozását és mindazokban az esetekben, ahol a megsemmisített jogszabályi rendelkezéssel azonos tartalmú rendelkezés található, és a jelen határozatban foglalt alkotmányos elveknek megfelelően szüntesse meg az alaptörvény-ellenességet.
- [48] 6. Az Alkotmánybíróság határozatának a Magyar Közlönyben történő közzétételét a jogszabályi rendelkezés részleges megsemmisítésére tekintettel – az Abtv. 44. § (1) bekezdése alapján – rendelte el.

Budapest, 2014. május 27.

Dr. Paczolay Péter s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Balogh Elemér s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Balsai István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Bragyova András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Juhász Imre s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kiss László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kovács Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Lenkócs Barnabás s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Lévay Miklós s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szalay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Juhász Imre alkotmánybíró párhuzamos indokolása

- [49] A határozat rendelkező részével és az alaposan kidolgozott indokolás megállapításainak döntő részével egyet-érték. Az Indokolás [47] bekezdésének a jelen határozaton messze túlmutató jelentőségű alábbi mondatával azonban nem tudok azonosulni: „Az Alkotmánybíróság felhívja a jogalkotó figyelmét arra, hogy tekintse át a közsféra foglalkoztatásra irányuló jogviszonyainak szabályozását és mindazokban az esetekben, ahol a megsemmisített jogszabályi rendelkezéssel azonos tartalmú rendelkezés található, a jelen határozatban foglalt alkotmányos elveknek megfelelően szüntesse meg az alaptörvény-ellenességet.”
- [50] A határozatban megjelenő elvekkel az Mt. tekintetében egyetértve, és nem vitatva a jogrendszer egységes-ségére vonatkozó, a fent idézett mondatban megjelenő igényt sem, az alaptörvény-ellenesség ilyen általános jellegű, érdemi vizsgálat nélküli kimondását eljárési szempontból vitatom. Véleményem szerint a jogalkotó nem véletlenül szabályozza az egyes, a munkaviszonnyal rokon jegyeket mutató jogviszonyokat külön törvényben. Ennek oka nyilvánvalóan az alapul szolgáló társadalmi viszonyok többé-kevésbé eltérő jellege. Nem hagyható figyelmen kívül, hogy miután részben különböző tartalmú jogviszonyokról van szó, egy esetleges érdemi alkotmánybírói vizsgálat eltérő eredményre vezethetne. Ilyen vizsgálat azonban a tárgyi ügyben – nem utolsó sorban erre irányuló indítvány hiányában – nem történt.
- [51] Álláspontom szerint az alaptörvény-ellenesség kimondása a többségi indokolás által alkalmazott módon – az indítvánnyal illetve az érdemi vizsgálatral nem érintett, teljességre nem törekvő felsorolással megjelölt jogszabályokra való kiterjesztés útján – fogalmilag kizárt.
- [52] Fentiek alapján, határozott álláspontom az, hogy az alábbi szövegezés felelt volna meg az indítványhoz kötöttség szabályainak: Az Alkotmánybíróság felhívja a jogalkotó figyelmét arra, hogy a jelen határozatban foglalt alkotmányos elvek figyelembevételével tekintse át a közsféra foglalkoztatásra irányuló jogviszonyainak szabályozását mindazokban az esetekben, ahol a megsemmisített jogszabályi rendelkezéssel azonos vagy hasonló tartalmú rendelkezés található.

Budapest, 2014. május 27.

Dr. Juhász Imre s. k.,
alkotmánybíró

- [53] A párhuzamos indokoláshoz csatlakozom.

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírói ügyszám: II/3716/2012.
Közzétéve a Magyar Közlöny 2014. évi 76. számában.

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 18/2014. (V. 30.) AB HATÁROZATA

a Magyar Művészeti Akadémiáról szóló 2011. évi CIX. törvény 7. §-a alkalmazásával összefüggő alkotmányos követelmény megállapításáról

Az Alkotmánybíróság teljes ülése az alapvető jogok biztosának jogszabály alaptörvény-ellenessége utólagos vizsgálatára irányuló indítványa tárgyában – *Dr. Balsai István, Dr. Juhász Imre, Dr. Salamon László és Dr. Szívós Mária* alkotmánybírók különvéleményével – meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

1. Az Alkotmánybíróság megállapítja: a Magyar Művészeti Akadémiáról szóló 2011. évi CIX. törvény 7. §-a alkalmazásával összefüggésben az Alaptörvény X. cikk (1) és (3) bekezdéséből fakadó alkotmányos követelmény

az, hogy a Magyar Művészeti Akadémia tagságának mindenkori összetétele, szervezeti felépítése és működése megfeleljen a művészeti szabadság alkotmányos értékének.

2. Az Alkotmánybíróság a Magyar Művészeti Akadémiáról szóló 2011. évi CIX. törvény 7. § (4) bekezdése, 8. § (1) bekezdésének „, illetve az Alapszabályban” szövegrésze, valamint 11. § (2) bekezdése alaptörvény-ellenességének utólagos vizsgálatára irányuló eljárást megszünteti.

Az Alkotmánybíróság ezt a határozatát a Magyar Közlönyben közzéteszi.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. Az alapvető jogok biztosa az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 24. § (2) bekezdése, valamint az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény 2. § (3) bekezdése alapján benyújtott indítványában kérte, hogy az Alkotmánybíróság – utólagos normakontroll eljárás keretében – semmisítse meg a Magyar Művészeti Akadémiáról szóló 2011. évi CIX. törvény (a továbbiakban: MMA tv.) 7. § (2) és (4) bekezdését, 8. § (1) bekezdésének „, illetve az Alapszabályban” szövegrészét, valamint 11. § (2) bekezdését. Az indítványozó álláspontja szerint az MMA tv. hivatkozott rendelkezései sértik az Alaptörvény X. cikk (1) és (3) bekezdését, valamint ellentétesek az Alaptörvény T) cikk (1) bekezdésében foglaltakkal.
- [2] 2. Az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés e) pontja alapján az Alkotmánybíróság – többek között – az alapvető jogok biztosának kezdeményezése alapján felülvizsgálja a jogszabályok Alaptörvénnyel való összhangját. Ennek megfelelően az Abtv. 24. § (2) bekezdése úgy rendelkezik, hogy az Alkotmánybíróság a jogszabály Alaptörvénnyel való összhangját az alapvető jogok biztosának határozott kérelmet tartalmazó indítványa alapján akkor vizsgálja, ha az alapvető jogok biztosának álláspontja szerint a jogszabály alaptörvény-ellenessége fennáll.
- [3] 3. Az indítványozó szerint az Alaptörvény X. cikk (1) bekezdéséből levezethető állami semlegesség követelményét sérti, hogy – az MMA tv. 30. §-ából és 7. § (2) bekezdéséből következően – csak az 1992. január 31-én alapított Magyar Művészeti Akadémia civil szervezet tagjai válhattak a Magyar Művészeti Akadémia (a továbbiakban: MMA) alakuló közgyűlésének résztvevőivé, és ezáltal az MMA megalakuláskori rendes tagjaivá, valamint – az MMA tv. 7. § (4) bekezdése szerint – a későbbi tagfelvételtől kizárólagosan döntő grémiummá. Érvelése szerint a civil szervezetektől nem elvárható követelmény a semlegesség és a pluralitás, ami viszont a köztestületi formában létrehozott, a művészeti szabadsággal összefüggő tevékenységet kifejtő MMA esetében már alkotmányos követelmény.
- [4] Az MMA tv. 11. § (2) bekezdése szerint a tagság feltételeiről, az ajánlás, valamint a választás részletes szabályairól, a 8. § (1) bekezdése szerint pedig a levelező tagság feltételeiről a törvény keretei között az MMA Alapszabálya rendelkezik. Az indítványozó szerint az a kérdés, hogy ki válhat az MMA tagjává, nem csupán az MMA-ra illetve tagjaira vonatkozik, hanem érinti mindazokat is, akik a köztestület tagjaivá kívánnak válni. De ugyanígy, az MMA funkcióján, hatáskörein keresztül érinti a művészeti élet, sőt a társadalom mint a művészet „fogyasztója” egészét is. Az indítványozó érvelése szerint az MMA tv. hivatkozott rendelkezéseinek az MMA Alapszabályára történő utalásai lehetővé teszik, hogy az MMA Alapszabálya – az MMA tv. keretei között ugyan, de – további feltételeket támasszon a tagságba történő felvételhez. Az Alaptörvény T) cikk (1) bekezdése szerint általánosan kötelező magatartási szabályt az Alaptörvényben megjelölt, jogalkotó hatáskörrel rendelkező szerv által megalkotott, a hivatalos lapban kihirdetett jogszabály állapíthat meg, vagyis jogalkotó hatáskörrel nem rendelkező szerv nem állapíthat meg általánosan kötelező, kifelé irányuló magatartási szabályt. Az indítvány szerint tehát az MMA tv. 11. § (2) bekezdése, valamint 8. § (1) bekezdésének „, illetve az Alapszabályban” szövegrésze sérti az Alaptörvény T) cikk (1) bekezdését, mivel azok jogszabálynak nem minősülő dokumentum részére adnak felhatalmazást általánosan érvényesítendő magatartás meghatározására.
- [5] Az Alkotmánybíróság eljárása során megállapította, hogy az indítvány benyújtását követően az MMA tv.-t, benne az indítvány által támadott rendelkezéseket a Magyar Művészeti Akadémiáról szóló 2011. évi CIX. törvény módosításáról rendelkező 2014. évi X. törvény, valamint a Magyar Művészeti Akadémiáról szóló 2011. évi

CIX. törvény módosításáról szóló 2014. évi X. törvény hatálybalépésével összefüggő egyes kérdésekről szóló 2014. évi XII. törvény is módosította. Az Alkotmánybíróság az indítványt a támadott jogszabályi rendelkezések módosított, elbíráláskori szövege alapján bírálta el.

II.

[6] Az Alaptörvénynek az indítvány által hivatkozott rendelkezései:

„T) cikk (1) Általánosan kötelező magatartási szabályt az Alaptörvény és az Alaptörvényben megjelölt, jogalkotó hatáskörrel rendelkező szerv által megalkotott, a hivatalos lapban kihirdetett jogszabály állapíthat meg. Sarkalatos törvény eltérően is megállapíthatja az önkormányzati rendelet és a különleges jogrendben alkotott jogszabályok kihirdetésének szabályait.”

„X. cikk (1) Magyarország biztosítja a tudományos kutatás és művészeti alkotás szabadságát, továbbá – a lehető legmagasabb szintű tudás megszerzése érdekében – a tanulás, valamint törvényben meghatározott keretek között a tanítás szabadságát.

[...]

(3) Magyarország védi a Magyar Tudományos Akadémia és a Magyar Művészeti Akadémia tudományos és művészeti szabadságát. A felsőoktatási intézmények a kutatás és a tanítás tartalmát, módszereit illetően önállóak, szervezeti rendjüket törvény szabályozza. Az állami felsőoktatási intézmények gazdálkodási rendjét törvény keretei között a Kormány határozza meg, gazdálkodásukat a Kormány felügyeli.”

[7] Az MMA tv.-nek az indítvány benyújtásakor hatályos, érintett rendelkezései:

„7. § (1) A rendes tagok a magyar művészeti életben kimagasló szellemi vagy alkotói teljesítményt felmutató művészek. A kimagasló szellemi vagy alkotói teljesítménynek minősül az adott művészeti ágban való széles körű társadalmi ismertség, illetve elismertség, így különösen

a) a művész vagy a mű igazolhatóan széles körű nyilvánosság előtt való megjelenése vagy

b) valamely állam vagy nemzetközi szervezet, valamely kulturális, művészeti intézmény vagy civil szervezet által alapított, művészek számára vagy művészek számára is adományozható elismerésben való részesülés.

(2) A 30. § szerint regisztrált személyek az MMA rendes tagjai.

[...]

(4) Amennyiben valamely művész az MMA rendes tagjára vonatkozó, jelen törvényben, illetve az Alapszabályban támasztott feltételeknek megfelel és rendelkezik az MMA legalább négy rendes tagjának ajánlásával, úgy rendes tagként való jelöléséről az MMA 20. § (1) és (2) bekezdés szerinti tagozata dönt. A tagozat támogatása esetén a művész regisztrált tagjelöltté válik. Rendes tagot a közgyűlés a regisztrált tagjelöltek közül választ.”

„8. § (1) A közgyűlés a 7. § (3) bekezdés szerinti létszám felett a 7. § (4) bekezdésben meghatározott módon levelező tagokat választhat. A levelező tagnak meg kell felelnie a 7. § (1) bekezdésben, illetve az Alapszabályban meghatározott feltételeknek.”

„11. § (2) A tagság jelen törvényben nem szabályozott feltételeiről és az ajánlás, valamint a választás részletes szabályairól e törvény keretei között az MMA Alapszabálya rendelkezik.”

„30. § (1) A törvény hatálybalépését követő 120 napon belül – de legkorábban a (4) bekezdésben a nyilatkozattételre meghatározott határidő lejártát követő 15 nap elteltével – az MMA alakuló közgyűlést tart.

[...]

(4) Az MMA alakuló közgyűlésén az 1992. január 31-én alapított Magyar Művészeti Akadémia civil szervezet azon tagjai vehetnek részt, akik 2011. január 1-jén rendes tagjai voltak civil szervezeteknek és megfelelnek a 7. § (1) bekezdésben támasztott feltételeknek, és amennyiben erre irányuló szándékukat a törvény hatálybalépését követő 45 napon belül a Szervező Bizottság felhívására és részére írásban kinyilvánítják.

(5) Az alakuló közgyűlést a (4) bekezdés szerinti körben az (1) bekezdésben meghatározottak szerint a Szervező Bizottság hívja össze. Az alakuló közgyűlés dönt az Alapszabály elfogadásáról, megválasztja az elnököt, a két alelnököt, a főtitkárt, a közgyűlés által választandó egyéb elnökségi tagokat és a felügyelő testület egy tagját.
[...]

(7) Az MMA az alakuló közgyűlést követően tagválasztásra köteles, akként, hogy az MMA rendes tagjainak száma 2012. december 31-ig lehetőleg elérje a 200 főt.”

[8] Az MMA tv.-nek az indítvány elbírálásakor hatályos rendelkezései:

„7. § (1) Rendes taggá választható a magyar művészeti életben kimagasló szellemi vagy alkotói teljesítményt felmutató művész. A kimagasló szellemi vagy alkotói teljesítménynek minősül az adott művészeti ágban való széles körű társadalmi ismertség, illetve elismertség, így különösen

a) a művész vagy a mű igazolhatóan széles körű nyilvánosság előtt való megjelenése vagy

b) valamely állam vagy nemzetközi szervezet, valamely kulturális, művészeti intézmény vagy civil szervezet által alapított, művész számára vagy művész számára is adományozható elismerésben való részesülés.

(1a) Rendes taggá választható – az (1) bekezdésben foglaltakon túl – az a személy, aki a művészeti tevékenységgel kapcsolatos korszerű elméleti álláspontok megismertetésével és közvetítésével, tendenciák megfigyelésével, garanciarendszerek kidolgozásával kimagasló eredményeket és széles körű társadalmi elismertséget ért el.

(2) A 30. § szerint regisztrált személyek az MMA rendes tagjai.

[...]

(4) Ha valamely művész vagy művészetelméleti szakember az MMA rendes tagjára vonatkozó, e törvényben támasztott feltételeknek megfelel és rendelkezik az MMA legalább négy rendes vagy levelező tagjának ajánlásával, úgy rendes tagként való jelöléséről az MMA 20. § (1) és (2) bekezdése szerinti tagozata dönt. A tagozat támogatása esetén a művész vagy művészetelméleti szakember regisztrált tagjelöltté válik. Rendes tagot a közgyűlés a regisztrált tagjelöltek közül választ.”

„8. § (1) A közgyűlés a 7. § (4) bekezdésében meghatározott eljárás alkalmazásával levelező tagokat választhat. A levelező tagnak meg kell felelnie a 7. § (1) vagy (1a) bekezdésében meghatározott feltételeknek.”

„11. § (2) A tagfelvételi eljárás és a közgyűlési képviselők megválasztásának részletes szabályairól e törvény keretei között az Alapszabály rendelkezik.”

„30. § (1) A törvény hatálybalépését követő 120 napon belül – de legkorábban a (4) bekezdésben a nyilatkozattételre meghatározott határidő lejártát követő 15 nap elteltével – az MMA alakuló közgyűlést tart.

[...]

(4) Az MMA alakuló közgyűlésén az 1992. január 31-én alapított Magyar Művészeti Akadémia civil szervezet azon tagjai vehetnek részt, akik 2011. január 1-jén rendes tagjai voltak civil szervezeteknek és megfelelnek a 7. § (1) bekezdésben támasztott feltételeknek, és amennyiben erre irányuló szándékukat a törvény hatálybalépését követő 45 napon belül a Szervező Bizottság felhívására és részére írásban kinyilvánítják.

(5) Az alakuló közgyűlést a (4) bekezdés szerinti körben az (1) bekezdésben meghatározottak szerint a Szervező Bizottság hívja össze. Az alakuló közgyűlés dönt az Alapszabály elfogadásáról, megválasztja az elnököt, a két alelnököt, a főtitkárt, a közgyűlés által választandó egyéb elnökségi tagokat és a felügyelő testület egy tagját.
[...]

(7) Az MMA az alakuló közgyűlést követően tagválasztásra köteles, akként, hogy az MMA rendes tagjainak száma 2012. december 31-ig lehetőleg elérje a 200 főt.”

III.

[9] 1. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az alapvető jogok biztosa az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdésének e) pontja, illetve az Abtv. 24. § (2) bekezdése alapján, absztrakt utólagos normakontroll hatáskörben kérte az MMA tv. egyes rendelkezéseinek alkotmányossági felülvizsgálatát. Ez az indítványból – a hatáskör megjelöléséből, az indítvány tartalmából és a határozott indítványi kérelemből – egyértelműen megállapítható. Az

Alkotmánybíróság megállapította, hogy az absztrakt utólagos normakontrollt kérő indítvány az annak benyújtására jogosult személytől érkezett, és megfelel az Abtv.-ben foglalt formai feltételeknek.

- [10] 2. Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény hatálybalépte előtt hozott határozataiban foglaltak felhasználásával összefüggésben 13/2013. (VI. 17.) AB határozatában az alábbiakat állapította meg.
 „A hazai és európai alkotmányjogi fejlődés eddig megtett útja, az alkotmányjog szabályszerűségei szükségképpen hatással vannak az Alaptörvény értelmezésére is. Az Alkotmánybíróság az újabb ügyekben vizsgálható alkotmányjogi kérdések kapcsán felhasználhatja a korábbi határozataiban kidolgozott érveket, jogelveket és alkotmányossági összefüggéseket, ha az Alaptörvény adott szakaszának az Alkotmánnyal fennálló tartalmi egyezése, az Alaptörvény egészét illető kontextuális egyezősége, az Alaptörvény értelmezési szabályainak figyelembevétele és a konkrét ügy alapján a megállapítások alkalmazhatóságának nincs akadálya, és szükségesnek mutatkozik azoknak a meghozandó döntése indoklásába történő beillesztése.
 Az Alkotmánybíróság – a fenti feltételek vizsgálata mellett – a hatályát veszített alkotmánybírósági határozat forrásként megjelölésével, a lényegi, az adott ügyben felmerülő alkotmányossági kérdés eldöntéséhez szükséges mértékű és terjedelmű tartalmi vagy szövegszerű megjelenítéssel hivatkozhatja vagy idézheti a korábbi határozataiban kidolgozott érveket, jogelveket. Az indokolásnak és alkotmányjogi forrásainak ugyanis a demokratikus jogállamban mindenki számára megismerhetőnek, ellenőrizhetőnek kell lennie, a jogbiztonság igénye az, hogy a döntési megfontolások átláthatóak, követhetőek legyenek. A nyilvános érvelés a döntés indoklásának léte alapja.
 A korábbi határozatokban kifejtett érvek felhasználhatóságát az Alkotmánybíróság mindig esetről esetre, a konkrét ügy kontextusában vizsgálja.” (Indokolás [32]–[34]).
- [11] Az Alaptörvény X. cikk (1) bekezdése szerint „Magyarország biztosítja a tudományos kutatás és művészeti alkotás szabadságát [...]”, a (3) bekezdés első mondata szerint pedig „Magyarország védi a Magyar Tudományos Akadémia és a Magyar Művészeti Akadémia tudományos és művészeti szabadságát.” Az Alkotmány 70/G. § (1) szerint „A Magyar Köztársaság tiszteletben tartja és támogatja a tudományos és művészeti élet szabadságát [...]”. A két megfogalmazás tartalmi egyezősége megállapítható, ezért az Alkotmánybíróság nem látta akadályát annak, hogy felhasználja az adott kérdéskörrel kapcsolatban a korábbi határozataiban kidolgozott érveket és jogelveket.
- [12] Az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló Római Egyezmény a művészet szabadságáról nem tesz említést. Az Európai Unió Alapjogi Chartájának 13. cikke szerint „A művészet és a tudományos kutatás szabad. A tudományos élet szabadságát tiszteletben kell tartani.”
- [13] 3. Az Alkotmánybíróság elvi jelentőséggel a 30/1992. (V. 26.) AB határozatban fejtette ki, hogy „tágabb értelemben a véleménynyilvánítási szabadsághoz tartozik a művészi, irodalmi alkotás szabadsága és a művészeti alkotás terjesztésének szabadsága, a tudományos alkotás szabadsága és a tudományos ismeretek tanításának a szabadsága”. (ABH 1992, 170, 171.)
- [14] A művészeti élet szabadsága tekintetében az államot objektív intézményvédelmi kötelesség terheli, amely kötelességből következően „úgy alakítja ki az egyes alapjogok megvalósításához szükséges jogszabályi és szervezeti feltételeket, hogy mind a többi alapjoggal kapcsolatos, mind pedig egyéb alkotmányos feladataira is tekintettel legyen; az egyes jogoknak az egész rend szempontjából legkedvezőbb érvényesülését teszi lehetővé, s mindezzel az alapjogok összhangját is előmozdítja.” [64/1991. (XII. 17.) AB határozat, ABH 1991, 297, 302–303.] Az alapjogok összhangját csakis az állam művészeti kérdésekben tanúsított semlegessége biztosíthatja, vagyis az, hogy az államnak lehetővé kell tennie és biztosítania kell a művészeti alkotás sokféleségét, egyetlen irányzatot, vagy szemléletet sem tekinthet kizárólagosnak.
- [15] 4. Az MMA közhatalmi jogköröket nem gyakorol ugyan, de a kulturális támogatások szétszétásával, kulturális intézmények tulajdonlásával kapcsolatban olyan státuszt kapott és olyan döntéseket hoz, amelyek ténylegesen érintik a művészeti alkotás szabadságát. Az MMA tv. 4. § (2) bekezdése szerint az MMA közfeladatai a következők:
 a) elősegíti a magyar és az egyetemes kultúra értékeinek érvényesülését, megóvását, új értékes alkotások megszületését,
 b) figyelemmel kíséri a művészeti élet kérdéseit és meghatározó szellemi folyamatait, majd álláspontját, javaslatait a nyilvánosság elé tárja,

- c) hozzájárul a magyar művészeti hagyomány gondozásához és közkinccsé tételéhez,
- d) segíti a művészetoktatást és a művészképzést,
- e) segíti a művészeti tárgyú tudományos tevékenységet,
- f) pályázatok kiírásával, díjak és ösztöndíjak adományozásával ösztönzi a hazai művészeti életet,
- g) támogatja a művészeti alkotások nyilvánosságra kerülését, különösen felolvasó ülések, kiállítások, zenei rendezvények, szakmai találkozók, konferenciák és viták megrendezésével; fórumot teremt a hazai művészeti élet számára,
- h) támogatja az új összefüggéseket feltáró munkákat, illetve a szaktudományos és ismeretközlő kiadványok megjelenését, szaktudományos és ismeretközlő kiadványokat ad ki,
- i) művészeti könyvtárat és az MMA szervezetéről és működéséről szóló szabályzatban (a továbbiakban: Alapszabály) meghatározott dokumentációs központot működtet,
- j) részt vesz a magyar kulturális értékek nemzeti nyilvántartásának megvalósításában,
- k) együttműködik a magyarországi országos művészeti szervezetekkel, valamint a Magyar Tudományos Akadémiával,
- l) együttműködik az országos audiovizuális közszolgálati médiaszolgáltatókkal,
- m) működési és programtámogatás nyújtásával támogathatja a különböző művészeti ágak országos civil szervezeteit,
- n) jogszabály vagy egyedi megkeresés, felkérés alapján képviseli a művészeket közfeladat ellátásában közreműködő különböző döntés-előkészítő, véleményező és egyéb testületekben, szervezetekben,
- o) együttműködik a határon túli magyar művészeti szervezetekkel, és külföldi, hasonló rendeltetésű intézményekkel,
- p) gondoskodik a magyar művészeti élet alkotóinak személyes megbecsüléséről,
- q) a különböző művészeti ágak művelése és korszerű művészetelméleti álláspontok kialakítása érdekében tagozatokat hoz létre és működtet.
- [16] Mindezen jogosítványoknak a művészeti alkotás szabadságát ténylegesen érintő jellegéből következően, az Alaptörvény X. cikk (1) bekezdésében foglalt követelménynek eleget téve, a köztestületi formában működő MMA-nak az Alaptörvény értékrendjét meg nem sértve, a művészeti alkotás szabadságát, sokszínűségét, irányzatait, áramlatait egyaránt védelemben kell részesítenie. Ezt a követelményt a törvényhozónak is – mind az MMA tagsági összetételére, mind pedig a tevékenységére vonatkozó szabályok kialakítása során – tiszteletben kell tartania, maga a köztestület pedig szervezeti felépítése és működése során a művészeti tevékenység pluralizmusát kell hogy tükrözze, illetve elősegítse. Az MMA-nak egyenlő esélyeket kell biztosítania a művészek számára az MMA-tagságra, és ezen keresztül arra is, hogy a művészeti életre befolyást gyakorolhassanak.
- [17] A véleménynyilvánítás szabadsága, az azon is alapuló művészi alkotás és önkifejezés szabadsága – éppen úgy mint az egyesülési jog – egyéni szabadságjogok. Az alaptörvényi szintre emelt köztestület ezeknek a szabadságjogoknak a kiteljesítését hivatott szolgálni, és közfeladatainak gyakorlása során – az állam művészeti kérdésekben tanúsítandó semlegességének követelményét szem előtt tartva – éppen a művészeti élet pluralitását, sokszínűségét kell elősegítenie.
- [18] 5. Az MMA tv. 30. § (4) bekezdése szerint „[a]z MMA alakuló közgyűlésén az 1992. január 31-én alapított Magyar Művészeti Akadémia civil szervezet azon tagjai vehetnek részt, akik 2011. január 1-jén rendes tagjai voltak civil szervezeteknek és megfelelnek a 7. § (1) bekezdésben támasztott feltételeknek, és amennyiben erre irányuló szándékukat a törvény hatálybalépését követő 45 napon belül a Szervező Bizottság felhívására és részére írásban kinyilvánítják.” (A törvényi megfogalmazás értelmezhetőségének az adott alkotmányossági összefüggés tekintetében nincs jelentősége, ezért azzal a vizsgálat nem is foglalkozott.) Az MMA tv.-nek – az indítvány által támadott – 7. § (2) bekezdése kimondja azt, hogy a 30. § szerint regisztrált személyek az MMA rendes tagjai. A törvény rendelkezéseiből következően tehát az MMA, mint az Alaptörvény által szabályozott köztestület kizárólag egyetlen civil szervezet, a Magyar Művészeti Akadémia nevet viselő egyesület tagjaiból alakult meg. Az Alaptörvény X. cikk (3) bekezdése azonban nem mondja ki, és abból nem is vezethető le az, hogy az MMA-t, mint köztestületet kizárólag a Magyar Művészeti Akadémia egyesületből kellene létrehozni. Pusztán az elnevezés azonossága ezt a kizárólagosságot nem jelentheti.
- [19] Egyébként az átszervezése során a Magyar Tudományos Akadémia is 1992-ben alapította meg az 1949-ben kizárt területek, az irodalom és a művészetek jeles képviselői számára a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémiát, amely az MTA társult intézménye, de külön alapszabállyal rendelkező, önálló szervezet.

- [20] Az egyesülési jog alapján létrejött társadalmi szervezetek, egyesületek alapításukat, céljait, funkcióikat illetően alapvetően különböznek a törvény által köztestületi formában létrehozott szervezetektől. Más összefüggésben, a köztestületi formában működő kamarákkal kapcsolatban állapította meg az Alkotmánybíróság azt, hogy a köztestületként létrehozott szervezet nem az egyesülési jog alapján alapított szervezet. [22/1994. (IV. 16.) AB határozat, ABH 1994, 127, 129.) Adott esetben a jogalkotó úgy tett eleget az Alaptörvényből fakadó kötelezettségének, hogy egy – az egyesülési jog és a Polgári Törvénykönyv alapján létrejött – társadalmi szervezetet nyilvánított köztestületté. A társadalmi szervezet az alkotmányos és törvényi keretek között szabadon határozza meg céljait, tevékenységének formáit, és a tagjaival szemben támasztott követelményeket. Az egyesülési jog rendeltetéséből következik, hogy a civil szervezet az alapítói által fontosnak tartott közös célok elérése, az általuk meghatározott tevékenység folytatása érdekében jön létre. Egy civil szervezettel szemben nem követelmény a semlegesség, mint a létesítés és a működés feltétele, egy civil szervezetre nézve nem kötelező a pluralitás sem.
- [21] Ugyanakkor viszont ezen alapvető értékek alkotmányos követelmények a törvény által létesített köztestülettel szemben. Ezért nehéz egy konkrét egyesületből (azonos értékrendet valló zárt alanyi körből) mintegy törvényi „átemeléssel” (átszervezéssel) egy általánosabb feladatkörű, az Alaptörvény tág értékrendjéhez igazodó, eltérő típusú jogi személyt, köztestületet létrehozni. Az MMA jogállami, alkotmányos intézmény, a művészet szabadságának „intézményes” kiteljesítője és védelmezője. Ugyanakkor ez nem zárja ki azt, hogy a köztestület megszervezése, tényleges létrehozása során ne lehetne felhasználni egy már létező civil szervezet – akár egy egyesület – tagságát, kapcsolatrendszerét, vagy akár infrastruktúráját is.
- [22] Mindezek alapján az MMA tv. 7. § (2) bekezdése, amely szerint csakis egy adott civil szervezet tagjai válhattak az MMA megalakuláskori rendes tagjaivá és a későbbi tagfelvételtől kizárólagosan döntő grémiummá, nem állt teljes összhangban a művészeti alkotás szabadságát biztosító semlegesség és pluralitás követelményével, és ezáltal nem minden tekintetben felelt meg az Alaptörvény X. cikk (1) és (3) bekezdésében foglaltaknak.
- [23] 6. Az MMA tv. 7. §-a szerint az MMA rendes tagjait – a törvényben meghatározott eljárás szerint – a közgyűlés választja, vagyis új tagok felvételére kooptálás útján kerül sor. A jelen határozat fenti 5. pontjában foglaltak szerint az alakuló közgyűlés tagjainak törvényi meghatározása – egyetlen civil szervezet tagságára korlátozva a tagságot – nem fedte le az Alaptörvény X. cikkének teljes tartalmát. A támadott rendelkezés szerint az MMA új tagjairól való döntés is ezen testület hatáskörébe tartozik, amely megoldás pedig megnehezíti – bár nem teszi lehetetlenné – az MMA művészeti pluralitást biztosító összetételének megvalósítását. A kooptálás, mint az új tagok felvételének módja nem eleve ellentétes az Alaptörvénnyel, azonban mindaddig, amíg az MMA bővülő és megújuló tagsága nem felel meg a pluralizmus és a semlegesség követelményének, addig az új tagok felvétele nem függhet csupán a korábbi egyesületi tagok, azaz most már az MMA tagjai általi jelölésétől és döntésétől. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint azonban a fenti probléma az Alaptörvény X. cikkéből levezetett alkotmányos követelmény alkalmazásával orvosolható.
- [24] A kooptálás mint szervezeti tagságot létesítő intézmény alaptörvény-ellenességét illetően az indítvány kérelmet nem tartalmaz, ezért azt az Alkotmánybíróság a jelen határozatban nem is vizsgálta. Megjegyzi azonban az Alkotmánybíróság, hogy adott esetben a Magyar Művészeti Akadémia tagságának összetételét illetően a kooptálástól eltérő forma is alkalmas lehet az alkotmányossági kételyek eloszlására.
- [25] 7. Az MMA tv. 11. § (2) bekezdésének az indítvány benyújtásakor hatályos szövege szerint a tagságnak a törvényben nem szabályozott feltételeiről, és az ajánlás, valamint a választás részletes szabályairól a törvény keretei között az MMA Alapszabálya rendelkezik, a 8. § (1) bekezdése pedig azt mondta ki, hogy az MMA levelező tagjának – a törvényben meghatározottak mellett – meg kell felelnie az Alapszabályban meghatározott feltételeknek is.
- [26] Az MMA tv. 11. § (2) bekezdését a Magyar Művészeti Akadémiáról szóló 2011. évi CIX. törvény módosításáról rendelkező 2014. évi X. törvény 8. §-a akként módosította, hogy abból a tagság feltételeit illetően az MMA Alapszabályára való utalás kimaradt, és ugyanígy nem tartalmazza az MMA tv.-nek a módosító törvény 6. § (1) bekezdésével megállapított 8. § (1) bekezdése a levelező tagság feltételei között az Alapszabályban foglaltaknak való megfelelés követelményét. Hasonlóképp módosította a törvény 5. § (3) bekezdése az MMA tv. 7. § (4) bekezdését is. Az említett módosítások a Magyar Művészeti Akadémiáról szóló 2011. évi CIX. törvény módosításáról szóló 2014. évi X. törvény hatálybalépésével összefüggő egyes kérdésekről szóló 2014. évi XII. törvény 1. §-a alapján 2014. március 1-jén léptek hatályba.

- [27] Mindezek alapján az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az MMA tv. 7. § (4) bekezdése, 8. § (1) bekezdése, valamint 11. § (2) bekezdése tekintetében az indítvány okafogyottá vált, ezért e vonatkozásban az eljárást az Ügyrend 63. § (2) bekezdés e) pontja alapján megszüntette.

IV.

- [28] 1. A jelen határozat Indokolásának [18]–[24] bekezdéseiben írottak jogkövetkezményeit illetően az Alkotmánybíróság az alábbiakat állapította meg.
- [29] Az Alkotmánybíróságnak egy jogszabályi rendelkezés utólagos absztrakt normakontroll eljárása során vizsgálnia kell azt is, hogy az alaptörvény-ellenesség megállapítása mellett, annak kimondásán túlmenően milyen jogkövetkezményei lehetnek (1449/B/1992. AB határozat, ABH 1994, 561, 564.; 509/D/1993. AB határozat, ABH 1995, 837, 838–839.; 1098/B/2006. AB határozat, ABH 2007, 2088, 2112.) Az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 41. §-a szerint ha az Alkotmánybíróság a hatályos jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenességét megállapítja, a jogszabályt vagy jogszabályi rendelkezést teljesen vagy részben megsemmisíti, a 45. § (1) bekezdésben foglalt főszabálya szerint pedig a megsemmisített jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés az Alkotmánybíróság megsemmisítéséről szóló határozatának a hivatalos lapban való közzétételét követő napon veszti hatályát.
- [30] Az Alkotmánybíróság gyakorlata egy adott jogszabály tartalmi hatályban létét annak alkalmazhatóságára vonatkozóan értelmezi. Következtes gyakorlata szerint azzal, hogy a kifejezetten hatályon kívül nem helyezett jogszabályi rendelkezések teljesezésbe mentek, a jogszabály lényegében hatályát veszti. [55/2010. (V. 5.) AB határozat, ABH 2010, 366, 382.] Az Abtv. 41. § (3) bekezdése szerint az Alkotmánybíróság hatályon kívül helyezett jogszabály alaptörvény-ellenességét akkor állapíthatja meg, ha a jogszabályt konkrét esetben még alkalmazni kellene.
- [31] Mindezekből következően az Alkotmánybíróság az MMA tv. 7. § (2) bekezdése alaptörvény-ellenességének a határozat rendelkező részében történő megállapítását és ebből következő megsemmisítését mellőzte. Tekintettel arra, hogy a hivatkozott rendelkezések alapján létrejött köztisztület működését megkezdte, létrejötte további – személyi és nem jelentéktelen vagyoni – jogviszonyok keletkezését eredményezte, a jogszabályi rendelkezés akár *ex nunc*, akár *ex tunc* hatályú megsemmisítése a jogbiztonság sérelmét idézné elő.
- [32] Hasonló indokot tartott szem előtt az Alkotmánybíróság az 1098/B/2006. AB határozat meghozatala során is, amikor megállapította, hogy az egészségügyben működő szakmai kamarákról szóló 2006. évi XCVII. törvény (Ekt.) *ex tunc* hatályú megsemmisítése következtében az érintett egészségügyi kamarák működését semmi sem garantálná. A törvényi szabályozás hiánya a kamarák helyzetét és működését kiszámíthatatlanná tenné, s ez a jogbiztonság súlyos sérelmét okozná. Az egész Ekt. *ex nunc* hatályú megsemmisítése szintén a kamarákra vonatkozó szabályok hatályvesztéséhez vezetne, vagyis megszüntetné a kamarák működésének jogalapját. Ez az *ex tunc* hatályú megsemmisítéshez hasonlóan bizonytalan, a jogbiztonságot sértő helyzetet idézne elő. Az Ekt. jövőbeni hatályú megsemmisítése esetén a törvényhozónak az Alkotmánybíróság által megállapított időpontig új törvényt kellene alkotnia az egészségügyi kamarákról. Az Ekt. megalkotását követő rövid időn belül az egészségügyi kamarákra vonatkozó újabb törvény, vagyis a gyakori jogszabályváltozás a kamarák működését, a már teljesezésbe ment jogviszonyokat érintően bizonytalanságot idézhet elő, egy esetleges jogalkotási késedelem pedig a kamarák működését veszélyeztethetné. (ABH 2007, 2088, 2112.) Mindezen szempontokat – *mutatis mutandis* – az Alkotmánybíróság jelen határozatának meghozatala során, az MMA tagsága és működése vonatkozásában is irányadónak tekintette.
- [33] Mindezek mellett az Alkotmánybíróság az Indokolás [15]–[24] bekezdéseiben írtakra tekintettel szükségesnek látta a határozat rendelkező részének 1. pontjában alkotmányos követelmény meghatározását a Magyar Művészeti Akadémia tagságának mindenkori összetételére, illetve szervezetére és működésére vonatkozóan, amely alkotmányos követelményt magának az Akadémiának, illetve a jogalkotónak – akár a törvény esetleges módosítása, akár pedig a működés feltételeinek szabályozása során – a továbbiakban szem előtt kell tartania.

[34] 2. Jelen határozatnak a Magyar Közlönyben történő közzététele az Abtv. 44. § (1) bekezdésén alapszik.

Budapest, 2014. május 27.

Dr. Paczolay Péter s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Balogh Elemér s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Balsai István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Bragyova András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Juhász Imre s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kiss László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kovács Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Lenkovics Barnabás s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Lévay Miklós s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szalay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Juhász Imre alkotmánybíró különvéleménye

[35] Nem értek egyet a határozat rendelkező részének 1. pontjával és az ahhoz fűzött indokolással.

[36] Álláspontom szerint az alkotmányos követelményt megfogalmazó többségi álláspont megalapozatlanul fogadta el az indítvány azon prekonceptióját, miszerint a köztestületként létrehozott MMA, illetve az azt megelőzően megalakult társadalmi szervezet egyoldalúan kiválasztott tagságból állt volna, illetve állna. A társadalmi szervezetként létrejött Magyar Művészeti Akadémia 1992. január 31-én kelt, – a 2004. február 20-i módosítással egységes szerkezetbe foglalt – alapszabálya 2. pontja szerint „a Magyar Művészeti Akadémia az alkotó szellem képviselője kíván lenni – függetlenül irányzatoktól, politikai nézetektől, egyéni, vagy csoportos törekvésektől – a magyarság és emberi egyetemesség eszmei hagyományának megfelelően”. Az alapszabály 3. pontja pedig a következőket rögzíti: „A Magyar Művészeti Akadémia politikai pártoktól független szervezet, azoktól támogatást nem fogad el, helyi és országos választásokon képviselőket nem állít”. E dokumentum idézett részei cáfolják az előzetes feltevést és más részei sem tartalmaznak olyan rendelkezéseket, amelyből az MMA tv. 7. §-ával kapcsolatos kételyek levonhatók lennének. Megjegyzendő, hogy az alapvető jogok biztosa az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés e) pontja alapján feltétel és erre irányuló külön kérelem nélkül kérheti, hogy az Alkotmánybíróság vizsgálja felül valamely jogszabálynak az Alaptörvénnyel való összhangját. A konkrét esetben azonban az alapvető jogok biztosa indítványában úgy fogalmaz, hogy egy „civil szervezet fordult hozzám, hogy kezdeményezem az MMA tv. alkotmányossági vizsgálatát és megsemmisítését”. A kezdeményezés valójában a Milla Egyesület elnökének 2012. december 17-én kelt nyilvánosságra hozott levele volt, amely alapvetően az MMA elnökének nyilatkozatai alapján fogalmazza meg aggályait, a nélkül azonban, hogy az MMA tv.-vel kapcsolatos kifogásokat jogi érveléssel és dokumentumokkal alátámasztotta volna. Egy politikusnak ez ilyen esetben nem is feladata, de a jogszabály alkotmányossági felülvizsgálatát végző Alkotmánybíróságnak igen. Márpedig a rendelkező rész 1. pontja és az ahhoz fűzött indokolás mintegy tényként – erre irányuló vizsgálat és mérlegelés nélkül – fogadta el, hogy az MMA megalakulása és a tagfelvétel az Alaptörvényt sértő szelekción alapult.

[37] A mérlegelés és az abból levonható fentiek szerinti következtetés elmulasztása miatt nem elfogadhatók számomra a többségi határozat azon megállapításai, amelyek szerint az MMA tv. 7. §-a nem minden tekintetben felel meg az Alaptörvény X. cikk (1) és (3) bekezdésében foglaltaknak.

[38] Álláspontom szerint az Alkotmánybíróságnak az alapvető jogok biztosának indítványát az MMA tv. 7. §-a vonatkozásában el kellett volna utasítania.

Budapest, 2014. május 27.

Dr. Juhász Imre s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László alkotmánybíró különvéleménye

[39] A határozat rendelkező részének 1. pontjával nem értek egyet.

I.

[40] Az alapvető jogok biztosa indítványának elbírálásához álláspontom szerint mellőzhetetlen néhány elvi jellegű kérdés tisztázása.

[41] 1. Az Alaptörvény X. cikk (1) bekezdésében deklarált művészeti alkotás szabadsága nem azonos a művészeti élet sokszínűségével (pluralizmusával), jóllehet a kettő között szoros korreláció áll fenn. Az indítvány II. részében maga az indítványozó is úgy értelmezi a művészeti szabadság fogalmát, hogy az „valamely művészeti alkotás létrehozására és a megalkotott mű nyilvánosságra hozatalára terjed ki”. Ezt a megközelítést annyiban részletezem, hogy a művészeti szabadság a művészi alkotótevékenység tartalmi és formai értelemben vett szabad megvalósítását jelenti, melyet az állam közhatalmi eszközökkel nem korlátozhat, különösen nem alkalmazhat a művésszel, vagy alkotásaival kapcsolatos tiltást, vagy szankciót. A művészeti élet sokszínűsége a kultúra gazdagságát jelentő érték. A kettő közötti összefüggés elsősorban abban valósul meg, hogy a művészeti szabadság sérelme jellemzően együtt járhat a sokszínűség sérelmével, ugyanakkor a sokszínűséggel kapcsolatos esetleges hiányok nem feltétlenül a művészeti alkotószabadság hiányára vezethetők vissza.

[42] Azt, hogy a szabadság és a sokszínűség nem tekinthetők alkotmányjogi értelemben (sem) szinonim fogalmaknak, az Alaptörvény IX. cikk (2) bekezdésében foglalt sajtószabadságra vonatkozó rendelkezés is alátámasztja, mely külön említi a sajtó szabadságát és külön a sokszínűségét.

[43] 2. A művészet sokszínűsége általánosságban érték, alkotmányos szinten azonban explicit módon sem a rendszerváltó Alkotmány, sem az Alaptörvény nem szól róla. Annak eldöntéséhez, hogy levezethető-e az Alaptörvény praeambulumából („Vállaljuk, hogy [...] a magyar kultúrát, a magyarországi nemzetiségek nyelvét és kultúráját, a Kárpát-medence [...] ember alkotta értékeit ápoljuk és megővjük.”), illetve a *P) cikk* (1) bekezdéséből („a kulturális értékek a nemzet közös örökségét képezik”), és így alkotmányos értéknek tekinthető-e, illetve, hogy pozitív válasz esetén ezekből az alkotmányi tételekből, a bennük megfogalmazott államcélból milyen követelmény következik az állam jogalkotására nézve, el kellene végezni az idézett alaptörvényi tételek elemzését. Mivel az indítvány petituma nem az itt említett alaptörvényi deklarációk érvényesülését sérelmezi, az indítványhoz kötöttség szigorú szabályai és az erre vonatkozó alkotmánybírói gyakorlat értelmében erre az Alkotmánybíróságnak nincs lehetősége.

[44] 3. Az indítvány keretei tekintetében itt említtem meg, hogy az alapvető jogok biztosa által hivatkozott civil szervezet (mely, mint az eljárás folyamán utóbb tisztázódott, nem művészethez vagy kultúrához kapcsolódó szervezet volt,) beadványának az indítványban pontatlanul idézett kitétele szerint a támadott törvényi rendelkezés tagfelvételi szabálya „szubjektív és diszkriminatív”; az alapvető jogok biztosa azonban indítványát nem az Alaptörvény XV. cikkében foglalt diszkrimináció tilalmának sérelmére alapította. Így az Alkotmánybíróság vizsgálata az indítványhoz való kötöttség szabályára tekintettel ebben az irányban sem volt lehetséges. (A pontosság kedvéért jegyzem meg, hogy a szervezet beadványként értékelt nyílt levele a „szubjektív” jelzőt nem tartalmazza.)

[45] 4. Egyetértek az indítvány II. részében foglalt azon okfejtéssel, miszerint az Alaptörvény X. cikk (1) bekezdéséből – mint az indítvány tartalmazza: „szövegszerűen”, de véleményem szerint egyébként sem – nem következik, „hogy az államnak a művészeti alkotás létrehozását, vagy nyilvánosságra hozását anyagilag is támogatnia kell, ilyen támogatásra alanyi jog nem formálható. E téren az államnak széles mérlegelési lehetősége van: a művészet és a művészek támogatásának formáit, a támogatás mértékét szabadon határozza meg.” Egyetértek azzal is, mely szerint „[...] önmagában nem sérti az Alaptörvény X. cikk (1) bekezdését, ha az államnak *kulturális prioritásai vannak* (és ennek keretében egyes művészeti ágakat, irányzatokat kiemelten kezel), az azonban következik a művészeti szabadságból, hogy az állam egyetlen irányzatot, irányultságot sem tekinthet *kizárólagosnak*.” Fontosnak tartom hangsúlyozni, hogy a művészeti szabadság nemcsak az állam kulturális prioritásán kívül eső alkotási tevékenység szabadságát jelenti, hanem ezen túlmenően – hasonlóan a véleménynyilvánítás szabadságához – az olyan művészeti alkotótevékenység szabadságát is, mely akár egyes alaptörvényi értékekkel sem áll összhangban. (Ennek elsősorban vallási érzékenységet érintő eseteivel már találkozhattunk a közelmúltban.) Ha és amennyiben ugyanis ez a tevékenység – a művészeti szabadság és a véleménynyilvánítási szabadság Alkotmánybíróság által elfogadott összefüggésére is [24/1996. (VI. 25.) AB határozat] tekintettel – nem ütközik az Alaptörvény IX. cikk (4) és (5) bekezdésében foglalt korlátokba („A véleménynyilvánítás szabadságának gyakorlása nem irányulhat mások méltóságának megsértésére”, illetve „a magyar nemzet, a nemzeti, etnikai, faji vagy vallási közösségek méltóságának megsértésére.”), akkor az alkotó tevékenység szabadsága még abban az esetben sem korlátozható, ha ez a tevékenység, illetve produktuma egyébként az alkotmányos értékekkel nem harmonizál. Ebből viszont álláspontom szerint egyértelműen az következik, hogy az állam – annak ellenére, hogy a semlegesség főszabálynak tekinthető – nem lehet semleges az Alaptörvényben foglalt értékekkel szembenálló esetekben; a szabadságjogok tiszteletben tartása okán tiltásig ugyan nem mehet el, de nem várható el tőle, hogy támogatás, ösztönzés tekintetében ilyen tevékenységekhez az alaptörvényi értékekkel diszkrépanciában nem álló tevékenységekhez hasonlóan viszonyuljon. (Ugyanez a helyzet a véleménynyilvánítási szabadságot illetően is; az állam nem tilthatja az egyes alaptörvényi értékeket vitató vélemények kifejezésre juttatását, de nem várható el tőle, – már csak Alaptörvényben foglalt értékeket védő szerepéből adódóan sem – hogy az ilyen véleményekkel szemben legalább is ne tartson kellő távolságot.)

II.

- [46] A kifejtett elvi alapokból kiindulva a jelen alkotmánybíróági normakontroll tárgyát képező törvényhellyel kapcsolatosan nem látom igazolhatónak a művészeti alkotás szabadságának sérelmét.
- [47] 1. Az alapvető jogok biztosának indítványában központi kérdést képez az MMA tv. 30. § (4) bekezdésének rendelkezése, mely a Magyar Művészeti Akadémia civil szervezetének tagságára, azonban belül is a törvényi feltételeknek megfelelő és az alapító tagságot vállaló tagokra szűkítette le a Magyar Művészeti Akadémia mint köztestület alapító tagjainak körét. Ebből és a kooptálási tagfelvételi rendszerből jutott az indítvány arra a következtetésre, hogy ez a szabályozás az államtól elvárt semlegesség és a sokoldalúság, művészeti sokféleség (sokszínűség) sérelme okán sérti a művészeti szabadság alapvető jogát.
- [48] A vitatott törvényi szabályozás valóban nem biztosította, hogy az alapító tagok grémiuma a művészeti élet egyetemes képviselőjét hiánytalanul testesíthesse meg. Ez elvileg kétségtelenül magában hordozza a sokszínűség sérülésének lehetőségét is.
- [49] 2. Ennek a helyzetnek az alkotmányjogi értékelésénél ugyanakkor nem lehet eltekinteni több lényeges körülménytől.
- [50] A Magyar Művészeti Akadémia civil szervezet alapszabálya semmiféle kirekesztő jellegű rendelkezést nem tartalmazott. Ellenkezőleg; – mint megfogalmazta – irányzatoktól, politikai nézetektől, egyéni vagy csoportos törekvésektől függetlenül „a magyarság és emberi egyetemesség eszmei hagyományának megfelelően” vállalta „az alkotó szellem” képviseletét. Deklarált céljának nyilvánította, hogy „később a magyar szellemi élet további kiemelkedő személyiségeit is meghívja tagjai közé.” Tény, hogy az előzményi keretet adó civil szervezetnek, illetve a művészeti köztestületnek, valamint a másik általános művészeti intézménynek, a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémiának voltak és vannak közös tagjai. A Magyar Művészeti Akadémia tagfelvételi gyakorlatában kirekesztőleges eljárásra nem merült fel adat. A már említett beadvány gyakorlatilag a köztestület elnö-

kével szemben vet fel kifogásokat, és nem hivatkozik konkrét tagfelvételi esetekre. Egyetlen művész részéről sem ismert vele kapcsolatos tagfelvételi eljárással összefüggésbe hozható tiltakozás. A fentiekből következően a Magyar Művészeti Akadémia tagfelvételi gyakorlatával kapcsolatban nem állapítható meg a sokféleség és a sokoldalúság érvényesülésével szemben álló tendencia.

- [51] Az a köztudomású tény, hogy részben a művészeti élet megosztottságából következően, részben vitákat keltező – de nem tagfelvételi eljárással kapcsolatos – történésekkel összefüggésben sor került kilépésekre, illetve megtapasztalható a művészek egy részéről a köztestülettel szembeni távolságtartás is, nem a támadott törvényi rendelkezés következménye. A támadott törvényi szabályozás nem preferál semmilyen kulturális-művészeti irányzatot, így a művészeti élet sokféleségének, sokszínűségének a törvényi szabályozás nem áll az útjában.
- [52] 3. Az indítvány elbírálásával kapcsolatosan lényeges körülmény továbbá, hogy a Magyar Művészeti Akadémia közhatalmi jogosítványokat nem gyakorol; a rendelkezésére álló, alapvetően a művészeti alkotótevékenységet ösztönző és támogató eszközrendszer – a I. alatt kifejtettekre is tekintettel – önmagában nem alkalmas a művészeti alkotótevékenység, a művészeti élet szabadságának a megsértésére.
- [53] 4. Kétségtelen, hogy a köztestület alapításával kapcsolatosan elvben lehetséges lett volna nem csupán egy civil szervezet bázisára építeni (jóllehet, alternatívát sem az indítvány, sem az Alkotmánybíróság határozata nem láttat), de egyfelől a művészeti élet egyetemessége teljes körű megjelenítésével kapcsolatos hiány nem pusztán erre a jogalkotói megoldásra, hanem jórészt a Magyar Művészeti Akadémiával szembeni, fentebb említett távolságtartásra vezethető vissza, másfelől e körülmény sem jelenti az alkotó tevékenység szabadságának sérelmét, és nem vezet feltétlenül a művészeti irányzatok sokféleségének, sokszínűségének a sérelmére sem.
- [54] 5. Összegzésként álláspontomat az alábbiakban foglalom össze:
- [55] A Magyar Művészeti Akadémia köztestületének létrehozását rendező törvényi szabályozás – annak ellenére, hogy az alapító tagság egyetlen civil szervezetre történő behatárolásával a köztestület alapításakor a művészeti élet egyetemességének hiánytalan képviselőjét nem biztosította, és ezzel potenciálisan a sokszínűség korlátozottságának lehetőségét is felidézte – a művészeti alkotás szabadságának alkotmányos alapjogát nem sértette meg. A sokirányúság és a sokszínűség a művészeti szabadság fogalmával nem azonosítható, a kettő között az Alkotmánybíróság többségi határozatában levezetett összefüggés nem állapítható meg. Ettől függetlenül a Magyar Művészeti Akadémia működésével kapcsolatosan ténylegesen a különböző művészeti és kulturális irányzatok sokirányúságának és sokszínűségének korlátozása sem állapítható meg. A fentiekre tekintettel nem tartom indokoltnak és megalapozottnak a határozat rendelkező része 1. pontjában megfogalmazott alkotmányos követelmény meghatározását.
- [56] A művészeti életben megtapasztalható megosztottság messzemenően nem kívánatos, és megszűnése – amihez remélhetőleg idővel egyre közelebb jutunk – általános művészeti-kulturális érdek. Ezt azonban – különösen a jelen ügyben – nem az alkotmányjog eszköztárával lehet előmozdítani.

Budapest, 2014. május 27.

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

- [57] A különvéleményhez csatlakozom:

Dr. Balsai István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária alkotmánybíró különvéleménye

- [58] Az elfogadott határozat rendelkező részének 1. pontjával és annak indokolásával nem értek egyet, ezért ahhoz a következő különvéleményt fűzöm.

- [59] 1. Az ügyben született többségi döntés eredményeként az Alkotmánybíróság a Magyar Művészeti Akadémiáról szóló 2011. évi CIX. törvény (a továbbiakban MMA tv.) 7. §-a, vagyis a rendes tagok választását szabályozó rendelkezés alkalmazásával összefüggésben alkotmányos követelményként rögzíti, hogy a Magyar Művészeti Akadémia (a továbbiakban MMA) tagságának mindenkori összetétele, szervezeti felépítése és működése meg kell, hogy feleljen a művészeti szabadság alkotmányos értékének.
- [60] 2. Véleményem szerint a testületnek az indítványt el kellett volna utasítania, az alkotmányos követelmény megállapítása az elfogadott tartalommal szükségtelen, és nem is segíti az Alaptörvény X. cikk (1) és (3) bekezdéseinek érvényre juttatását.
- [61] A művészeti szabadság alkotmányos értékét nem határozta meg az Alkotmánybíróság, csupán azt rögzítette, hogy a művészeti szabadság a semlegesség és a pluralitás követelményével biztosítható.
- [62] Az alkotmányos követelmény megállapítását a többségi döntés az MMA művészeti pluralitást biztosító összetétele elősegítésének érdekében látta szükségesnek.
- [63] A művészeti pluralitás mércéjét azonban szintén nem határozta meg az Alkotmánybíróság. Nem vizsgálta továbbá azt sem, hogy a művészeti szabadságot biztosító pluralitás miként volt jelen, miként érvényesült az MMA létrehozatalakor, és miként érvényesült a mostani döntés meghozatalakor.
- [64] A többségi döntés azt sem indokolta megfelelően, hogy az MMA tv. 7. §-a miért nem biztosítja a pluralitást a rendes tagok választásakor, holott az egész törvényt áthatja annak preambuluma, amely egyértelműen rögzíti, hogy az MMA létrehozatalának célja a kulturális értékek védelme és gyarapítása, a művészeti és történeti hagyományok megőrzése, a magas színvonalú művészi alkotómunka közösségi feltételeinek megerősítése, az alkotómunka szabadságának védelme és a magyar művészeti élet kimagasló teljesítményt nyújtó képviselőinek személyes megbecsülése.
- [65] Azt sem vizsgálta az Alkotmánybíróság, hogy a művészeti szabadság pluralitását korlátozza-e a törvény azon kitétele, hogy rendes tagok a magyar művészeti életben kimagasló szellemi vagy alkotói teljesítményt felmutató művész lehet, illetve annak meghatározása, hogy mi minősül kimagasló szellemi vagy alkotói teljesítménynek, és ezek alkotmányjogilag elfogadhatók-e.
- [66] Ezen ismeretek hiányában az alkotmányos követelmény kimondását megalapozatlannak találom, ezért nem értek azzal egyet.
- [67] 3. Álláspontom szerint továbbá az alkotmányos követelmény kimondása az MMA tv. 7. §-ának alkalmazásával összefüggésben érdemi változást nem fog eredményezni, annak az MMA általi érvényre juttatása nem lesz ellenőrizhető és számon kérhető. A fentebb kifejtettek alapján ugyanis hiányzik az a jogilag értékelhető mérce, amelyhez az alkotmányos követelménynek való megfelelés mérhető.
- [68] 4. Végül azt is meg kell jegyezni, hogy véleményem szerint az alapvető jogok biztosának indítványa aggályos, kissé megtévesztő volt.
- [69] Az alapjogi biztos hivatalból, az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban Ajbt.) 2. § (3) bekezdése alapján kezdeményezte az Alkotmánybíróság eljárását, azonban indítványának benyújtását azzal indokolta, hogy egy civil szervezet fordult hozzá, állítva az MMA tv. szabályozásának sérelmes voltát.
- [70] Ez alapján az Alkotmánybíróság alappal következtethetett arra, hogy az alapjogi biztoshoz benyújtott beadvány megfelel az Ajbt.-ben foglaltaknak.
- [71] Az Ajbt. 18. § (1) bekezdése előírja, hogy a biztoshoz fordulás előfeltétele, hogy valamely hatóság tevékenysége vagy mulasztása a beadványt tevő személy alapvető jogát sérti vagy annak közvetlen veszélyével jár. Az Ajbt. 20. § (1) bekezdés a) pontjának értelmében pedig a beadványt el kell utasítani, ha az nem felel meg – többek között – az Ajbt. 18. § (1) bekezdésének.
- [72] Ezeket a kérdéseket részletesen szabályozza az alapvető jogok biztosa vizsgálatának szakmai szabályairól és módszereiről szóló 2/2012. (I. 20.) AJB utasítás (a továbbiakban Utasítás). Az Utasítás szerinti eljárásra maga az alapjogi biztos is hivatkozik, tehát a beadvány befogadhatóságának valamennyi törvényi feltételét vizsgálnia kellett volna, így a beadványt tevő alapjogának sérelmét is. Az indítvány benyújtásakor ugyanis az Utasítás még nem tartalmazta a közérdekű bejelentések intézésére és vizsgálatára vonatkozó fejezetet.
- [73] Az alkotmánybíróági eljárás során azonban csupán az előadó alkotmánybírónak az indítványozóhoz intézett többszöri megkeresésére tisztázódott, hogy ez a „civil szervezet” nem valamely művészeti ág vagy ágak képviselője.

selőit tömörítő szervezet, hanem az akkor még bejegyzés alatt álló, később Milla Egyesület néven jogi személyiséget nyerő politikai formáció.

- [74] A Milla Egyesület nyílt levélként közzétett véleménye alapján az alapvető jogok biztosa nem folytatott le semmilyen vizsgálatot, hanem annak érveit automatikusan átvéve fordult az Alkotmánybírósághoz.
- [75] Ebben az eljárásban számomra az az elfogadhatatlan, hogy az alapvető jogok biztosa az Alkotmánybírósághoz fordulásának okaként egy politikaformáló egyesület nyílt levelét tüntette fel úgy, mintha egy érintett művészeti civil szervezet beadvánnyal fordult volna hozzá.

Budapest, 2014. május 27.

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: II/185/2013.
Közzétéve a Magyar Közlöny 2014. évi 76. számában.

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 19/2014. (V. 30.) AB HATÁROZATA

a Kúria Pfv.IV.20.217/2012/5. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítására irányuló alkotmányjogi panasz elutasításáról

Az Alkotmánybíróság teljes ülése alkotmányjogi panasz tárgyában – *dr. Paczolay Péter* alkotmánybíró párhuzamos indoklásával és *dr. Stumpf István* alkotmánybíró különvéleményével – meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság a Kúria mint felülvizsgálati bíróság Pfv.IV.20.217/2012/5. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt elutasítja.

Az Alkotmánybíróság ezt a határozatát a Magyar Közlönyben közzéteszi.

I n d o k o l á s

I.

- [1] Az ügyvéd által képviselt Magyarországi Tartalomszolgáltatók Egyesülete (a továbbiakban: indítványozó) alkotmányjogi panasszal fordult az Alkotmánybírósághoz.
- [2] 1. Az indítványozó az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés *d*) pontja alapján az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a szerinti alkotmányjogi panasszal fordult az Alkotmánybírósághoz, kérve a Kúria mint felülvizsgálati bíróság Pfv.IV.20.217/2012/5. számú ítélete – a Fővárosi Bíróság (jelenleg Fővárosi Törvényszék) 19.P.21.022/2010/7. számú és a Fővárosi Ítéltábla 8.Pf.21.129/2011/4. számú ítéleteire is kiterjedő hatályú – megsemmisítését, mert ellentétesnek tartja az Alaptörvény IX. cikk (1) és (2) bekezdésével, valamint 28. cikkével.
- [3] 1.1. Az indítványozó – internetes tartalomszolgáltatók önszabályozó társadalmi szervezete – állásfoglalást bocsátott ki egy ingatlanforgalmazással foglalkozó gazdasági társaság, a későbbi felperes hirdetési gyakorlatáról, amelyet közzé is tett a honlapján. A közlemény rögzíti, hogy számos felhasználótól panasz érkezett a felperes gazdasági társaság által üzemeltetett honlapok szerződési gyakorlatával összefüggésben, melyet az indítványozó megvizsgált, és etikátlannak, tisztességtelennek tartott, továbbá kinyilvánította, hogy akkor is ilyennek tartja

a felperes gazdasági társaság rosszhiszemű és a felhasználók megtévesztésén alapuló gyakorlatát, ha a gyakorlat jogellenességét bíróság nem állapítja meg. Egyúttal felhívta a felhasználók figyelmét a tudatos internet-használat fontosságára, a felhasználási feltételek körültekintő elolvasására. Az indítványozó állásfoglalását utánközlötte egy internetes sajtótermék, valamint hasonló tartalmú cikket jelentetett meg egy másik internetes portál is.

- [4] A felperes úgy vélte, hogy az indítványozó közleménye és a hozzáfűzött kommentek, valamint annak továbbközlései, így a másik internetes oldal hasonló tartalmú cikke személyiségi jogot sértenek, ezért keresetet nyújtott be – többek között – az indítványozó ellen. Álláspontja szerint az alperes(ek) megállapításai nem igazak, valótlannak tartalmúak, és ezáltal a jóhírnév védelméhez való jogát sértik.
- [5] Az indítványozó (a per I. rendű alperese) a kereset elutasítását kérte. Előadta, hogy az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről szóló 2001. évi CVIII. törvény (a továbbiakban: Ektv.) 2. § 1) pontja 1c) alpontja alapján közvetítő szolgáltatónak minősül, ezért a hozzászólások tartalmáért nem tartozik felelősséggel. Az Ektv. 7. § (3) bekezdése alapján a közvetítő szolgáltatók nem kötelesek a blogok, hozzászólások moderálására, tartalmuk ellenőrzésére, a szolgáltatók kizárólag tárhelyet és felületet biztosítanak a tartalom elhelyezésére. A hozzászólások egy kattintással, az indítványozó közreműködése, ellenőrzése nélkül jelennek meg a webes felületen.
- [6] Az indítványozón kívül a perben résztvevő II. és III. rendű alperesek alkotmányjogi panaszt nem nyújtottak be, így álláspontjuk ismertetése jelen ügyben szükségtelen.
- [7] A Fővárosi Bíróság 19.P.21.022/2010/7. számú ítéletében megállapította, hogy az indítványozó az általa üzemeltetett honlapon elhelyezett cikkhez kapcsolódó bejegyzésekben (kommentekben) megjelenő, a felperesre vonatkozó negatív tartalmú kifejezésekkel megsértette a felperes jóhírnév védelméhez fűződő személyiségi jogait, és a felperes számára perköltség megfizetésére kötelezte, ezt meghaladóan a felperes keresetét elutasította. A Fővárosi Bíróság – többek között az Alkotmánybíróság határozataira is hivatkozva – megállapította azt is, hogy az indítványozó közleménye, mely etikátlannak minősíti a felperes tevékenységét (hirdetési gyakorlatát), élesen kritikus, elítélő véleményt formál a felperesi honlapok gyakorlatáról, de nem lépi túl a véleménynyilvánítás alkotmányosan megengedett határait, így ebben a részben elutasította a felperes keresetét. Ugyanakkor a bíróság a kapcsolódó kommentekkel összefüggésben kimondta, hogy azok az olvasói levelekkel esnek egy tekintet alá, szerkesztett tartalomnak minősülnek, ezért tartalmukért az alperes jogi felelősséggel tartozik. Mivel ezeket a bíróság kifejezőmódjukban indokolatlanul bántónak, sértőnek találta, ezek tekintetében – az alperes kizárólag közvetítő szolgáltatói mivoltára vonatkozó érveit figyelmen kívül hagyva – megállapította a jogsértést.
- [8] 1.2. A peres felek az elsőfokú ítélet ellen fellebbezéssel éltek, melyben az első fokon is felhozott érveket ismeltették meg. A Fővárosi Ítéletábrla 8.Pf.21.129/2011/4. számú ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét részben eltérő indokolással helyben hagyta. Kimondta, hogy az elsőfokú bíróság helytállóan tett különbséget az alperesek (köztük az indítványozó) honlapján megjelent közlések és a hozzászólások között, és megalapozottan jutott arra a következtetésre, hogy míg előbbieket nem, utóbbiak jogsértőek, és tartalmuk miatt alappal igényelhet a felperes személyiségi jogi védelmet. Rámutatott arra is, hogy – eltérően az elsőfokú bíróság álláspontjától – a hozzászólások nem minősülnek olvasói levélnek, melyek közzétele előzetes szerkesztői szűrés után történik, a kommentek esetén azonban ilyesmire nem kerül sor: aki a honlapon regisztrál, hozzászólhat, ez azonban az Ítéletábrla szerint nem jelenti, hogy a honlap tulajdonosa ne tartozna felelősséggel a hozzászólásokban megvalósuló jogsértésekért.
- [9] A másodfokú bíróság álláspontja szerint a kommentek nem olvasói levelek, hanem magánjellegű megnyilvánulások voltak, ezért nem tartoznak az Ektv. tárgyi hatálya alá, így az alperes sem mentesülhetett a közvetítő szolgáltatóra vonatkozó (számára kedvezőbb) szabályok alapján, ezért a felperes igényét a bírósági eljárások idején még hatályban volt, a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Ptk.) alapján kellett elbírálni.
- [10] Az Ítéletábrla szerint mivel az indítványozó teret adott a felperesre nézve súlyosan sértő, lealacsonyító hozzászólásoknak, híreszteléssel megvalósította a jóhírnév sérelmét. Annak, hogy a kommenteket az indítványozó haladéktalanul törölte a honlapról, a bíróság szerint nem a jogsértés objektív megállapítása körében van jelentősége, hanem a kártérítési igény, illetve a felróhatóság alóli kimentés körében; így az elsőfokú bíróság ítéletének megváltoztatására e tekintetben a másodfokú bíróság nem látott okot.
- [11] 1.3. A jogerős ítélet ellen az indítványozó (és a III. rendű alperes) felülvizsgálati kérelmet nyújtott be, melyben a kereset elutasítását, illetve az ítélet hatályon kívül helyezését kérte. Megismételte korábbi érveit, amely szerint

- az Ektv. 2. § 1) pontja 1c) alpontja alapján közvetítő szolgáltatónak minősül, ezért a hozzászólások tartalmáért nem tartozik felelősséggel. Az Ektv. 7. §-a alapján nem köteles a hozzászólások moderálására, tartalmuk ellenőrzésére, mert a közvetítő szolgáltatók kizárólag tárhelyet és felületet biztosítanak a tartalom elhelyezésére. A hozzászólások az indítványozó közreműködése, ellenőrzése nélkül jelennek meg a webes felületen.
- [12] A Kúria a felülvizsgálati kérelmet alaptalannak találta, és a jogerős ítélet felülvizsgálattal támadott rendelkezését hatályában fenntartotta. Pfv.IV.20.217/2012/5. számú ítéletében megállapította, hogy a jogerős ítélet helytállóan foglalt állást arról, hogy azzal, hogy az indítványozó a honlapján blogbejegyzések megtételére biztosított lehetőséget, nem vonatkoztatható rá az Ektv. 2. § 1) pontja 1c) alpontjában meghatározott tárhelyszolgáltató korlátozott felelőssége, így nem mentesülhet a jogsértés megállapítása alól sem. Utalt arra is, hogy ha az alperes internetes oldalán különböző hozzászólások elhelyezésére ellenőrzés nélkül biztosít lehetőséget, számolnia kell azzal, hogy „azok között jogsértő közlés is szerepel”.
- [13] A Kúria szerint a személyhez fűződő jogok megsértése objektív ténykérdés. Akit személyhez fűződő jogában megsértenek, a régi Ptk. 84. § (1) bekezdése alapján alanyi jogon kérheti a jogsértés megállapítását. Ezért a Kúria a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta.
- [14] Az indítványozó ezt követően alkotmányjogi panasszal fordult az Alkotmánybírósághoz.
- [15] 2. A panaszban az indítványozó előadja, hogy a bírósági ítéletek megállapították, hogy az indítványozó által üzemeltetett honlapon elhelyezett cikkhez beküldött, így a honlapon megjelent két hozzászólás megsértette a felperes jóhírnév védelméhez fűződő (személyiségi) jogait.
- [16] Az indítványozó azt sérelmezi, hogy a bírósági ítéletek a régi Ptk. 75. § (1) bekezdését és 78. § (1)–(2) bekezdését úgy értelmezik, hogy a jogsértő véleményt tartalmazó hozzászólásnak a honlapján való megjelenésével az indítványozó maga is jogsértést követett el. A Kúria fent ismertetett álláspontja szerint annak, hogy az indítványozó a kommentezést előzetes moderáláshoz nem köti, illetve hogy a sérelmes hozzászólást haladéktalanul eltávolította, csak a kártérítési igény, illetve a felróhatóság alóli kimentés kérdése körében van jelentősége. A bírósági döntések értelmében jogsértő, ha valaki a honlapján ellenőrzés nélkül biztosít lehetőséget hozzászólások elhelyezésére, mivel számolnia kell azzal, hogy közöttük jogsértő közlés is szerepelhet. Ezzel az indítványozó szerint sérül a véleménynyilvánításhoz való jog. Úgy véli, a véleménynyilvánítás szabadságának szükséges és arányos korlátozása, ha a bíróság a jóhírnevet sértő véleménynyilvánításokat jogsértőnek minősíti, viszont aránytalannak tartja, hogy az is felel ezért, aki a közlés tartalmára és megjelentetésére nincs befolyással, kizárólag a közlés megjelentetésére szolgáló eszközt (adott esetben a tárhelyet) bocsátja rendelkezésre.
- [17] Álláspontja szerint a véleménynyilvánítás jogának mint kommunikációs alapjognak az a rendeltetése, hogy – többek között – „a közügyek megvitatását”, „az önkifejezés lehetőségét társadalmi kontextusban biztosítsa”. Az internet korában szerinte ez az interaktív kommunikáció megjelenését is magába foglalja, ilyenek az internetes fórumok és hozzászólások is, ahol a felhasználók az álláspontjukat kifejezhetik.
- [18] Az indítványozó szerint a bírói döntések tehát sértik a véleménynyilvánítás és a sajtó szabadságát, valamint az Alaptörvény 28. cikkét is, melynek értelmében a jogszabályok szövegét az Alaptörvénnyel összhangban kell értelmezni, azáltal, hogy a régi Ptk. 75. § (1) bekezdését és a 78. § (1)–(2) bekezdését úgy értelmezik, ami már a véleménynyilvánítás szükséges és arányos korlátozásán túli korlátozást eredményez. Szerinte a véleménynyilvánítás szabadságának fontos eleme, hogy valaki az interneten előzetes moderáció nélkül tehessen közzé hozzászólást. Ennek viszont előfeltétele, hogy valaki tárhelyet bocsásson a rendelkezésére, hiszen ha mindenki külső kontroll nélkül a saját tárhelyén nyilváníthatna csak véleményt, vagy – a bírói gyakorlathoz alkalmazkodva – a szándékos jogsértés elkerülése érdekében kizárólag előzetesen moderált hozzászólások jelennének meg, a vélemények nem találkoznának, elveszne a vélemények ütköztetésének egy fontos formája.
- [19] Az indítványozó szerint alkotmányjogi panasz alapvető jelentőségű kérdést vet fel, hiszen a véleménynyilvánítás szabadsága intézményi oldalát, annak határait érinti. Véleménye szerint a bírósági döntések jogértelmezése következtében a tárhelyszolgáltató vagy fórumrendszer működtető felelőssége objektív, a moderálás nélküli jogsértő hozzászólásokért már azok közzétételkor felelős lesz, ez pedig ellehetetleníti a véleménynyilvánítás e modern formáját, így a moderálás nélküli internetes kommentezés Magyarországon nem lehet működtethető. Erre tekintettel kérte a Kúria ítéletének – a Fővárosi Bíróság (jelenleg Fővárosi Törvényszék) és a Fővárosi Ítéltábla ítéleteire is kiterjedő hatályú – megsemmisítését.
- [20] 3. Az Abtv. 56. § (1) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság az ügyrendjében meghatározottak szerinti tanácsban dönt az alkotmányjogi panasz befogadásáról, az 56. § (2) bekezdése értelmében pedig a befogadhatóságról

dönteni jogosult tanács mérlegelési jogkörében vizsgálja az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának törvényben előírt tartalmi feltételeit, különösen a 26–27. § szerinti érintettséget, a jogorvoslat kimerítését, valamint a 29–31. § szerinti feltételeket.

- [21] Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a kérelem a befogadhatóság formai és tartalmi feltételeinek egyaránt megfelel, így az alkotmányjogi panaszt érdemben vizsgálta.

II.

- [22] Az Alkotmánybíróság a határozathozatal során a következő jogszabályi rendelkezéseket vette figyelembe:

- [23] 1. Az Alaptörvény indítványozó által megjelölt rendelkezései:

„I. cikk (1) AZ EMBER sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait tiszteletben kell tartani. Védelmük az állam elsőrendű kötelezettsége.

(2) Magyarország elismeri az ember alapvető egyéni és közösségi jogait.

(3) Az alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg. Alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.”

„IX. cikk (1) Mindenkinek joga van a véleménynyilvánítás szabadságához.

(2) Magyarország elismeri és védi a sajtó szabadságát és sokszínűségét, biztosítja a demokratikus közvélemény kialakulásához szükséges szabad tájékoztatás feltételeit.”

„28. cikk A bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak.”

- [24] 2. A régi Ptk. érintett rendelkezései:

„75. § (1) A személyhez fűződő jogokat mindenki köteles tiszteletben tartani. E jogok a törvény védelme alatt állnak.”

„78. § (1) A személyhez fűződő jogok védelme kiterjed a jóhírnév védelmére is.

(2) A jóhírnév sérelmét jelenti különösen, ha valaki más személyre vonatkozó, azt sértő, valótlan tényt állít, híresztel, vagy való tényt hamis színben tüntet fel.”

- [25] 3. Az Ektv. érintett rendelkezései:

„1. § (1) E törvény rendelkezéseit kell alkalmazni:

a) a Magyarország területéről nyújtott, valamint a Magyarország területére irányuló információs társadalommal összefüggő szolgáltatásra;

b) az a) pontban meghatározott szolgáltatás tekintetében igénybe vevőnek, illetve szolgáltatónak minősülő természetes, illetve jogi személyre vagy jogi személyiség nélküli szervezetre.

[...]

(4) E törvény hatálya nem terjed ki az olyan közlésekre, amelyet gazdasági vagy szakmai tevékenység, vagy közfeladat körén kívül eső célből eljáró személy tesz információs társadalommal összefüggő szolgáltatás igénybevitelével, ideértve az ilyen módon tett szerződési nyilatkozatokat is.”

„2. § E törvény alkalmazásában:

e) *Információ*: bármely, elektronikus úton feldolgozható, tárolható, továbbítható adat, jel, kép tekintet nélkül arra, hogy annak tartalma jogi védelemben részesül-e;

- f) Információs társadalommal összefüggő szolgáltatás:* elektronikus úton, távollevők részére, rendszerint ellen-szolgáltatás fejében nyújtott szolgáltatás, amelyhez a szolgáltatás igénybe vevője egyedileg fér hozzá;
- k) Szolgáltató:* az információs társadalommal összefüggő szolgáltatást nyújtó természetes, illetve jogi személy vagy jogi személyiség nélküli szervezet;
- l) Közvetítő szolgáltató:* az információs társadalommal összefüggő szolgáltatást nyújtó szolgáltató, amely
- la)* az igénybe vevő által biztosított információt távközlő hálózaton továbbítja, vagy a távközlő hálózathoz hozzáférést biztosít (egyszerű adatátvitel és hozzáférés-biztosítás);
- lb)* az igénybe vevő által biztosított információt távközlő hálózaton továbbítja, és az alapvetően a más igénybe vevők kezdeményezésére történő információtovábbítás hatékonyabbá tételét szolgálja (gyorsítótárolás);
- lc)* az igénybe vevő által biztosított információt tárolja (tárhelyszolgáltatás);
- ld)* információk megtalálását elősegítő segédeszközöket biztosít az igénybe vevő számára (keresőszolgáltatás); [...]"

- „7. § (1) A szolgáltató felel az általa rendelkezésre bocsátott, jogszabályba ütköző tartalmú információért.
- (2) A közvetítő szolgáltató a más által rendelkezésre bocsátott, a közvetítő szolgáltató által nyújtott információs társadalommal összefüggő szolgáltatással továbbított, tárolt vagy hozzáférhetővé tett információért – a 8–11. §-okban meghatározott feltételek fennállása esetén – nem felel.
- (3) A közvetítő szolgáltató nem köteles ellenőrizni az általa csak továbbított, tárolt, hozzáférhetővé tett információt, továbbá nem köteles olyan tényeket vagy körülményeket keresni, amelyek jogellenes tevékenység folytatására utalnak.
- (4) A 13. § (1) bekezdése szerinti jogsértés esetében a 2. § *lb)–ld)* pontjaiban meghatározott közvetítő szolgáltató – a (2) bekezdésben említettekén túlmenően – akkor nem felel a más által rendelkezésre bocsátott, az általa nyújtott információs társadalommal összefüggő szolgáltatással továbbított, tárolt vagy hozzáférhetővé tett jogszabályba ütköző tartalmú információval harmadik személynek okozott jogsérelemért, ha lefolytatja a 13. § szerinti eljárást.
- (5) A közvetítő szolgáltatónak a (2) bekezdés alapján történő mentesülése nem zárja ki azt, hogy az a személy, akit a jogellenes tartalmú információ révén sérelem ért, a jogsértésből fakadó igényei közül a jogsértés megelőzésére vagy abbahagyására irányuló követeléseit a jogsértő fél mellett a közvetítő szolgáltatóval szemben is bíróság útján érvényesítse.
- (6) A közvetítő szolgáltató nem felel az információ eltávolítása vagy hozzáférés nem biztosítása révén keletkezett jogsérelemért, amennyiben a 7–11. § vagy a 13. § szerint járt el.”

- „10. § A 2. § *lc)* pontjában meghatározott közvetítő szolgáltató akkor nem felel az igénybe vevő által biztosított információért, ha
- a)* nincs tudomása az információval kapcsolatos jogellenes magatartásról, vagy arról, hogy az információ bárkinek a jogát vagy jogos érdekét sérti;
- b)* amint az *a)* pontban foglaltakról tudomást szerzett, haladéktalanul intézkedik az információ eltávolításáról, vagy a hozzáférést nem biztosítja.”

III.

[26] Az alkotmányjogi panasz nem megalapozott.

[27] 1. Az indítványozó szerint az Alaptörvény IX. cikkét sérti, hogy egy általa, de közreműködése nélkül közreadott véleményért kell felelnie, miközben annak tartalmára hatással nem bír. Az alkotmányjogi panasz az interneten kifejezett vélemények – közlések – korlátozhatósága alkotmányos feltételeit érinti. A fő kérdés a kommentek, illetve a blogbejegyzések tartalmáért való felelősség. A panaszos nem a vitatott közlés (komment) jogellenességét kérdőjelezi meg, hanem a véleménynyilvánítási szabadság korlátozását látja abban, hogy a jog őt – mint a kommentben kifejezett véleménynek helyet biztosító szolgáltatót – teszi felelőssé a komment tartalmáért. Összességében tehát az indítványozó mind a véleménynyilvánítás, mind a sajtó mint a véleménynyilvánítás „színtere” szabadságának sérelmét is látja a támadott ítéletben.

- [28] 2. Az Alkotmánybíróság az interneten történő véleménynyilvánítás megítélésének előkérdéseként áttekintette az információs társadalom, főleg az internetes kommunikáció szabályozását.
- [29] 2.1. Az elektronikus kereskedelmi szolgáltatásokat, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatásokat (azaz rövidebben: internetes szolgáltatásokat) főként az Ektv. szabályozza. Az Ektv. az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások nyújtása körében megkülönbözteti a szolgáltatót, mint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatást nyújtó természetes, illetve jogi személyt vagy jogi személyiség nélküli szervezetet [Ektv. 2. § k) pontja], illetve a közvetítő szolgáltatót, utóbbinak négy csoportját különítve el. Eszerint közvetítő szolgáltató az információs társadalommal összefüggő szolgáltatást nyújtó szolgáltató, amely
- az igénybe vevő által biztosított információt távközlő hálózaton továbbítja, vagy a távközlő hálózathoz hozzáférést biztosít (egyszerű adatátvitel és hozzáférés-biztosítás);
  - az igénybe vevő által biztosított információt távközlő hálózaton továbbítja, és az alapvetően a más igénybe vevők kezdeményezésére történő információtovábbítás hatékonyabbá tételét szolgálja (gyorsítótárolás);
  - az igénybe vevő által biztosított információt tárolja (tárhelyszolgáltatás);
  - információk megtalálását elősegítő segédeszközöket biztosít az igénybe vevő számára (keresőszolgáltatás) [Ektv. 2. § l) pontja].
- [30] Az Ektv. 7. §-a értelmében a szolgáltatók és a közvetítő szolgáltatók felelőssége eltér: míg a (tartalom)szolgáltató felel az általa rendelkezésre bocsátott, jogszabályba ütköző tartalmú információért, az ezzel okozott kárért, hiszen az információt saját maga hozza létre, maga teszi közzé, maga bocsátja rendelkezésre, addig a közvetítő szolgáltató habár főszabály szerint felel, azonban meghatározott feltételek fennállása esetén mentesülhet a felelősség alól. Az Ektv. 7. § (3) bekezdés kimondja azt is, hogy a közvetítő szolgáltató nem köteles ellenőrizni az általa csak továbbított, tárolt, hozzáférhetővé tett információt, továbbá nem köteles olyan tényeket vagy körülményeket keresni, amelyek jogellenes tevékenység folytatására utalnak.
- [31] Az Európai Parlament és a Tanács 2000. június 8-án fogadta el a belső piacon az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem, egyes jogi vonatkozásairól szóló 2000/31/EK irányelvet („Elektronikus kereskedelemről szóló irányelv”, a továbbiakban: irányelv).
- [32] Az irányelv az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások tekintetében számos követelményt támaszt, részben ezeknek az érvényesülését biztosítja az Ektv. is.
- [33] Az irányelv 4. szakasza szól a közvetítő szolgáltatást nyújtók felelősségéről, a 12. cikk tartalmazza az „egyszerű továbbításra” vonatkozó rendelkezéseket, ennek a cikknek felel meg az Ektv. 2. § l) pont *la*) alpontja, illetve 8. §-a (egyszerű adatátvitel és hozzáférés-biztosítás). A 13. cikk foglalkozik a „gyorsítótárolóban történő rögzítés (*caching*)” meghatározásával és a hozzá kapcsolódó felelősségi alakkal, amelynek az Ektv. 2. § l) pont *lb*) alpontja, valamint a 9. §-a feleltethető meg.
- [34] A tárhelyszolgáltatásról az irányelv 14. cikke a következőket mondja ki:
- „(1) Ha az információs társadalommal összefüggő olyan szolgáltatásról van szó, amely a szolgáltatás igénybe vevője által küldött információ tárolásából áll, a tagállamok biztosítják, hogy a szolgáltatót ne terhelje felelősség a szolgáltatás igénybe vevőjének kérésére tárolt információért, azzal a feltétellel, hogy:
- a) a szolgáltatónak nincsen tényleges tudomása jogellenes tevékenységről vagy információról, és – ami a kár-igényeket illeti – nincsen tudomása olyan tényekről vagy körülményekről, amelyek nyilvánvalóan jogellenes tevékenységre vagy információra utalnának; vagy
  - b) a szolgáltató, amint ilyenről tudomást szerzett, haladéktalanul intézkedik az információ eltávolításáról vagy az ahhoz való hozzáférés megszüntetéséről.
- (2) Az (1) bekezdés nem alkalmazható arra az esetre, ha a szolgáltatás igénybe vevője a szolgáltató irányítása alatt vagy ellenőrzése mellett jár el.
- (3) Ez a cikk nem érinti a bíróságok vagy közigazgatási hatóságok arra vonatkozó lehetőségét, hogy a tagállamok jogrendszerével összhangban a szolgáltatót a jogsértés megszüntetésére vagy megelőzésére kötelezzék, nem érinti továbbá a tagállamoknak azt a lehetőségét sem, hogy eljárásokat alakítsanak ki az információ eltávolításának vagy a hozzáférés megszüntetésének szabályozására.”
- [35] Az Ektv. 2. § l) pontja *lc*) alpontja az irányelv 14. cikk (1) bekezdésével azonos módon határozza meg a tárhelyszolgáltató fogalmát, és a felelősségi szabályokat is azonos módon rendezi a 10. §-ban.
- [36] Az irányelv 15. cikke az általános nyomon követési kötelezettség hiányáról rendelkezik, lényege, hogy „[a] tagállamok nem állapítanak meg a szolgáltatókat terhelő olyan általános kötelezettséget, amely szerint a 12., 13. és 14. cikk hatálya alá tartozó szolgáltatások nyújtása során az általuk továbbított vagy tárolt információkat

nyomon kellene követniük, sem olyan általános kötelezettséget, amely szerint jogellenes tevékenységre utaló tényeket vagy körülményeket kellene kivizsgálniuk”.

- [37] Ennek a rendelkezésnek felel meg az Ektv. 7. § (3) bekezdése, eszerint a közvetítő szolgáltató nem köteles ellenőrizni az általa csak továbbított, tárolt, hozzáférhetővé tett információt, továbbá nem köteles olyan tényeket vagy körülményeket keresni, amelyek jogellenes tevékenység folytatására utalnak.
- [38] 2.2. A fent elkülönített csoportok – az elektronikus kereskedelmi (tartalom)szolgáltatók és a közvetítő szolgáltatók – nem feltétlen válnak el egymástól élesen; így megtörténhet, hogy az információs társadalommal összefüggő (internetes) szolgáltatást nyújtó (tartalom)szolgáltató egyúttal közvetítő szolgáltatóvá is válik azáltal, hogy lehetővé teszi a saját maga által előállított tartalomhoz kommentek fűzését (pl. blogbejegyzés és a hozzá kapcsolódó kommentek viszonya), így e tekintetben már tárhelyszolgáltatónak is minősül, sőt amennyiben az oldalán keresőszolgáltatást is működtet, e tevékenysége is a közvetítő szolgáltatások körébe tartozik. A közvetítő szolgáltató felelőssége e tevékenysége körében korlátozott: a más által rendelkezésre bocsátott, a közvetítő szolgáltató által nyújtott információs társadalommal összefüggő szolgáltatással továbbított, tárolt vagy hozzáférhetővé tett információért – az Ektv.-ben meghatározott feltételekkel – nem felel, az ilyen információkat nem köteles ellenőrizni, valamint nem köteles jogellenes tevékenység folytatására utaló tényeket vagy körülményeket keresni [Ektv. 7. § (2)–(3) bekezdés].
- [39] Viszont a közvetítő szolgáltató az általa előállított, vagy hozzáférhetővé tett tartalom tekintetében szolgáltatónak tekintendő és akként felel, akkor is, ha tevékenysége túlnyomórészt közvetítő szolgáltatás, mert az általános szabály szerint a szolgáltató felel az általa rendelkezésre bocsátott, jogszabályba ütköző tartalmú információért [Ektv. 7. § (1) bekezdés].

IV.

- [40] 1. A Kúria ítélete szerint a jogerős (másodfokú) döntés helytálló a tekintetben, hogy mivel az indítványozó a honlapján blogbejegyzések megtételére biztosított lehetőséget, nem élhet az Ektv. 2. § 1) pontja 1c) alpontjában meghatározott tárhelyszolgáltatót illető korlátozott felelősséggel, ezért ez alapján nem mentesülhet. A perbeli kommentek a Kúria által is helybenhagyottan magánjellegű megnyilvánulások voltak, ezért az Ektv. 1. § (4) bekezdése értelmében nem tartoznak a törvény tárgyi hatálya alá, így – a törvény alapján – az alperes sem mentesülhetett az Ektv. közvetítő szolgáltatóra vonatkozó szabályai alapján. Utalt arra is, hogy mivel az alperes internetes oldalán különböző hozzászólások elhelyezésére ellenőrzés nélkül biztosít lehetőséget, számolnia kell azzal, hogy közöttük jogsértő közlés is szerepel. A bírósági ítéletek a régi Ptk. 75. § (1) bekezdését és 78. § (1)–(2) bekezdését úgy értelmezik, hogy azáltal, hogy a jogsértő véleményt tartalmazó hozzászólás az indítványozó honlapján jelent meg, híreszteléssel valósult meg a jóhírnév sérelme, amellyel az indítványozó maga is jogsértést követett el.
- [41] 2. Az Alkotmánybíróságnak tehát abban kellett állást foglalnia, hogy sérti-e az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát, ha a bíróság a törvényt úgy értelmezi, mint a Kúria vitatott ítéletében, vagyis úgy, hogy az internetes oldalon közzétett kommentek – a felhasználók bejegyzései az oldalon közzétettekről, vagy velük kapcsolatban – tartalmáért az indítványozó akkor is felel, ha nem volt tudomása a jogsértő tartalomról, vagy a sértett kívánságára azonnal el is távolította.
- [42] 2.1. A kommentek – eltérően a másodfokú bíróságnak a Kúria által helybenhagyott álláspontjától – nem lehetnek magánjellegű megnyilvánulások; ha azok lennének, nem állhatnának a véleménynyilvánítás szabadságának védelme alatt. A magánközlések – magánlevelek, telefonbeszélgetés, email, magánbeszélgetés, napló stb. – nem tartoznak a véleménynyilvánítás szabadsága védett körébe, mert csak meghatározott személyeknek, esetleg senkinek, de semmiképpen sem a nyilvánosságnak (bárkinek) szánt közlések. Ezeket az Alaptörvény VI. cikke védi, mert a magánélet körébe tartoznak. Az Ektv. 1. § (4) bekezdése ilyen közlésekről – vagy ilyenekről is – szól, mint pl. az interneten kötött szerződésekkel kapcsolatos jognyilatkozatok, amelyek tehát nem állnak a véleményszabadság védelme alatt. A komment, amelyet szerzője valamely bárki számára hozzáférhető internetes oldalon tesz közzé – jellemzően nem saját nevében, hanem választott felhasználónévvel –, nem tekinthető magánközlésnek; a komment valóban magánvélemény (t.i. a szerző saját véleménye, nem „hivatalos” vélemény), de ettől még a nyilvánosságnak szánt közlés.

- [43] 2.2. A kommentek (hozzászólások) két esete lehetséges: a moderált és a nem moderált kommentek. Az előbbieket az internetes oldal működtetője előzetesen megvizsgálja, és ha jogsértőnek, vagy a saját ún. moderálási (alap)elveibe ütközőnek tartja, nem teszi közzé. A Kúria ítéletében vizsgált esetben az internetes oldal működtetője nem moderálta – közlés előtt nem vizsgálta meg (erre nem is köteles) – a kommenteket, tehát a saját oldalán megjelenő bejegyzéseket. Ennek különösen nagy a gyakorlati jelentősége, mivel az elsődleges felelős – a tulajdonképpeni jogsértő – személye, hacsak nem saját nevében szerepel, ismeretlen, és legtöbbször utóbb sem azonosítható. Ennek következtében a felelősség az internetes oldal működtetőjét terheli. Ezt tartja az indítványozó az Alaptörvény IX. cikkébe ütközőnek: a nem moderált bejegyzésért (kommentért) az oldal (röviden szólva jóhiszemű) működtetőjének felelőssége szerinte korlátozza a véleménynyilvánítás szabadságát és a sajtószabadságot.
- [44] Az indítványozó általában az Alaptörvény IX. cikkére hivatkozik, mint megsértett jogára, ezen belül elsősorban a véleménynyilvánítás szabadságára [(1) bekezdés]. Az ő esetében azonban a megsértett alapjog nem általában a véleménynyilvánítás szabadsága, hanem ennek egyik különálló tényállása, a sajtószabadság. Az alkotmányjogi panaszban felhozott sérelem a sajtószabadságot – a véleményeknek a közönséghez, a nyilvánossághoz eljuttatásának szabadságát – érte. Erre részben az indítványozó is utal, amikor a véleménynyilvánítási szabadság intézményi oldalát említi, illetőleg a IX. cikk (2) bekezdését maga is megjelöli.
- [45] Az Alkotmánybíróság tehát azt vizsgálta, hogy a sajtó és a véleménynyilvánítás (a kommentekben megjelenő vélemények) szabadságának alaptörvény-ellenes korlátozását jelenti-e a bírósági határozatokban foglalt jogértelmezés.
- [46] A panaszos szerint a bírósági döntések a régi Ptk. 75. § (1) bekezdése és a 78. § (1)–(2) bekezdése kiterjesztő értelmezésével indokolatlanul korlátozzák a véleménynyilvánítás (intézményi oldala) szabadságát, a bírósági döntések jogértelmezése következtében a tárhelyszolgáltató vagy fórumrendszer működtető felelőssége objektív, a moderálás nélküli jogsértő hozzászólásokért már azok közzétételekor felelős lesz, ez pedig ellehetetleníti a véleménynyilvánítás e modern formáját, és végső soron a honlapok (mint a vélemények ütköztetésének színterei) működtetését.

V.

- [47] 1. Az Alkotmánybíróság eljárása során figyelembe vette a következőket: „[a]z Alkotmánybíróság az újabb ügyekben vizsgálendő alkotmányjogi kérdések kapcsán felhasználhatja a korábbi határozataiban kidolgozott érveket, jogelveket és alkotmányossági összefüggéseket, ha az Alaptörvény adott szakaszának az Alkotmánnyal fennálló tartalmi egyezése, az Alaptörvény egészét illető kontextuális egyezősége, az Alaptörvény értelmezési szabályainak figyelembevétele és a konkrét ügy alapján a megállapítások alkalmazhatóságának nincs akadálya, és szükségesnek mutatkozik azoknak a meghozandó döntése indokolásába történő beillesztése.” {13/2013. (VI. 17.) AB határozat, Indokolás [30]–[32]}
- [48] Erre tekintettel az Alkotmánybíróság összevetette az alapul szolgáló alaptörvényi, illetve alkotmányi rendelkezéseket. A véleménynyilvánítás szabadságához való jogot az Alkotmány 61. § (1) bekezdése, valamint az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdése lényegileg azonos tartalommal rögzíti. Ugyancsak megfeleltethető egymásnak a sajtószabadságnak a korábban hatályban volt Alkotmány 61. § (2)–(3) bekezdésében, illetve a jelenleg hatályos Alaptörvény IX. cikk (2) bekezdésében rögzített szövege. Mind a véleménynyilvánítás, mind pedig a sajtó szabadságára vonatkozó két rendelkezés tartalmi egyezése alapján az Alkotmánybíróság úgy ítélte meg, hogy a korábbi határozatokban szereplő érvek alkalmazásának nincs akadálya.
- [49] 2. Az Alkotmánybíróság már működése kezdetén kimondta, hogy az Alkotmány a szabad kommunikációt – az egyéni magatartást és a társadalmi folyamatot – biztosítja és védi, tekintet nélkül érték- vagy igazságtartalmára. Ez azt jelenti, hogy az alkotmányos védelem minden véleményre kiterjed, tartalmától függetlenül. A vélemény nyilvánítása azonban, mint minden alapjog, korlátozható, akár a vélemény tartalma alapján is – ha megfelel az alapjog-korlátozás általános és különös (a korlátozandó alapjogra irányadó) feltételeinek. Ilyen, a véleménynyilvánítást illető különös szabály, hogy – kiemelt szerepe folytán – a vele szemben mérlegelendő jogokat korlátozóan kell értelmezni. Kifejtette az Alkotmánybíróság azt is, hogy szubjektív alapjogok védelme mellett az államot intézményvédelmi kötelezettség is terheli. [Lásd például: 37/1992. (VI. 10.) AB határozat, ABH 1992, 227.]

- [50] A véleménynyilvánítás szabadsága a kommunikációs alapjogok forrása, e jog gyakorlása többféle módon és eszközzel történhet, így többek között – és egyre nagyobb mértékben – az internet útján is. Az internet a kommunikáció új módja: lényege szerint egymással kommunikálni képes számítógépes rendszerek a világot átfogó, decentralizált hálózata. Az internet nem jogmentes terület, az internetes kommunikációban tanúsított emberi magatartások és formák a jogi szabályozás tárgyát képezhetik. Alkotmányossági szempontból tehát az új technológiák által nyújtott tereken és felületeken, valamint kommunikációs csatornákon – így az interneten zajló nyilvános kommunikációban érvényesítendő az Alaptörvényben rögzített alapvető jogok és kötelezettségek. Ugyanakkor ugyanez a védelem is megilleti például az internetes magánkommunikációt – email, telefon, sms stb. –, mint a hagyományos eszközökkel folytatottat. Nem vonható kétségbe ugyanis, hogy a blog és a komment is közlésnek minősül, s mint ilyen az Alaptörvény IX. cikk védelmi körébe esik.
- [51] Jelen alkotmányjogi panasz elbírálásakor a véleménynyilvánítás megjelenési formája nem hordoz semmilyen olyan tulajdonságot, amely akadályt képezhetné az alapvető jogok – így jelen esetben a véleménynyilvánítás szabadsága – védelmének és érvényesítésének.
- [52] A véleménynyilvánítási szabadság védett tárgya maga a vélemény, tekintet nélkül – a fent kifejtettek szerint – érték- vagy igazságtartalmára, melynek egyik, egyre inkább elterjedő megjelenési formája az interneten történő kommunikáció. Ez a kommunikáció megjelenhet saját honlapon, vagy blogon, de kifejezésre juthat más által működtetett oldalon, fórumon, cikként vagy hozzászólásként is. A jelen ügyben vizsgált moderálás nélküli hozzászólást lehetővé tevő honlap működtetése (mint közvetítő szolgáltatói tevékenység) a véleménynyilvánítás ilyen fóruma, a vélemények ütköztetésének online terepe.
- [53] A véleménynyilvánítás joga általános kommunikációs alapjog, amelyhez több speciális tényállás kapcsolódik. Általánosságban minden, meghatározatlan számú embernek szánt, elvileg mindenki számára hozzáférhető kommunikáció – a közlés és tartalma – szabadságát védi. Az általános alapjog mellett az Alaptörvény és az alkotmányos hagyomány – a véleménynyilvánítás formája, a közlés feltételei, eszközei szerint – több különös tényállást is ismer. Ezek egyike a sajtószabadság [Alaptörvény IX. cikk (2) bekezdés], amely az információk és a vélemények terjesztésének szabadságát jelenti. Ez hagyományosan a nyomtatott sajtót jelentette, amely hosszú ideig kizárólagos, később meghatározó szerepet játszott a vélemények terjesztésében. A magyar jogban az 1848. évi XVIII. törvénycikk, a sajtótörvény 1. §-a mondta ki a máig érvényes elvet: „Gondolatait sajtó útján mindenki szabadon közölheti, és szabadon terjesztheti.”
- [54] A sajtószabadság alapjogi tényállása a vélemények, információk terjesztésének szabadságát részesíti alkotmányos védelemben; nem a vélemény tartalmát védi, hanem a vélemény eljuttatását a nyilvánossághoz. A sajtószabadság különleges jelentősége abban áll, hogy a vélemények kinyilvánításának – nyilvánosság elé tárásának – legfontosabb eszköze a sajtó, amely hagyományosan a politikai szabadság palládiuma. Sajtó tehát a vélemény, az információ, minden a véleményszabadság védelme alatt álló közlést továbbító, másokhoz, meghatározatlan számú lehetséges befogadóhoz, elvben bárkihez, azaz a nyilvánossághoz eljuttató eszköz. Ennek sokáig a sajtó, azaz a nyomtatással való sokszorosítás volt ha nem is az egyetlen (más módok, pl. a színház és a gyűlések mellett), de mindenképpen a leghatékonyabb eszköze. („2. § Sajtóutoni közlés alatt értetik: minden olyan közlés, melly vagy szavakban, vagy ábrázolatokban, nyomda, könyvnyomda s metszés által eszközöltetik, és a mellyek közzététele, a példányok akár ingyen kiosztásával, akár eladásával, már megkezdődött.”) Időközben új eszközök jelentek meg, mint a film, a rádió, a televízió, legutóbb az internet. Az internet egyik sajátossága, hogy a nyomtatott sajtó szerepét sokban átveszi, vagy legalábbis vele párhuzamosan működik.
- [55] A sajtószabadság mint alapjog védelmi köre az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdése szerint védett vélemény terjesztésére, a nyilvánossághoz eljuttatására terjed ki. A sajtószabadság védelmi köre független a vélemény tartalmától; nem is a vélemény tartalmát védi, hanem a vélemények közlésének folyamatát és eszközeit. Ezért sajtónak tekintendő minden eszköz (közeg, médium), amely ezt szolgálja. Ilyen lehet kétségtelenül az internetes portál is. Az internet esetében a nyomtatott sajtóhoz képest annyiban más a helyzet, hogy a terjesztő közeg eltérése miatt a sokszorosító, a nyomda helyébe a tárhelyszolgáltató lép, a terjesztő és a kereskedő kiesik, mert a közlés a tárhelyről a portál, vagy weboldal felkeresésével közvetlenül eljut az olvasóhoz.
- [56] Az indítványozó szerint alapjoga annyiban sérült, hogy az ítélet szerint felelős egy, a portálján közzétett véleményért (annak ellenére, hogy a tudomásszerzést követően azt haladéktalanul eltávolította). Nem vitatja, hogy a komment tartalma jogsértő volt, csak azt, hogy őt ezért felelősség terheli.
- [57] 3. Az Alkotmánybíróság a 165/2011. (XII. 20.) AB határozatában összefoglalta a vélemény- és sajtószabadságra vonatkozó korábbi gyakorlatát, és kimondta, hogy „e szabadságok a plurális, demokratikus társadalom alap-

vető értékei. A véleménynyilvánítás szabadságának kitüntetett szerepe van az alkotmányos alapjogok között, azoknak a kommunikációs alapjogoknak az »anyajoga«, amelyek az egyén megalapozott részvételét biztosítják a társadalmi és politikai folyamatokban. Az eszmék, nézetek szabad kifejtése a demokratikus társadalom létezésének alapfeltétele [30/1992. (V. 26.) AB határozat, ABH 1992, 167, 171.; a továbbiakban: Abh.1.]. Az Alkotmánybíróság gyakorlata kezdettől fogva hangsúlyozza, hogy »[a]z egyéni véleménynyilvánítási szabadság szubjektív joga mellett az Alkotmány 61. §-ából következik a demokratikus közvélemény kialakulása feltételeinek és működése fenntartásának biztosítására irányuló állami kötelezettség.«

[...]

Az Alkotmánybíróság gyakorlatában kommunikációs alapjogként tekintett többek között a sajtó szabadságára, amely felöleli valamennyi médium szabadságát. A sajtószabadságot értelmező első határozatában az Alkotmánybíróság rámutatott arra, hogy »[a] véleménynyilvánítási szabadság a sajtószabadság vonatkozásában sajátosan érvényesül. A sajtó szabadságát arra figyelemmel kell garantálnia az államnak, hogy a »sajtó« a véleményalkotáshoz szükséges információszerzésnek, a véleménynyilvánításnak és véleményformálásnak kitüntetett fontosságú eszköze.« [37/1992. (VI. 10.) AB határozat, ABH 1992, 227, 229., a továbbiakban: Abh.2.] Az Alkotmánybíróság a véleménynyilvánítás szabadságához kapcsolódóan, a demokratikus közvélemény kialakítása és fenntartása szempontjából tehát kezdettől fogva kitüntetett fontosságúnak tekintette a sajtó társadalmi jelentőségét. »A sajtó nemcsak a szabad véleménynyilvánítás eszköze, hanem a tájékoztatás is, azaz alapvető szerepe van a véleményalkotás feltételét képező tájékozódásban.« (Abh.2., ABH 1992, 227, 229.)

A sajtó a szólásszabadság intézménye. Így a sajtószabadság, amennyiben a szólás, a közlés, a vélemény szabad nyilvánítását szolgálja, úgy védelme szintén kettős meghatározottságú: a szubjektív alanyi jogi jelleg mellett a közösség oldaláról a demokratikus közvélemény megteremtését és fenntartását szolgálja (Abh.2., ABH 1992, 227, 229.). A sajtószabadság értéket képvisel, amelynek védelme a többi alapjog értékeivel együtt, az egész alkotmányos rend védelmébe és fenntartásába ágyazva valósul meg. Az Alkotmánybíróság – a média strukturális elemeinek megkülönböztetése nélkül, árnyalva a sajtószabadság tartalmát – úgy foglalt állást, hogy az egyszerre eszköze a szabad véleménynyilvánításnak, a tájékoztatásnak, valamint a tájékozódásnak. A sajtószabadság egyéni alapjogként abban az értelemben eszköz, hogy felerősíti az egyéni véleménynyilvánítás hatását, és támogatja a demokratikus közvélemény közérdekű ügyekről való tájékoztatását, a közérdekű ügyekkel kapcsolatos véleményformálást.” [ABH 2011, 478, 501–503.]

[58] Megállapította a határozat azt is, hogy „[a] sajtószabadság valamennyi médium szabadságát felöleli, ezért korlátozásának szempontjai is vonatkoznak valamennyi médium szabályozására”. [ABH 2011, 478, 505.]

[59] 4. Az internetes oldal működtetőjének jogi helyzetét – polgári jogi felelősségét – az Alkotmánybíróság csak alkotmányjogi szempontból vizsgálja. Az internetes oldal fenntartójának/működtetőjének felelőssége kétségtelenül korlátozza a nem vitásan az internetes közlésekre is kiterjedő sajtószabadságot. A sajtószabadság a közlés továbbításának és az érdeklődőhöz eljuttatásának szabadsága lévén, a közlés jogsértő tartalmáért való felelősség e szabadság korlátozása, amennyiben az interneten elérhetővé tett szerkesztetlen tartalom a közlést felelősségével jár; ez az internetes oldal fenntartójának szabadságát (cselekvését) – mely a sajtószabadság alapjoga által védett magatartás – jogilag korlátozza. Ez a korlátozás főleg abban áll, hogy növeli az oldal fenntartásának költségeit, ami az oldal működését nehezíti, szélső esetben lehetetlenné teszi, valamint az oldal működtetőjét olyan magatartásra kényszeríti (készteti), amelyet különben nem választana (pl. komment törlése).

[60] A 165/2011. (XII. 20.) AB határozat a következőket tartalmazza: „az internet mint kommunikációs csatorna az emberi kommunikáció egyre változatosabb formáinak lehetőségét teremti meg, amely formák közül egyre több nyilvánvalóan nem sorolható be a tömegkommunikáció fogalmi körébe, így ezekre nem irányadók a sajtó szabályozásánál meghatározó szempontok. A magáncélú közlések, honlapok, blogok, közösségi portálok stb. nem kezelhetők együtt a tömegek tájékoztatását vagy szórakoztatását célzó internetes újságokkal, hírportálokkal.” [ABH 2011, 478, 508.]

[61] A fenti határozatban kifejtettekkel egyezően megállapítható, hogy jelentős különbség van az internetes oldal üzemeltetője által szerkesztett, és ekként tartalmi egységet alkotó (tartalom)szolgáltatás és az úgynevezett Web 2.0, vagyis a közösségi oldalak és a tisztán véleményoldalak között (például Facebook, blogszféra stb.). Ez utóbbiaknak nincs szerkesztőjük, és ezért nem is lépnek fel tájékoztatási vagy hasonló igénnyel: céljuk az internetes közösségbe tartozók közötti eszmecsere, egyáltalán, a kommunikáció lehetőségét biztosítani. Ezek vagy csak a közösségbe tartozók (regisztráltak, belépők) számára érhetőek el, vagy ettől függetlenül világosan nem alkotnak egységet, és lényegük szerint senki nem szerkeszti őket. Ezek éppen szerkesztetlen, spontán közösségi oldalak

– az internet-felhasználók is ekként tekintenek rájuk. A blogok és közösségi oldalak viszont közelebb állnak a VI. cikkben védett magánközlésekhez, mert az ezekben foglalt közlésekhez csak a közlő személy által meghatározott (zárt számú) felhasználó jut hozzá (ismerősök), akiknek ő megengedi. (A közszereplők, intézmények Facebook-oldalai ehhez képest kivételek.) Az ilyen oldalakra az előbb kifejtettek nem érvényesek, mert működésük elvei és gyakorlata az elemzett tartalomszolgáltatástól alapjaiban különbözik, így róluk e határozatban az Alkotmánybíróság nem foglalt állást.

VI.

- [62] 1. Az Alkotmánybíróság szerint az alapjog korlátozása megállapítható; az alapjog korlátozása azonban lehet az Alaptörvénynek megfelelő vagy alkotmányellenes. Az alapjog-korlátozás alkotmányosságának a feltételeit általában az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése – az Alkotmánybíróság korábbi gyakorlatát alaptörvényi szintre emelve – tartalmazza. Eszerint alapvető jog más alapvető jog érvényesülése, vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható. Az Alkotmánybíróság ennek kapcsán kimondta: „[a]z állam akkor nyúlhat az alapjog korlátozásának eszközehez, ha másik alapvető jog és szabadság védelme vagy érvényesülése, illetve egyéb alkotmányos érték védelme más módon nem érhető el. Az alapjog korlátozásának alkotmányosságához tehát önmagában nem elegendő, hogy az másik alapjog vagy szabadság védelme vagy egyéb alkotmányos cél érdekében történik, hanem szükséges, hogy megfeleljen az arányosság követelményeinek: az elérni kívánt cél fontossága és az ennek érdekében okozott alapjogsérelem súlya megfelelő arányban legyen egymással. A törvényhozó a korlátozás során köteles az adott cél elérésére alkalmas legenyhébb eszközt alkalmazni. Alkotmányellenes a jog tartalmának korlátozása, ha az kényszerítő ok nélkül, önkényesen történik, vagy ha a korlátozás súlya az elérni kívánt célhoz képest aránytalan.” {30/1992. (V. 26.) AB határozat, ABH 1992, 167, 171., legutóbb: 11/2014. (IV. 4.) AB határozat, Indokolás [35]–[39]}
- [63] A szabályozás alkotmányosan indokolt célt – a személyiségi jogok, egyáltalán a közlésekkel érintettek jogainak védelmét – követi. Az igazolható cél mellett alkalmas is a cél elérésére, mivel az internetes oldal üzemeltetőjének felelőssége nélkül az érintett a bekövetkezett sérelméért aligha kaphatna elégtételt. Kétséges lehet azonban a korlátozás arányossága. Ez a kérdés két szempontból vizsgálható: arányos-e az oldal fenntartójának felelőssé tétele a jogsértőnek bizonyult közlésért; másrészt arányos-e a felelősség mértéke, azaz a kártérítés vagy a sérelemdíj [lásd: a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény, a továbbiakban: új Ptk. 2:52. §] összege.
- [64] Az arányosság a szükséges (elérni kívánt) céllal arányos – de rajta túl nem menő – alapjog-korlátozás követelményét jelenti. Adott esetben a cél – amit a panaszos sem vitat – a személyiségi jogot sértő közlemények megelőzése vagy eltávolítása. A moderálás nem vezet feltétlenül a felelősségtől való mentesülésre: a moderált komment, ha jogsértő, ugyanolyan jogi következménnyel jár, mintha nem lett volna moderálva (előzetesen vagy utólag ellenőrizve). A jogsértés bekövetkezése után minden kommentet közlő oldal helyzete azonos. A kommentek moderálása nem mentesít a jogsértő közlésért való felelősség vagy a helytállás kötelezettsége alól. A kommentek moderálásáról a weboldal fenntartója dönt: erre jogszabály vagy a bírói gyakorlat sem kötelezi. A jogsértő közleményekért való felelősség (és adott esetben a helytállási kötelezettség) független a moderálástól: egyedül a jogsértő közlés tényén alapszik.
- [65] A nem moderált kommenteket közzé tevő oldal fenntartójával szemben a jogsértés megállapítása arányos a következők miatt. Az arányosság követelménye szerint az alapjog szükséges korlátozása is csak akkor igazolható, ha a cél elérésére alkalmas legkisebb alapjog-korlátozással jár. Az internetes megjegyzések jogsértő tartalmáért való felelősség esetén a legkisebb hátrány megállapításánál abból kell kiindulni, hogy a moderált kommentekért való felelősség, a jelenlegi szabályozásban a sajtószabadság legkedvezőbb (legenyhébb), a cél elérésére alkalmas korlátozása. A korlátozás arányosságának kérdését ennek alapján a komment közzétevője felelőssége tekintetében nem kell vizsgálni. Ha a kommentek közzétételéért való felelősség nem függ a moderálástól, mert a közlés tényén alapszik, nem indokolt a moderált és nem moderált kommentek között különbséget tenni az alapjog-korlátozás arányosságában sem. A moderált kommenteket közlő weboldalak felelősségének arányosságát az indítványozó sem vitatja: szerinte azonban indokolt a nem moderált kommentek külön, kedvezőbb kezelése. Az Alkotmánybíróság ezt a különbségtételt nem tartja indokoltnak, így az arányosság kérdése e tekintetben elesik. Az Alkotmánybíróság a sajtóorgánum – nem a szerző – felelősségét a személyiségi jogok

védelmében eddig is alkotmányosnak tartotta, ahogyan az e jogok védelmére szolgáló közérdekű bírságot is [57/2001. (XII. 5.) AB határozat, ABH 2001, 484.].

- [66] A korlátozás arányossága másrészt függ a kártérítés összegétől. Ebben a kérdésben az Alkotmánybíróság esetenként, a kártérítést megállapító bírói ítélet elleni alkotmányjogi panasz alapján foglalhat állást. Általánosságban csak annyi állapítható meg, hogy a személyiségi jogsértésekért megállapított kártérítések esetében is irányadók a véleménynyilvánítás (benne a sajtó) szabadságának korlátozásával kapcsolatos alkotmányos szempontok, amelyek a vélemény szabadságának és az egyén jogainak megfelelő egyensúlyát kívánják meg, figyelembe véve az Alaptörvény VI. cikkét és a közszereplők bírálhatóságának nagyobb szabadságát is [utoljára: 13/2014. (IV. 18.) AB határozat].
- [67] Ha a moderálást vállaló internetes szolgáltatók felelősek az oldalukon megjelent jogellenes közlésekért – melynek alkotmányosságát az indítványozó nem vitatja, hiszen azzal érvel, hogy nincs befolyása a hozzászólás közzétételére –, akkor a moderálást nem vállaló oldalak működtetőivel szemben a jogsértés megállapítása nem tekinthető aránytalannak.
- [68] Minderre tekintettel az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt elutasította.
- [69] 2. Az Alkotmánybíróság a határozat Magyar Közlönyben való közzétételét az Abtv. 44. § (1) bekezdése alapján rendelte el.

Budapest, 2014. május 27.

Dr. Paczolay Péter s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Balogh Elemér s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Balsai István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Bragyova András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Juhász Imre s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kiss László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kovács Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Lenkovic Barnabás s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Lévay Miklós s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szalay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Paczolay Péter alkotmánybíró párhuzamos indokolása

- [70] A határozat rendelkező részével egyetértek, azonban álláspontom szerint az Alkotmánybíróságnak az Indokoláshoz képest (1) más alapjogi érveléssel és (2) további mérlegelési szempontok figyelembevételével kellett volna alátámasztania a döntését. Tekintettel arra, hogy az Alkotmánybíróság első alkalommal foglalkozott az internetes oldal üzemeltetőjének az oldalon moderálás nélkül közzétett kommentekért (azaz az internetes felhasználók megjegyzéseikért, véleménynyilvánításaiért) való felelősségének kérdésével, ezért különösen fontosnak tartom e szempontok tisztázását. Párhuzamos indokolásomban ugyanakkor nem térek ki az internetes kommenteléshez kötődő valamennyi releváns kérdésre, csupán a jelen ügyben fölmerülő lényegesebb összefüggésekre mutatok rá.
- [71] 1. Az ügy alapjogi értékelésekor kiindulópontom, hogy a szóban forgó egyesületi honlap nem tekinthető sajtóterméknek abban az értelemben, ahogyan a sajtó fogalmát az Alaptörvény IX. cikk (2) és (6) bekezdése használja. Az internet mint sajtó szabályozásánál mérvadónak tartom a 165/2011. (XII. 20.) AB határozatban kifejtett – és a jelen határozat indokolásában is megjelenő – elvi jellegű tételeket: „A sajtószabadság kiterjed az internetes sajtó tevékenységére is, azzal, hogy az egyéb tömegkommunikációs formákhoz hasonlóan alkotmányossági

értelemben az internetes sajtó is szabályozás alá vonható. E szabályozás differenciált megközelítést igényel. Egyrészt az internet mint kommunikációs csatorna az emberi kommunikáció egyre változatosabb formáinak lehetőségét teremti meg, amely formák közül egyre több nyilvánvalóan nem sorolható be a tömegkommunikáció fogalmi körébe, így ezekre nem irányadók a sajtó szabályozásánál meghatározó szempontok. A magáncélú közlések, honlapok, blogok, közösségi portálok stb. nem kezelhetők együtt a tömegek tájékoztatását vagy szórakoztatását célzó internetes újságokkal, hírportálokkal.” (ABH 2011, 478, 508.)

- [72] Álláspontom szerint már ebből a megfontolásból is arra kellett volna jutnia az Alkotmánybíróságnak, hogy az ügyet nem a sajtószabadság, hanem a szólásszabadság általános joga [Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdése] alapján vizsgálja, mivel kiszámíthatatlan joggyakorlathoz vezethet, ha a sajtószabadság adott esetben a sajtó fogalmi körén túl is alkalmazhatóvá válik. A sajtószabadság rávetítését a jelen ügyre azonban még inkább indokolatlanná teszi, hogy a kommentekkel összefüggésben a honlapot fenntartó egyesület – ez esetben – nem is saját tartalmának szerkesztőjeként, hanem csupán az internetes felület üzemeltetőjeként szerepel.
- [73] Bár a komment nem a blogot üzemeltető szolgáltató (vagyis a jelen alkotmánybírósi eljárásban a panaszos) saját véleménye, a szolgáltató működésére vonatkoztatható lett volna az „információk, vélemények megosztásának joga”, amely a sajtó körén túl is értelmezhető része a véleménynyilvánítás szabadságának, ezért nem csak a sajtószabadság védelmi körében jelenik meg. Az a kérdés, hogy egy ügyben az Alkotmánybíróság a sajtószabadság vagy a szólásszabadság általános joga alapján tárja-e föl az alapjogi összefüggéseket, nagy jelentőséggel bír, hiszen a két jogból bizonyos esetekben eltérő alkotmányossági mércék adódnak.
- [74] 2. Meggyőződésem szerint az internetes oldal üzemeltetőjének a moderálás nélkül közzétett kommentekért való felelőssége olyan kérdés, amely számos körülmény egyidejű figyelembevételével ítéhető csak meg alkotmányosan, ezért a határozat indokolásának részletesebben kellett volna rámutatnia a releváns alkotmányossági szempontokra. [Az alapjogi mérlegelés összetettségére jó példa az Emberi Jogok Európai Bíróságának a *Delfi kontra Észtország* ügyben (64569/09) 2013. október 10-én hozott – jelenleg a Nagykamara döntésére váró – ítélete, amelynek indokolása a konkrét ügy körülményeinek részletes elemzésével támasztja alá a döntést.]
- [75] A kommentekért való üzemeltetői felelősség körében olyan differenciálásra van szükség, amely alkotmányos egyensúlyt teremt a szólásszabadság és a személyiségvédelem között. A szólásszabadság felől nézve a lényeg az, hogy a felelősség telepítése kifejezze a honlap üzemeltetőjének sajátos, a „szerkesztést” teljes mértékben nélkülöző kapcsolatát a kommenteléshez. Ellenkező esetben maga a kommentelés műfaja lehetetlenülhet el, amely kétségkívül a vélemények tömeges kinyilvánításának a modern technológia által lehetővé tett egyik eszköze. A személyiségvédelem felől nézve pedig a lényeg az, hogy a jogaiban sértett fél a személyiségvédelemhez feltétlenül szükséges jogvédelmet minden esetben igényelni tudja. Álláspontom szerint az alkotmányos egyensúly alapjait a következő distinkciók jelentik.
- [76] Egyrészt indokolt különbséget tenni a beazonosítható személytől származó, valamint a névtelen kommentek között: ha a kommentelő beazonosítható, akkor a sértett csak akkor perelhetné a moderálást nem alkalmazó honlap üzemeltetőjét (is), ha a neki küldött jelzésre nem távolította el a kifogásolt bejegyzést (ún. „*notice and take down*” kötelezettség). Ha az eltávolítás megtörtént, akkor nem indokolt az üzemeltető felelősségének megállapítása.
- [77] Másrészt a nem beazonosítható személytől származó, azaz névtelen kommentek esetében indokolt elhatárolni egymástól a személyiségi jogsértésért fennálló felelősség objektív, valamint felróhatóságon alapuló szubjektív jogkövetkezményeit. A személyiségvédelem hatékonysága érdekében szükséges, hogy a honlap üzemeltetőjével szemben megállapíthatók legyenek a személyiségi jogsértés objektív jogkövetkezményei. Ő tette lehetővé a honlapon névtelen hozzászólások közzétételét, ezért ha valóban nem perelhető a kommentelő, akkor indokolt, hogy e körben a jogaiban sértett fél – szükség esetén – az üzemeltető ellen indíthasson személyiségi jogi pert. Ezzel lehetőség nyílik arra, hogy a bíróság a jogsértést megállapítsa és az üzemeltetőt nyilvános elégtétel adására (közlemény közzétételére) kötelezze. A felróhatóság körében ugyanakkor az felel meg a szólásszabadság korlátozása arányosságának, ha kizárólag a kifogásolt bejegyzés jelzést követő eltávolítását („*notice and take down*”) követeljük meg. A kommentekkel összefüggésben a honlap üzemeltetőjétől elvárható magatartás az (és csak az), hogy jelzés esetén távolítsa el a jogsértő bejegyzést, ennek megtételével tehát az üzemeltető mentesülne a sérelemdíjak, illetve kártérítések veszélyétől. A szólásszabadság arányos korlátozásának meghatározásakor nem lehet abból kiindulni, hogy a gyakorlatban egyes szolgáltatók – saját döntésük alapján, érdekeik és lehetőségeik szerint – moderálva teszik közzé a felhasználói véleményeket. Az üzemeltetőnek a sérelemdíjak, illetve kártérítések fizetése alóli mentesülésével kapcsolatban megjegyzem, névtelen felhasználói kommentek

az esetek túlnyomó részében eleve nem képesek jelentős jogsérelmet okozni, ha pedig ez mégis előfordul, akkor a kirívó (adott esetben akár zaklatásig fajuló) jogsérelem elszenvedője számíthat a büntetőjogi védelemre, amelynek keretében a hatóságoknak hatékony eszközök állnak rendelkezésükre az eredetileg névtelen jogsértő elleni sikeres fellépésre.

- [78] Az alkotmányjogi panasszal érintett jelen ügyben a vizsgált bírói ítéletek csupán a felelősség objektív jogkövetkezményét alkalmazták, és megállapították a személyiség jog megsértését. Az előzőekben felvázolt szempontok figyelembevételével ugyanakkor a honlap üzemeltetőjének felelősségi körét most még alkotmányosan meghúzó jogértelmezés könnyen eredményezhet a szólásszabadságot aránytalanul korlátozó döntéseket.

Budapest, 2014. május 27.

Dr. Paczolay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Stumpf István alkotmánybíró különvéleménye

- [79] A Kúria döntése abból az alapvetésből indult ki, hogy a perbeli ügyben az Ektv. nem volt alkalmazható, így az alperes sem mentesülhetett az Ektv. közvetítő szolgáltatókra vonatkozó szabályai alapján. Az Alkotmánybíróság többségi határozata ezt az értelmezési keretet nem kérdőjelezte meg. Ha a két döntésnek ezt a kiindulópontját nem vitatjuk, akkor – ahogy azt ezt követően a többségi határozat is tette – azt kell megvizsgáljunk, hogy összhangban áll-e az Alaptörvénynek a sajtószabadságot és véleménynyilvánítási szabadságot biztosító IX. cikkével a Ptk. 78. § (2) bekezdésének a vizsgált kúriai ítéletben megjelenő az az értelmezése, amely szerint az internetes honlapra más személy által feltöltött állítás jóhírnevet sértő tartalmáért a honlap fenntartóját – a jóhírvé híreszteléssel megvalósuló megsértése miatt – feltétel nélkül (tehát attól függetlenül, hogy tudomása volt-e a jogsértő tartalomról, vagy azt a sértett kívánságára haladéktalanul eltávolította-e) polgári jogi felelősség terheli.
- [80] A többségi határozat lényegében arra az álláspontra helyezkedik, hogy a nem moderált hozzászólások (kommentek) közzétételét lehetővé tevő internetes oldal fenntartójának a kommentek tartalmáért való feltétel nélküli felelőssé tétele – néhány internetes oldaltípus kivételével – a véleménynyilvánítási szabadság arányos korlátozását jelenti. Ezzel az állásponttal nem értek egyet, emiatt a határozat rendelkező részével sem. Szempontjaim a következők.
- [81] 1. A többségi Indokolás szerint „az arányosság követelménye szerint az alapjog szükséges korlátozása is csak akkor igazolható, ha a cél elérésére alkalmas legkisebb alapjog-korlátozással jár. Az internetes megjegyzések jogsértő tartalmáért való felelősség esetén a legkisebb hátrány megállapításánál abból kell kiindulni, hogy a moderált kommentekért való felelősség, a jelenlegi szabályozásban a sajtószabadság legkedvezőbb (legenyhébb), a cél elérésére alkalmas korlátozása.” (Indokolás [65])
- [82] Az Indokolás korábban deklarálja: „Adott esetben a cél – amit a panaszos sem vitat – a személyiségi jogot sértő közlemények megelőzése vagy eltávolítása.” (Indokolás [64])
- [83] A többségi határozat adós marad annak alátámasztásával, hogy – ha a személyiségi jogot sértő közlemény eltávolítása a korlátozás alternatív célja, akkor – a cél elérésére alkalmas legenyhébb korlátozásának miért nem az ún. értesítési-eltávolítási („notice and take down”) eljárást tekinti. (Megjegyzem, az értesítési-eltávolítási eljárásnál szigorúbb, de az oldal fenntartójának feltétel nélküli polgári jogi felelősségéhez képest szintén enyhébb korlátozásnak minősülne a fenntartó másodlagos felelőssége, ti. ha csak abban az esetben felelne a jogsértésért, ha a jogsértő komment szerzője nem lenne azonosítható vagy az oldal fenntartója nem kívánná azonosítani.) Ezeket a szempontokat a többségi Indokolás nem mérlegeli, helyette a következő – véleményem szerint rendhagyó – módon vizsgálja meg az arányosságot:
- „A moderált kommenteket közlő weboldalak felelősségének arányosságát az indítványozó–panaszos sem vitatja: szerinte azonban indokolt a nem moderált kommentek külön, kedvezőbb kezelése. Az Alkotmánybíróság ezt a különbségtételt nem tartja indokoltnak, így az arányosság kérdése e tekintetben eselik.” (Indokolás [65]).
- Lényegében ugyanez az érvelés ismétlődik meg konklúzióként: „Ha a moderálást vállaló internetes szolgáltatók felelősek az oldalukon megjelent jogellenes közlésekért – melynek alkotmányosságát az indítványozó nem

- vitatja, hiszen azzal érvel, hogy nincs befolyása a hozzászólás közzétételére –, akkor a moderálást nem vállaló oldalak működtetőivel szemben a jogsértés megállapítása nem tekinthető aránytalannak.” (Indokolás [67])
- [84] Álláspontom szerint egyrészt nem kellőképpen megfontolt az indítványozó által az előzetesen moderált kommentek közzétételére vonatkozó felelősséggel kapcsolatban tett állítást (vagy egyszerűen csak nem vitatott helyzetet) az arányossági vizsgálat kiindulópontjának tekinteni és ebből döntő következtetést levonni, anélkül, hogy azt az Alkotmánybíróság külön, szisztematikus szükségesség-arányosság vizsgálatnak vetette volna alá (amellyel kapcsolatban szintén felmerültek volna a cél elérésére potenciálisan alkalmas enyhébb – fent említett – korlátozó eszközök). Másrészt ugyanakkor az előzetesen moderált és nem moderált kommentek közzétételi lehetőségének biztosítása között minőségbeli különbség is van, ugyanis az első esetben felvethető valamiféle, a konkrét közlés tartalma ismeretében hozott tudatos döntés, aminek jelentősége van a szerkesztői felelősség, illetve a híresztelésért való felelősség szempontjából, míg az előzetesen nem moderált kommentek esetében ez a mozzanat hiányzik. Ebből következően az egyik fenntartói magatartással kapcsolatos felelősségi alakzat arányosságának vizsgálatából önmagában nem is feltétlenül lehet a másikra nézve döntő következtetést levonni.
- [85] 2. Nem alkotmányjogi, hanem tisztán polgári jogi érveléssel, de a fenti megfontolásokhoz hasonló eredményre jutott a Pécsi Ítéletkönyv a Bírósági Döntések Tárában közzétett 2013. márciusi ítélete is (Pf.VI.20.776/2012/5.): „Az interneten hozzáférhető honlap fenntartója (közvetítő szolgáltató) akkor tartozik polgári jogi felelősséggel a honlapra mások által feltöltött ún. kommentek jóhírnevet sértő tartalmáért, ha a tudomásszerzést követően haladéktalanul nem intézkedik a jogsértő tartalom eltávolítása iránt.”
- [86] Az ítélet indokolása az oldal fenntartójának, illetve szerkesztőjének a komment sérelmezett tartalmának ismeretében hozott döntését tekinti lényeges elhatárolási ismerévként, és ezáltal az alkalmazott értelmezés – az Ektv. kifejezett hivatkozása nélkül is – gyakorlatilag a értesítési-eltávolítási szabálynak megfelelő felelősségi alakzatot érvényesít: „A felperes az alperessel szemben személyiségi jogvédelmet nem az alperes által kifejezett gondolati tartalom, hanem az ismeretlen személyek által ahhoz fűzött megnyilatkozások (kommentek) miatt kért, és mint ezeknek teret engedő személyt kívánta az alperest polgári jogi felelősségre vonni. A jóhírnév megsértésének külön nevesített törvényi esetei közül nyilvánvalóan nem illeszthető az alperes magatartására a valótlan tényállítás és a való tény hamis színben való feltüntetése. A híresztelés megvalósulásának a vizsgálata során pedig figyelemmel kell lenni arra, hogy a magyar jog fogalomrendszerében a híresztelés valaminek mint hírnék széles körben mások számára való továbbadása, másokkal való közlése (A magyar nyelv értelmező szótárának III. kötete, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1960., 263. oldal.). Következésképpen híresztelésnek a hír továbbadása, azaz a gondolatnak a közlése, az értesülés megosztása minősül (BDT2012. 2742.). Ez aktív és tudatos magatartást feltételez, vagyis a jogot sértőnek a tudata át kell fogja a jogsértő tényállítást, illetve véleménynyilvánítást, és azt kommunikatív módon saját tudattartalomként kell a nyilvánossággal megosztania. A perben eldöntendő kérdés az volt, hogy felelősséggel tartozik-e a honlap üzemeltetője (fenntartója) az ott mások által elhelyezett tartalmakért, az adott esetre szűkítve konkrétan az ún. kommentek tartalmáért.
- [87] A jelen esetben az alperes képes a jogsértő tartalom eltávolítására, moderálhatja a kommenteket. Feltéve, hogy tudomást szerez azok jogsértő jellegéről. Az nem várható el a honlap üzemeltetőjétől, hogy folyamatosan figyelemmel kísérje az összes hozzászólást, bejegyzést – különösen nagyobb tartalomszolgáltatók esetében. Az viszont mindenképpen elvárható, hogy ha tudomására jut, hogy jogsértő tartalom került az általa üzemeltetett honlapra, azt távolítsa el mihamarabb. Ha nem törli, azzal kifejezésre juttatja, hogy egyetért a jogsértő tartalommal. Ebben az esetben pedig a fent adott általános szempontok szerint is megvalósítja a Ptk. 78. §-ában írt jóhírnév-sértést.
- [88] A perbeli esetben legkésőbb a keresetlevél kézbesítésével tudomást szerzett az alperes a felperest sértő kommentekről. Az alperes a személyiségi jogi jogsértést azáltal valósította meg, hogy nem távolította el a felperes által nála kifogásolt, őt sértő bejegyzést/bejegyzéseket.” [BDT2013. 2904]
- [89] 3. A többségi Indokolás [61] bekezdésében arra az álláspontra jut, hogy más felelősségi elbírálás alá esik a (vita) fórumot, közösségi oldalt, blog platformot (a továbbiakban összefoglalóan: „web 2.0”) üzemeltető fenntartó.
- [90] Egyetértek az indokolás által jelzett elhatárolással, hogy ilyen esetekben mindenképpen megszorítóan érvényesíthető a kommentekért viselt felelősség. Egyes internetes oldal-típusokon a hozzászólási lehetőség ugyanis nem is az oldal fenntartója által szerkesztett és közzétett tartalmakhoz kapcsolódóan, „kommentként” biztosított, hanem a „felhasználó által létrehozott tartalom” a meghatározó vagy kizárólagos [pl. (vita)fórumok, közösségi oldalak]. Ezek az oldalak az előzetes moderáció megkövetelése gyakorlatilag végrehajthatatlan.

Ahogy az indítványozó is rámutat: fizikailag lehetetlen sok résztvevőjű vagy rövid reakcióidejű, parázs vitát folytatni előzetes moderációs rendszerben. Ilyen szolgáltatások esetén az előzetes moderáció bevezetése – a felhasználói tartalom időben késleltetett továbbítása miatt – adott esetben a szolgáltatás lényegét ásná alá, vagy ahol nem, ott a mindenre kiterjedő moderáció biztosításának hatványozott erőforrásigénye miatt a szolgáltatás-típus ellehetetlenüléséhez vezethetne.

- [91] Álláspontom szerint ugyanakkor a többségi Indokolás fenti hivatkozott részében nem azonosíthatóak teljesen világosan azok az ismérvek, amelyeknek megfelelő internetes oldalakkal szemben nem érvényesíthető a jelen ügyben a többségi Indokolás által arányosnak minősített felelősségi alakzat.
- [92] Egy közösségi portált egészében senki nem szerkeszt, ugyanakkor az adott felhasználói fiókokhoz kapcsolódó tartalmat a felhasználó szerkeszti; ugyanez vonatkozik a blog platformok és a platformon létrehozott konkrét blogok viszonyára is. A felhasználói fiók, illetve a blog tulajdonosa az általa kezelt felületek vonatkozásában jellemzően más felhasználóknak is különféle szintű közzétételi, illetve szerkesztési jogosultságokat adhat. Az a tény, hogy a web 2.0-s oldalak célja a kommunikáció, egyáltalán nem zárja ki, hogy tájékoztatási igénytel lépjenek fel: közösségi oldalakon – bár mennyiségét tekintve még mindig a személyes felhasználás a meghatározó – felhasználói fiókja egyre több intézmények, szervezetnek vagy közszereplőnek van, ahol egyfelől az érdeklődők hatékony elérésén keresztül meghatározott témakörben a tájékoztatás, másfelől ezzel kapcsolatban a visszajelzések fogadása is célja a felhasználóknak. A tájékoztatás és az ezzel kapcsolatos eszmecsere nem kizáró, hanem kiegészítő igényként is jelentkezhet és jelentkezik. Jellemzően a nyilvánosság mértéke is a felhasználó beállításaitól függ, tehát lehet bárki számára, az adott szolgáltatás felhasználói számára vagy csak meghatározott felhasználók számára hozzáférhető a tartalom, közlés. A blogok túlnyomó többsége nyilvános, bárki számára hozzáférhető, jellemzően az intézmények, szervezetek, közszereplők közösségi oldalai is azok.
- [93] Mindezek alapján az sem volt egyértelmű a többségi indokolásban, hogy a vizsgált perben érintett internetes oldal fenntartóval szemben – a többségi Indokolás paradigmáján belül – mely elvi ismérvek alapján volt arányos annak a felelősségi alakzatnak az alkalmazása, amely majd más internetes oldalak fenntartóival szemben – a demokratikus közvélemény kialakulásához szükséges szabad tájékoztatás feltételeinek védelmével összhangban, remélhetőleg – más ügyekben már esetleg nem lesz összhangban az Alaptörvénnyel.

Budapest, 2014. május 27.

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/5/2013.
Közzétéve a Magyar Közlöny 2014. évi 76. számában.

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG TELJES ÜLÉSÉNEK A MAGYAR KÖZLÖNYBEN KÖZZÉ NEM TETT HATÁROZATAI ÉS VÉGZÉSEI

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3166/2014. (VI. 3.) AB VÉGZÉSE

bírói kezdeményezés alapján indult eljárás megszüntetéséről

Az Alkotmánybíróság teljes ülése jogszabály alaptörvény-ellenességének utólagos vizsgálatára irányuló bírói kezdeményezés tárgyában meghozta a következő

v é g z é s t:

Az Alkotmánybíróság a Veszprémi Törvényszék Cégbírósága által a Cg.19-02-000337., Cg.19-02-000338. és Cg.19-02-000339. számú ügyekben a szövetkezeti hitelintézetek integrációjáról és egyes gazdasági tárgyú jogszabályok módosításáról szóló 2013. évi CXXXV. törvénnyel, valamint a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény 2013. november 29-ig hatályos 216. § (1a) bekezdésével, (3) bekezdésével és (5) bekezdésének első mondatával összefüggésben benyújtott bírói kezdeményezés tárgyában indult eljárást megszünteti.

I n d o k o l á s

- [1] 1. Az Veszprémi Törvényszék Cégbíróságának takarékszövetkezeti alapszabály-módosítások bejegyzése tárgyában eljáró bírója az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 25. § (1) bekezdése alapján egyedi normakontroll eljárást kezdeményezett. A bíró kifejtette, hogy a szövetkezeti hitelintézetek integrációjáról és egyes gazdasági tárgyú jogszabályok módosításáról szóló 2013. évi CXXXV. törvény (a továbbiakban: Tv.) kötelező integrációt hoz létre [Tv. 3. § (2)–(3) bekezdés, valamint a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (a továbbiakban: Hpt.) 216. § (1a) bekezdés], ami „az egyesülési jogra vonatkozó alaptörvényi rendelkezés, illetve az abból folyó önrendelkezés, a szövetkezeti törvényben külön is nevesített demokratikus önszerveződés sérelmét jelenti”.
- [2] 2. A Tv. rendelkezései alapján [Tv. 3. § (1) bekezdés, 4. § (1) bekezdés, 13. § (1)–(2) bekezdés] a Szövetkezeti Hitelintézetek Integrációs Szervezetében (a továbbiakban: SZHISZ) a Magyar Fejlesztési Bank Zrt. (a továbbiakban: MFB), míg a Magyar Takarékszövetkezeti Bank Zrt.-ben (a továbbiakban: Takarékbank) az MFB és a Magyar Posta Zrt. együttesen olyan meghatározó szerephez jut, mely megkérdőjelezi a szövetkezeti hitelintézeti tagoknak a „döntésekhez való érdemi hozzájárulásának lehetőségét”. Az indítványozó bíró álláspontja szerint emellett az integrációs szervezeti tagságból fakadó jogaikkal [I. Tv. 7. § (1) bekezdés] a szövetkezeti hitelintézeti tagok „nem teljes körűen élhetnek”, mivel a Tv. 2. § (5) bekezdése szerint az SZHISZ első Alapszabályát az igazgatóság fogadja el a Tv. mellékletének megfelelő tartalommal, továbbá az első igazgatóságot az MFB bízta meg. Mindez az integrált szövetkezeti hitelintézetek tulajdonhoz való jogának [Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdés] és a vállalkozás szabadságához való jogának [Alaptörvény M) cikk] sérelmét idézi elő.
- [3] 3. A szövetkezetekről szóló 2006. évi X. törvény 20. § (2) bekezdés *h*) pontja szerint a szövetkezeti alapszabály módosítása a közgyűlés hatáskörébe tartozik, azonban a Tv. 19. § (3) bekezdés *c*) pontja – és a Hpt. módosított 216. § (5) bekezdése is – úgy rendelkezik, hogy az integrált hitelintézeteknek új alapszabályt kell elfogadniuk az integrációs szervezet igazgatósága által meghatározott szöveggel. Az indítványozó bíró megítélése szerint az „ilyen, felülről jövő, jogszabály útján történő szabályozás” nem egyeztethető össze az Alaptörvény VIII. cikk

(2) bekezdésével és XIII. cikk (1) bekezdésével. A szövetkezetek ugyanis önkéntes alapon létrejövő, demokratikusan irányított szerveződések. A tulajdonhoz való jog sérelme a bíró véleménye szerint a szövetkezeti tagok vonatkozásában is felvethető, hiszen a tag vagyoni hozzájárulást teljesített (részjegy) a szövetkezet felé, ezért „a tagot a tagsági jogviszony tartalmaként jogosítványok illetik meg”, amelyek „mint a tulajdonhoz kapcsolódó jogosítványok az Alaptörvény által védettek kell legyenek”. Szintén alaptörvény-ellenes, hogy a Tv. 15. § (11)–(12) bekezdése szerint bizonyos, a szövetkezet közgyűlése hatáskörébe tartozó döntésekhez (beszámoló elfogadása, vezető tisztségviselők kinevezése) a Takarékbank előzetes jóváhagyása szükséges, mivel ez sem egyeztethető össze a szövetkezeti autonómia alapelvével.

- [4] 4. Az indítványozó bíró diszkriminatívnak [Alaptörvény XV. cikk (1)–(2) bekezdés], illetve szintén az Alaptörvény VIII. cikk (2) bekezdését és XIII. cikk (1) bekezdését sértőnek tartja a Hpt. 216. § (3) bekezdését, mely korlátozza a szövetkezeti hitelintézet jegyzett tőkéjében az egy tulajdonos által megszerezhető tulajdoni hányadot (részesedést), de egyidejűleg úgy rendelkezik, hogy a korlátozás nem vonatkozik a Magyar Államra, az MFB-re, a kötelező intézményvédelmi szervezetre, valamint az Országos Betétbiztosítási Alapra. Szintén diszkriminatív és az egyesülés szabadságát sértő előírásnak tartja a bíró, hogy a Tv. 4. § (3) bekezdése értelmében az MFB – eltérően az SZHISZ többi tagjától – nem köteles éves tagdíj fizetésére.
- [5] 5. Az indítványozó bíró megítélése szerint az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből levezetett jogbiztonság követelményét, valamint a XXIV. cikkben szabályozott tisztességes hatósági eljáráshoz való jogot sérti, illetve diszkriminatív is a Tv. 15. §-a, mely az integrációs szervezet egyik tagját (a Takarékbankot) a tagsági jogviszonyból eredő jogosultságokon túlmutató jogosítványokkal ruházza fel, lényegében hatósági jogkört biztosít neki a többi taggal (a szövetkezeti hitelintézetekkel) szemben. A Takarékbank döntéseivel szemben jogorvoslat nem áll rendelkezésre, ami az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdését is sérti.
- [6] Mindezek alapján az indítványozó bíró a Tv. egészének a megsemmisítését kérte.
- [7] 6. Az Alkotmánybíróság tudomást szerzett arról, hogy a Veszprémi Törvényszék Cégbírósága a folyamatban lévő ügyek tekintetében az eljárásoknak az egyedi normakontroll eljárás kezdeményezésével egyidejűleg elrendelt felfüggesztéséről szóló végzéseit megváltoztatta (Cg.19-02-000337/163., Cg.19-02-000338/188. és Cg.19-02-000339/147. számú végzések), és az Alkotmánybíróság megkeresésére megküldött végzésekben foglaltak szerint „az eljárás felfüggesztését mellőzte”. A bírói kezdeményezéssel érintett változás-bejegyzési eljárások ezt követően lezárultak.
- [8] Az Abtv. 25. § (1) bekezdése alapján bírói kezdeményezésnek akkor van helye, ha a „bírónak az előtte folyamatban levő egyedi ügy elbírálása során” kell olyan jogszabályt (jogszabályi rendelkezést) alkalmaznia, amelynek alaptörvény-ellenességét észleli. Az Abtv. 25. § (1) bekezdése arról is rendelkezik, hogy az egyedi normakontroll eljárás kezdeményezésének „a bírósági eljárás felfüggesztése mellett” van helye. „Ebből következik, hogy ha nincs olyan folyamatban lévő ügy (kiváltképpen azért, mert a bíróság az alapügyben indult eljárást megszüntette), amelynek elbírálása során az eljáró bírónak az Alkotmánybíróság előtt megtámadott jogszabályt alkalmaznia kellene, akkor az Alkotmánybírósághoz előterjesztett bírói kezdeményezés okafogyottá válik.” {3088/2013. (IV. 19.) AB végzés, Indokolás [6]} Ennek megfelelően, amennyiben a bíró a kezdeményezéssel érintett ügyben folyamatban lévő eljárás felfüggesztését eleve mellőzi vagy a felfüggesztésről szóló döntését utóbb megváltoztatja, az Abtv. 25. §-a szerinti alkotmánybírósági eljárás lefolytatására szintén nincs lehetőség.
- [9] Az Alkotmánybíróság mindezek alapján megállapította, hogy a felfüggesztés megszüntetése és a cégbírósági eljárások lezárulása miatt a Veszprémi Törvényszék Cégbíróságának bírója által kezdeményezett egyedi normakontroll eljárás okafogyottá vált, s ezért az Abtv. 59. §-a, valamint az Ügyrend 67. § (2) bekezdés e) pontja alapján az eljárást megszüntette.

Budapest, 2014. május 27.

Dr. Paczolay Péter s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Balogh Elemér s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Balsai István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Bragyova András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Juhász Imre s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kiss László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kovács Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Lenkovich Barnabás s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Lévay Miklós s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szalay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: III/960/2014.

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG TANÁCSAINAK A MAGYAR KÖZLÖNYBEN KÖZZÉ NEM TETT HATÁROZATAI ÉS VÉGZÉSEI

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3167/2014. (VI. 3.) AB HATÁROZATA

bírói kezdeményezés elutasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa jogegységi határozat alaptörvény-ellenességének vizsgálatára irányuló bírói kezdeményezés tárgyában meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság az 5/2013. Polgári jogegységi határozat 3. pontjában és a 6/2013. Polgári Jogegységi határozat 4. pontjában foglaltak alaptörvény-ellenességének megállapítására irányuló bírói kezdeményezést elutasítja.

I n d o k o l á s

- [1] 1. A Fővárosi Törvényszék mint másodfokú bíróság a 73.Pf.638.355/2013/4. számú végzésében benyújtott indítványában az Alkotmánybíróság eljárását kezdeményezte az 5/2013. Polgári jogegységi határozat 3. pontjában, és a 6/2013. Polgári Jogegységi határozat 4. pontjában foglaltak alaptörvény-ellenességének megállapítása iránt.
- [2] A másodfokú bíróság az előtte folyó egyedi ügyben az alábbiakat észlelte. A felperes keresetében kérte, hogy a bíróság állapítsa meg, hogy a felek között 2007. április 25-én létrejött kölcsönszerződés, az ezen szerződésre vonatkozó ingatlan önálló zálogszerződés, illetve a 2007. május 2-án létrejött egyoldalú kötelezettségvállalásról szóló nyilatkozat semmis. Keresetének jogalapjaként a Ptk. 239/A. § (1) bekezdését, a Hpt. 213. § (1) bekezdés c), d) pontját, valamint a Ptk. 251. § (1) bekezdését jelölte meg. Az alperes a kereset elutasítását kérte, álláspontja szerint a Ptk. 239/A. § (1) bekezdése együtt alkalmazandó a Pp. 123. §-ával, ezért a perben megállapítási keresetnek nincs helye. Arra az esetre, ha a bíróság a kölcsönszerződés egyes pontjait mégis érvénytelennek találná, kérte a szerződés részleges érvénytelenségének megállapításával egyidejűleg a szerződést az érvénytelenség okának kiküszöbölésével hatályában fenntartani és a szerződés megkötésének időpontjára visszamenőleg érvényessé nyilvánítani. Az elsőfokú bíróság ítéletével a felperes keresetét elutasította. Az ítélet ellen a

felperes nyújtott be fellebbezést, melyben az elsőfokú ítélet kereset szerinti megváltoztatását kérte. Továbbra is arra hivatkozott, hogy a perbeli kölcsönszerződés semmis, mert az a Hpt. 213. § (1) bekezdés c) és d) pontjában foglaltakat nem tartalmazza. Az alperes fellebbezési ellenkérelme az elsőfokú ítélet helybenhagyására irányult. A Hpt. 213. § (1) bekezdés d) pontjával kapcsolatban kiemelte, hogy a 6/2013. jogegységi határozat lényegében azt írja elő, hogy a részleges érvénytelenség jogkövetkezményét kell alkalmazni, ha a szerződés nem felel meg a d) pont szerinti elvárásnak és azt módosítani nem lehet. A Hpt. 213. § (1) bekezdés c) pontjával kapcsolatban pedig szintén ezen jogegységi határozatot tekintette iránymutatónak.

- [3] A másodfokú bíróság megállapította, hogy a jogvita elbírálásakor figyelemmel kell lennie egyrészt a deviza alapú kölcsönszerződésekkel kapcsolatos perekben felmerült egyes elvi kérdésekről szóló 6/2013. Polgári jogegységi határozat 4. pontjában foglaltakra, mely szerint ha a bíróság a szerződés érvénytelenségét állapítja meg – a jogkövetkezmények alkalmazására irányuló kereset (vizontkereset) esetén, feltéve, hogy az érvénytelenség oka kiküszöbölhető, vagy utóbb megszűnt –, a bíróságnak elsősorban a szerződés érvényessé nyilvánítására kell törekednie. A jogegységi tanács álláspontja szerint a deviza alapú kölcsönszerződésekkel kapcsolatos jogvitákban a bíróságoknak különösen arra kell törekedniük, hogy minden lehetséges esetben kiküszöböljék az érvénytelenség okát és a szerződést érvényessé nyilvánítsák. A szerződés érvényessé nyilvánítása olyan helyzetet teremt, mintha a felek már eredetileg is érvényes szerződést kötöttek volna (*ex tunc* hatályú érvényessé nyilvánítás). A bíróságnak érvénytelen deviza alapú kölcsönszerződések esetében azért kell elsősorban a szerződés érvényessé nyilvánítására törekednie, mert az esetek nagy részében ez a megoldás szolgálja mindkét szerződő fél, de főként az adósok érdekét, akiknek a még fennálló tartozása más érvénytelenségi jogkövetkezmény alkalmazása esetén egy összegben azonnal esedékessé válna.
- [4] A másodfokú bíróság szerint másrészt a jogvita elbírálásánál irányadónak kellett tekinteni a Ptk. 239/A. §-a alapján a szerződés érvénytelenségének (részleges érvénytelenségének) megállapítása iránt indított perekről szóló 5/2013. Polgári jogegységi határozatot is. Ennek 3. pontja értelmében a Ptk. 239/A. §-a alapján indult megállapítási perben az érvénytelenség jogkövetkezményének az alkalmazása iránt vizontkeresetet akkor lehet előterjeszteni, ha az alperes a szerződés érvénytelenségét nem vitatja, vagyis elismeri a keresetben foglaltakat. Így tehát ha az alperes az érvénytelenség fennállását nem ismeri el, a jogkövetkezmények levonása iránt vizontkeresetet – arra az esetre, ha a bíróság a felperes keresetének helyt adna – nem nyújthat be, mert feltételhez kötött vizontkereset előterjesztésének nincs helye.
- [5] A másodfokú bíróság szerint a fenti két jogegységi határozat alapján az az ellentmondásos helyzet áll elő, hogy a bíróságnak a jogkövetkezmények alkalmazására irányuló kereset (vizontkereset) esetén elsősorban a szerződés érvényessé nyilvánítására kell törekednie (6/2013. PJE), de erre még sincs lehetőség az 5/2013. Polgári jogegységi határozat 3. pontjában foglalt korlátozás miatt, mert az alperes számára csak akkor teszi lehetővé a vizontkereset előterjesztését a felperes Ptk. 239/A. §-a szerinti megállapítási keresetével szemben, ha az alperes a szerződés érvénytelenségét nem vitatja.
- [6] 2. Az indítvány szerint az Alaptörvény 25. cikk (3) bekezdése értelmében „a Kúria a (2) bekezdésben meghatározottak mellett biztosítja a bíróságok jogalkalmazásának egységét, a bíróságokra kötelező jogegységi határozatot hoz”. A jogegységi határozat célja a joggyakorlat továbbfejlesztése vagy az egységes ítélkezési gyakorlat biztosítása.
- [7] A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (Pp.) 155/B. § (1) bekezdése értelmében a bíróság az Alkotmánybíróságnak a jogszabály, jogszabályi rendelkezés, közjogi szervezetszabályozó eszköz vagy jogegységi határozat alaptörvény-ellenességének megállapítására, továbbá nemzetközi szerződésbe ütközésének megállapítására irányuló eljárását az Alkotmánybíróságról szóló törvényben foglalt szabályok szerint hivatalból vagy kérelemre kezdeményezheti.
- [8] Az 5/2013. Polgári jogegységi határozat 3. pontjában foglaltak a másodfokú bíróság megítélése szerint alaptörvény-ellenesek, az Alaptörvény 25. cikk (3) bekezdésében foglaltakat sértik, nem biztosítják a bíróságok jogalkalmazásának egységét, az alsóbb bíróságoknak kötelező, de ellentétes iránymutatást adnak. Az indítvány szerint a másodfokú bíróság az Alkotmánybíróságtól várja az iránymutatást arra vonatkozóan, hogy a jogalkalmazás során a 6/2013. Polgári jogegységi határozat 4. pontjában foglaltak vagy az 5/2013. Polgári jogegységi határozat 3. pontjában foglaltak szerint járjon el.
- [9] 3. Az Alkotmánybíróság az indítványt tartalma szerint bírálta el. Az Abtv. 37. § (2) bekezdése szerint az Alkotmánybíróság utólagos normakontroll eljárásban, bírói kezdeményezés alapján folytatott egyedi normakontroll

eljárásban, alkotmányjogi panasz alapján, vagy nemzetközi szerződésbe ütközés vizsgálata során felülvizsgálja a közjogi szervezetszabályozó eszközöknek, valamint az Alaptörvény 25. cikk (3) bekezdésében meghatározott jogegységi határozatoknak az Alaptörvénnyel, illetve nemzetközi szerződéssel való összhangját. Az indítványozókra, az eljárásra és a jogkövetkezményekre a jogszabályok felülvizsgálatára vonatkozó szabályokat kell alkalmazni.

- [10] 4. Tekintettel arra, hogy az Alkotmány és az Alaptörvény a jogbiztonság és a jogegység biztosítása körében a jelen ügyben benyújtott indítványban felvetett alkotmányjogi kérdést illetően azonosan rendelkezik, a 13/2013. (VI. 17.) AB határozatban foglaltak alapján az Alkotmánybíróság 3068/2013. (III. 14.) AB határozatának a [24] bekezdésében rögzítettek az Alkotmánybíróság állandó gyakorlatát tükrözik. Eszerint az azonos szintű jogszabályok közötti valós vagy vélt kollízióval kapcsolatosan a 35/1991. (VI. 20.) AB határozatban elvi élel mutatott rá az Alkotmánybíróság arra, hogy „meghatározott életviszonyok, illetőleg tényállások ellentétes – vagy az értelmezéstől függően ellentétes – törvényi rendezése önmagában nem jelent alkotmányellenességet. Az ilyen rendezés alkotmányellenessé csak akkor válik, ha az egyben az Alkotmány valamely rendelkezésének a sérelmével is együtt jár, vagyis, ha az ellentétes tartalmú szabályozás anyagi alkotmányellenességhez vezet. [...] Két (vagy több) törvényi rendelkezés esetleges kollíziója folytán előálló értelmezési nehézség azonban magában véve még nem elegendő feltétele az alkotmányellenesség megállapításának. [...] Az azonos szintű normaszövegek lehetséges értelmezési nehézsége, illetőleg az értelmezéstől függő ellentéte, összeütközése önmagában nem jelent alkotmányellenességet.” (ABH 1991, 175, 176.).
- [11] 5. Az indítvány az Alaptörvény 25. cikk (3) bekezdése sérelmére hivatkozik. Ez a szabály az Alaptörvénynek az államra vonatkozó rendelkezései között található. Az Alaptörvény 25–28. cikkei a bíróságokról szólnak. A 25. cikk (2) bekezdése a bíróságok feladatait határozza meg. A 25. cikk (3) bekezdése a Kúria egyik feladatkörét és ennek a feladatkörnek az egyik eszközét a joghatásával együtt határozza meg. Az Alaptörvény 25. cikk (3) bekezdésével az a kérdés, hogy két jogegységi határozat egyes elemei egymással vélt vagy valós ellentétben állnak, nem hozható összefüggésbe.
- [12] Az Alkotmánybíróság tartózkodik attól, hogy a bíróságok felülbírálati jogköréhez tartozó, szakjogi vagy kizárólag törvényértelmezési kérdésekben állást foglaljon {elsőként lásd: 3003/2012. (VI. 21.) AB végzés, Indokolás [4]; ezt követően megerősítette: 3065/2012 (VII. 26.) AB végzés, Indokolás [5]; 3391/2012. (XII. 30.) AB végzés, Indokolás [25]; 7/2013. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [33]}. A 3037/2014. (III. 13.) AB határozat [29]–[30] bekezdése értelmében a bírósági eljárás lefolytatása, a tényállás megállapítása és értékelése, az alkalmazandó jog meghatározása és annak az értelmezése kizárólag a rendes bíróság feladata.
- [13] A két jogegységi határozat felhívott pontjainak, továbbá a Ptk., a Hpt. és a Pp. egyes érintett rendelkezéseinek az értékelése az alkalmazandó jog megválasztását, a szabályok egymáshoz való viszonyának az önálló értelmezését jelentené.
- [14] Az indítvány az Alaptörvény 25. cikk (3) bekezdésén kívül más, anyagi alkotmányellenességhez vezető okot nem hozott fel a jogegységi határozatokkal kapcsolatban. Az Alkotmánybíróság ezért a bírói kezdeményezést elutasította.

Budapest, 2014. május 27.

Dr. Balogh Elemér s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Paczolay Péter s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: III/528/2014.

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3168/2014. (VI. 3.) AB HATÁROZATA

bírói kezdeményezés elutasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa folyamatban lévő ügyben alkalmazandó jogszabály alaptörvény-ellenességének megállapítására irányuló bírói kezdeményezés tárgyában meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény 3. § (1) bekezdés a) pontjának „az ügyvédi iroda” szövegrésze alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló bírói kezdeményezést elutasítja.

I n d o k o l á s

I.

- [1] A Győri Ítéltábla 2013. október 7-én kelt, Fpkf.IV.25.450/2013/2. számú végzésével eljárását felfüggesztette és kezdeményezte az Alkotmánybíróságnál a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény (a továbbiakban: Csődtv.) 3. § (1) bekezdés a) pontjának „az ügyvédi iroda” szövegrésze alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését.
- [2] Az indítványozó bíróság kifogásolta, hogy a Csődtv. 3. § (1) bekezdés a) pontja lehetővé teszi, hogy ügyvédi iroda csőd- vagy felszámolási eljárás révén kerüljön megszüntetésre. Ennek kapcsán valójában azt sérelmezte, hogy a felszámolás elrendelése esetén az ügyvédi iroda vezetőjét is terheli a Csődtv. 31. § (1) bekezdés b) pontja szerinti iratátadási kötelezettség. A felszámoló így olyan adatokhoz is hozzáférhet, amiket számára sem az egészségügyi és a hozzájuk kapcsolódó személyes adatok kezeléséről és védelméről szóló 1997. évi XLVII. törvény 4. § (1)–(3) bekezdése, sem az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény (a továbbiakban: Infotv.) 5. §-a nem tenne lehetővé. Az indítványozó bíróság szerint az Infotv. 6. §-a sem ad felhatalmazást arra, hogy a fizetésektelen ügyvédi iroda esetén az ügyvédi iroda ügyfelei adatai a felszámoló és a hitelezők számára megismerhetővé váljanak. Az indítványozó bíróság a Csődtv.-ből származó iratátadási kötelezettséget alapvetően az ügyvédekről szóló 1998. évi XI. törvénnyel (a továbbiakban: Ütv.) összevetve támadta. Ellentétesnek tartotta az Ütv. 8. §-ával, illetve annak alapján az ügyvédi iroda ügyfeleit megillető adatvédelemmel. Mindezek alapján az indítványozó bíróság azt állította, hogy a Csődtv. 3. § (1) bekezdés a) pontja nyomán a személyes adatoknak az arra nem jogosultak által történő megismerése és kezelése sérti az Alaptörvény II. és VI. cikkében foglaltakat, „mert így az ott nevesített alapjogok nem az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésében írt a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával kerülnek korlátozásra”.
- [3] A fentiekben túlmenően az indítványozó bíróság hivatkozott még az Alaptörvény XXVIII. cikke, kiváltképpen annak (3) bekezdése által garantált védelemhez való jog sérelmére is. Az indítványozó bíróság azzal érvelt, hogy „a felszámolót a Csődtv. 47. § (1) bekezdése szerint megillető azonnali hatályú felmondás joga nem egyeztethető össze az Ütv.-nek az Alaptörvényben védett jogokat kifejezésre juttató azon rendelkezésével, hogy az ügyvéd a felmondási idő alatt is köteles a megbízó érdekében eljárni [Ütv. 24. § (1) bekezdés]. Az azonnali hatályú felmondás lehetőségével sérül a védelemhez és a jogorvoslathoz való jog, mert a felszámoló eljárása aránytalanul megnehezíti a büntetőeljárás alá vont személy helyzetét azzal, hogy az Ütv.-ben biztosított felmondási idő biztosítása nélkül jogi képviselést nélkül marad.”
- [4] Az Alkotmánybíróság az indítvány kapcsán megkereste a Magyar Ügyvédi Kamara elnökét és beszerezte a véleményét.

II.

[5] 1. Az Alaptörvény érintett rendelkezései:

„I. cikk (3) Az alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg. Alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.”

„II. cikk Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogatástól kezdve védelem illeti meg.”

„VI. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét tiszteletben tartsák.

(2) Mindenkinek joga van személyes adatai védelméhez, valamint a közérdekű adatok megismeréséhez és terjesztéséhez.

(3) A személyes adatok védelméhez és a közérdekű adatok megismeréséhez való jog érvényesülését sarkalatos törvénnyel létrehozott, független hatóság ellenőrzi.”

„XXVIII. cikk (3) A büntetőeljárás alá vont személynek az eljárás minden szakaszában joga van a védelemhez. A védő nem vonható felelősségre a védelem ellátása során kifejtett véleménye miatt.

[...]

(7) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy jogorvoslattal éljen az olyan bírósági, hatósági és más közigazgatási döntés ellen, amely a jogát vagy jogos érdekét sérti.”

[6] 2. A Csódtv. érintett rendelkezése:

„3. § (1) E törvény alkalmazásában:

a) gazdálkodó szervezet: a gazdasági társaság, a közhasznú társaság, az ügyvédi iroda, a közjegyzői iroda, a szabadalmi ügyvivői iroda, a végrehajtói iroda, az európai részvénytársaság, a szövetkezet, a lakásszövetkezet, az európai szövetkezet, a vízgazdálkodási társulat (a víziközmű-társulat kivételével), az erdőbirtokossági társulat, az önkéntes kölcsönös biztosító pénztár, a magánnyugdíjpénztár, az egyéni cég, az egyesülés, ideértve az európai gazdasági egyesülést is, az európai területi együttműködési csoportosulás, egyesület, alapítvány, valamint mindazon jogi személyek vagy jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaságok, amelyek fő érdekeltségeinek központja a Tanács fizetéseképtelenségi eljárásokról szóló 1346/2000/EK rendelete alapján az Európai Unió területén található;”

III.

[7] Az indítvány nem megalapozott.

[8] Az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLII. törvény 25. §-a alapján bírói kezdeményezésnek akkor van helye, ha a bírónak az előtte folyamatban levő egyedi ügy elbírálása során kell olyan jogszabályt alkalmaznia, amelynek alaptörvény-ellenességét észleli. Az indítványozó bíróság a Csódtv. 3. § (1) bekezdés a) pontjának „az ügyvédi iroda” szövegrésze alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kezdeményezte. A Csódtv.-nek az indítványozó által kifogásolt 3. § (1) bekezdés a) pontja egy értelmező rendelkezés, ami azt határozza meg, hogy a Csódtv. alkalmazásában mi minősül gazdálkodó szervezetnek. Ennek értelmében a Csódtv. alkalmazásában gazdálkodó szervezetnek minősül egyebek mellett az ügyvédi iroda is. A rendelkezésnek ezt a részét az Alkotmánybírósághoz forduló bírónak az előtte folyamatban levő egyedi ügy elbírálása során alkalmaznia kell: a felfüggesztett ügy tárgya ugyanis a Csódtv. által szabályozott felszámolás elrendelése, mégpedig egy ügyvédi irodát érintően.

[9] A Csódtv. kifogásolt rendelkezése mint fogalom-meghatározó rendelkezés alapján nem állapítható meg az Alaptörvény indítványozó által hivatkozott rendelkezéseinek sérelme. E törvényi definíció ugyanis önmagában sem az indítványozó által hivatkozott személyes adatok védelméhez való jogot, sem a védelemhez való jogot,

sem a jogorvoslathoz való jogot nem sérti. Ezért az Alkotmánybíróság a Csódtv. 3. § (1) bekezdés a) pontjának „az ügyvédi iroda” szövegrésze alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt elutasította.

- [10] Az indítványt benyújtó, a felfüggesztett ügyben másodfokon eljáró bíróság a konkrét ügyben felülvizsgálja azt, hogy az elsőfokú bíróság jogszerűen döntött-e akkor, amikor megállapította az ügyvédi iroda fizetési képtelenségét és elrendelte felszámolását. Az indítványozó bíróságnak az általa felfüggesztett eljárásban arról tehát közvetlenül nem kell döntenie, hogy mi lesz a felszámolás elrendelésének következménye (az ügyvédi iroda ügyfeleire nézve). Az indítványozó bíróság mégis ebben az összefüggésben támadta a Csódtv. 3. § (1) bekezdés a) pontját, mivel álláspontja szerint a felszámolás elrendelése nyomán következhet be a Csódtv. más (nem kifejezetten csak az ügyvédi irodákra vonatkozó) rendelkezései alapján az állított alaptörvény-ellenesség. Az Alkotmánybíróság megjegyzi, hogy az egyes törvényeknek az új Polgári Törvénykönyv hatálybalépésével összefüggő módosításáról szóló 2013. évi CCLII. törvény 100. § (16) bekezdése az indítvány benyújtását követően, 2014. március 15-i hatállyal módosította az Ütv.-t. Az Ütv. 76. §-ának újonnan beiktatott (7a)–(7h) bekezdése immár kifejezett szabályozást tartalmaz az ügyvédi iroda felszámolásának elrendeléséről, így egyebek mellett rendezi az indítványban sérelmezett kérdéseket is, irodagondnok kötelező kirendelése által gondoskodik az ügyvédi titok megőrzéséről, illetve az ügyvédi iroda folyamatban lévő megbízási jogviszonyairól.

Budapest, 2014. május 27.

Dr. Balogh Elemér s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Paczolay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Stumpf István s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: III/1494/2013.

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3169/2014. (VI. 3.) AB VÉGZÉSE

bírói kezdeményezés visszautasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa folyamatban lévő ügyben alkalmazandó jogszabály alaptörvény-ellenességének megállapítására irányuló bírói kezdeményezés alapján meghozta a következő

v é g z é s t:

Az Alkotmánybíróság a társadalombiztosítási nyugellátásról szóló 1997. évi LXXXI. törvény 37. § (1) bekezdésének „ha erre az időszakra az előírt nyugdíjjárulékot a biztosítottól levonták” szövegrésze alaptörvény-ellenességének megállapítására és a Budapest Környéki Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság előtt 11.M.909/2013/7. számú ügyben való alkalmazásának a kizárására irányuló indítványt visszautasítja.

I n d o k o l á s

- [1] 1. Az indítványozó Budapest Környéki Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság az előtte 11.M.909/2013/7. szám alatt folyamatban lévő per tárgyalását felfüggesztette és az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 25. §-a alapján bírói kezdeményezéssel fordult az Alkotmánybírósághoz. A bíróság a

társadalombiztosítási nyugellátásról szóló 1997. évi LXXXI. törvény (a továbbiakban: Tny.) 37. § (1) bekezdésének „ha erre az időszakra az előírt nyugdíjjárulékot a biztosítottól levonták” szövegrésze alaptörvény-ellenességének megállapítását és a Budapest Környéki Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság előtt 11.M.909/2013/7. számú ügyben való alkalmazásának a kizárását kérte az Alkotmánybíróságtól. Az indítvány alapjául szolgáló ügy lényegét a bíróság az alábbiak szerint összegezte. A társadalombiztosítási határozat felülvizsgálata iránt indított per felperese 2012. augusztus 24-én szolgálati idő elismerése iránti kérelmet terjesztett elő az első fokon eljáró nyugdíjbiztosítási igazgatóságnál. Az első fokon eljáró nyugdíjbiztosítási igazgatóság az 5-08302/2012/0012. számú határozatában megállapította, hogy a felperes 1969. június 12. és 2011. december 31. között fennálló jogviszonyaival 35 év 89 nap szolgálati időt szerzett. A nők kedvezményes öregségi teljes nyugdíjához szükséges jogosultsági időt 35 év 89 napban jelölte meg az első fokú határozat, amelyből a kereső tevékenységgel járó vagy azzal egy tekintet alá eső jogviszonyban a jogosultsághoz szükséges 32 évvel szemben a felperesnek csak 31 év 81 nap szolgálati időt állapított meg. A felperes fellebbezése alapján másodfokon eljáró Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság az 55-1217/2012/0015. számú határozatával a felperes fellebbezését elutasította és az első fokú határozatot helyben hagyta. A másodfokú határozat indokolása szerint a felperes 2001. november 1-jétől 2005. június 30-áig rokkantsági nyugdíjban részesült és mellette munkát végzett. A társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről szóló 1997. évi LXXX. törvény (a továbbiakban: Tbj.) említett időszakban hatályban volt 25. §-a, valamint a Tny. 37. § (1) bekezdése alapján a felperes 2001. november 1-je és 2005. június 30-a közötti munkavégzésének az időtartamát – nyugdíjjárulék fizetés hiányában – szolgálati időként elismerni nem lehetett. A felperes az első- és másodfokú határozatokkal szemben keresetet terjesztett elő, jogszabálysértésre hivatkozással kérte azok megváltoztatását. Keresetében indítványozta azt is, hogy az eljáró bíróság az Abtv. 25. §-a alapján az eljárás felfüggesztése mellett forduljon az Alkotmánybírósághoz és kérje a Tny. 37. §-ának az alkotmányossági vizsgálatát. A felperes álláspontja szerint a Tny. 37. §-a hátrányos megkülönböztetést alkalmaz a 2007. január 1-je előtt és azt követően rokkant nyugdíj mellett dolgozók között, amely mögött a Tbj. 25. §-ában foglalt korábbi, 2007. január 1-je előtti szabályozás húzódik meg.

- [2] A felperes azt kifogásolta, hogy a Tbj. 2007. január 1-je előtt hatályban volt 25. §-a értelmében, amely a felperes 2001. november 1-je és 2005. június 30-a közötti foglalkoztatására is irányadó, a rokkantnyugdíj mellett történő munkavégzés után nem kellett nyugdíjjárulékot fizetnie, ami azt eredményezte, hogy ez az időszak szolgálati időként esetében nem volt figyelembe vehető. A felperes hivatkozott arra, hogy a Tbj. 25. §-át 2007. január 1-jei hatállyal úgy módosították, hogy ezt követően a rokkant nyugdíj mellett munkát végző rokkant nyugdíjasnak is nyugdíjjárulékot kell fizetnie a munkavégzésből eredő járulékalapot képező jövedelme után.
- [3] A felperes szerint a hátrányos különbségtétel a „2002–2005 között és azt megelőzően, vagy azt követően nyugdíjasként munkát vállalók között” áll fenn. A felperes álláspontja szerint a tulajdonjog sérelme a Tbj. hivatkozott módosításához kapcsolódó átmeneti rendelkezések hiányából fakad. A Tbj. hivatkozott módosítása nem rendezte azt a kérdést, hogy a 2007. január 1-jét megelőzően rokkant nyugdíj mellett dolgozók – nyugdíjjárulék megfizetése hiányában – nem szereztek az öregségi nyugdíjra jogosító szolgálati időt.
- [4] Az eljáró bíróság alap indítványában a Tny. 37. §-a egészét ellentétesnek ítélte az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdésével és XV. cikk (1) és (2) bekezdésével. Indokolása szerint a Tny. támadott rendelkezése indokolatlanul, diszkriminatív módon tesz különbséget a 2007. előtt rokkantnyugdíj mellett munkát végzők és az azt követően ilyen módon foglalkoztatottak között. Részletes indokolásként az indítványozó bíróság mellékelte a felperesi keresetlevelet.
- [5] Hiánypótlásra történt felhívást követően az indítványozó bíróság kiegészítette és pontosította az indítványát. A Tny. 37. § (1) bekezdése „ha erre az időszakra az előírt nyugdíjjárulékot a biztosítottól levonták” szövegrésze alaptörvény-ellenességének a megállapítását és a perben történő alkalmazásának a kizárását indítványozta. Az indítványozó bíróság utalt arra, hogy a perben a 2001. november 1-től 2005. június 30-áig terjedő időszakra kellene alkalmaznia az álláspontja szerint alaptörvény-ellenes törvényi rendelkezést. Az indítványozó bíróság a Tny. 37. § (1) bekezdésének kifogásolt szövegrészét az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdésével (tulajdonhoz való jog), XV. cikk (2), (4) és (5) bekezdésével (diszkrimináció tilalom, esélyegyenlőség külön intézkedésekkel történő elősegítése, nők és fogyatékkal élők külön intézkedésekkel történő védelme) és XIX. cikk (4) bekezdésével tekintette ellentétesnek. Az indítványozó bíróság kifejtette, hogy a Tny. 37. § (1) bekezdése a biztosítással járó jogviszony 1997. december 31. napját követő időtartamát abban az esetben ismeri el szolgálati időnek, ha arra az időszakra a nyugdíjjárulékot a biztosítottól levonták. A perben vizsgálandó 2001. november 1. és 2005. június 30. közötti időszakban a rokkantsági nyugdíj a saját jogú nyugdíjszolgáltatások egyik típusaként került

- szabályozásra, a jogosultsági feltételeket a Tny. 23. és 24. §-ai határozták meg. Ennek értelmében az öregségi nyugdíjkorhatár betöltése előtt, az öregségi nyugdíjhoz előírtnál lényegesen kevesebb szolgálati idő esetén is megállapítható volt a rokkantsági nyugdíj a munkaképességét hatvanhét százalékban elvesztett személynek, ha rendszeresen nem dolgozott, vagy keresete lényegesen kevesebb volt a megrokkanas előtti kereseténél. A megváltozott munkaképességű személy a megrokkanas időpontjában megállapított szolgálati ideje alapján volt jogosult az ellátásra, azzal, hogy az öregségi nyugdíjkorhatár betöltése esetén már nem igényelhetette az öregségi nyugdíjat. A Tny. – a 23. § (1) bekezdés c) pontban foglalt korlátozással – lehetőséget biztosított a rokkantsági nyugdíjban részesülő személynek a munkavállalásra, az ebből eredő jövedelemszerzésre. A Tbj. perbeli időszakban hatályos 14. § (1) bekezdése értelmében a társadalombiztosítás rendszerében nyújtott ellátások az egészségbiztosítás és a nyugdíjbiztosítás keretében vehetők igénybe. A Tbj. 18. § (1) bekezdése alapján a társadalombiztosítási ellátások fedezetére – mások mellett – a biztosított által fizetett egészségbiztosítási járulék és nyugdíjjárulék, illetőleg a foglalkoztató által fizetett egészségbiztosítási és nyugdíjbiztosítási járulék szolgál.
- [6] A Tbj. perbeli időszakban hatályos 25. §-a értelmében a saját jogú nyugdíjas foglalkoztatott személy nyugdíjjárulékot és egészségbiztosítási járulékot nem fizetett. A Tbj. 25. §-át 2007. január 1-jei hatállyal módosította a Magyar Köztársaság 2007. évi költségvetését megalapozó egyes törvények módosításáról szóló 2006. évi CXXI. törvény 14. § (9) bekezdése. A Tbj. módosított 25. §-a megállapította, hogy a saját jogú nyugdíjas foglalkoztatott a járulékalapot képező jövedelme után természetbeni egészségbiztosítási járulékot és nyugdíjjárulékot fizet.
- [7] Az indítványozó álláspontja szerint a Tny. 37. § (1) bekezdésének kifogásolt szövegrésze a 2007. január 1-jéig rokkantsági nyugdíj mellett munkát végző és így járulékalapot képező jövedelmet szerző biztosítottakat hátrányosan különbözteti meg, a rokkantsági nyugdíjban nem részesülő – fogyatékkal élő – foglalkoztatottakkal szemben, mivel indokolatlanul fosztja meg őket a szolgálati idő szerzésének a lehetőségétől. Az indítványozó bíróság arra is hivatkozott, hogy a Tbj. módosításával a törvényalkotó azonos helyzetbe hozta a megváltozott munkaképességű saját jogú nyugdíjas foglalkoztatottakat az aktív foglalkoztatottakkal; arra az esetre, ha a rokkantsági nyugdíj az öregségi nyugdíjkorhatár előtt megszűnik, számukra is biztosította azt, hogy a rokkantsági nyugellátás ideje beszámítható legyen a szolgálati időbe, illetve a nők kedvezményes öregségi teljes nyugdíjához szükséges jogosultsági időbe.
- [8] Az indítványozó bíróság szerint „a jogalkotó a fogyatékkal élőket hátrányosan különböztette meg azzal, hogy elzárta őket a szolgálati idő megszerzésétől, és bár ezt a Tbj. módosításával 2007. január 1-jétől a jövőre nézve orvosolta, a korábbi időszakra vonatkozó intézkedést elmulasztotta. Nincs ugyanis jogszabályi alap a kiesett időszak pótlására, arra a Tbj. nyugellátásra jogosító szolgálati idő szerzésére vonatkozó 34–35. §-ai sem adnak lehetőséget.”
- [9] Az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdésének (tulajdonhoz való jog) sérelmével összefüggésben az indítványozó bíróság utalt arra, hogy az irányadó alkotmánybírói gyakorlat értelmében „az ellenszolgáltatás fejében szerzett, járulékfizetési kötelezettségen alapuló ellátás, mint például a saját jogú öregségi nyugdíj, az özvegyi nyugdíj és a saját jogú hozzátartozói nyugellátás a biztosítási elem miatt tulajdonvédelemben részesül.” Az indítványozó bíróság szerint, tekintettel arra hogy a perbeli időszakban hatályos Tbj. 25. §-a a saját jogú nyugdíjas foglalkoztatottak nyugdíjjárulék fizetését kizárta, ugyanakkor a foglalkoztatók ezen foglalkoztatottak után is fizettek nyugdíjbiztosítási járulékot, sérült „ezen személyek” tulajdonhoz való joga.
- [10] Az indítványozó bíróság a Tny. 37. § (1) bekezdése támadott szövegrészeinek alaptörvény-ellenessége alátámasztásaként hivatkozott az Alkotmánybíróság 40/2012. (XII. 6.) AB határozatában foglaltakra is. A felhívott határozat indokolásából kiemelte azt, hogy „a rokkantsági nyugellátásra való jog tehát az Alkotmánybíróság értelmezésében nem alanyi alkotmányos jog, hanem meghatározott feltételek esetén az aktív korúak számára egészségkárosodásuk következtében elszűnő munkaképesség-csökkenés miatt kiesett jövedelem pótlására szolgáló vegyes társadalombiztosítási és szociális ellátás.” Az indítványozó bíróság a rokkantsági nyugdíjjal összefüggésben arra is hivatkozott, hogy az nem „egyenlő” az öregségi – és az azzal egy tekintet alá eső – nyugdíjjal, mivel nem feltétlenül élethosszig tart, nem keletkeztet várományt. A Tny. 30. § (1) bekezdése alapján állapotjavulás, vagy rendszeres munkavégzéssel, meghatározott mértékű kereset elérése esetén a rokkantsági nyugdíjra jogosultság megszűnik és – a jogosultságnak a 30. § (2) bekezdésében szabályozott feléledését kivéve – az érintett a nyugdíjkorhatár elérésekor csak az öregségi nyugdíjat igényelheti, a Tny. 37. § (1) bekezdése szerint meghatározott szolgálati ideje alapján.

- [11] 2. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a bírói kezdeményezés nem felel meg az Abtv. 52. § (1b) pontjában foglalt határozott kérelemre vonatkozó törvényi követelménynek. Az indítványozó bíróság a Tny. 37. § (1) bekezdésének támadott szövegrészével összefüggésben az Alaptörvény sérelmet szenvedett rendelkezéseként megjelölte a XIX. cikk (4) bekezdését, valamint a XV. cikk (4) és (5) bekezdéseit. Azon túlmenően, hogy az indítványozó bíróság a hivatkozott alaptörvényi rendelkezéseket a kiegészítő indítványában megjelölte, nem adta indokát annak, hogy a Tny. 37. § (1) bekezdésének támadott szövegrésze miért sérti azokat. Az Abtv. 52. § (1b) pontjának e) alpontja értelmében az indítvány – az egyéb törvényi feltételek mellett – akkor tartalmaz határozott kérelmet, ha az indítványozó megindokolja azt, hogy a sérelmezett jogszabály miatt ellentétes az Alaptörvény indítványban megjelölt rendelkezésével. Az indítvány ennek a törvényi feltételnek a fent megjelölt alaptörvényi rendelkezések tekintetében nem felel meg. Az indítványozó bíróság a Tny. 37. § (1) bekezdésének „ha erre az időszakra az előírt nyugdíjjáradékot a biztosítottól levonták” szövegrészét támadta. Az indítvány tartalma alapján megállapítható, hogy a Tny. 37. § (1) bekezdését – ennek részeként az indítványban kifogásolt szövegrészt – a perben eljáró bíróságnak alkalmaznia kell, ezért ebben a részében az indítvány megfelel az Abtv. 25. §-ában foglalt azon törvényi feltételnek, amely szerint a bírónak az előtte folyamatban lévő egyedi ügyben alkalmazandó jogszabály alaptörvény-ellenességére kell az indítványban hivatkozni.
- [12] Az indítvány tartalma alapján ugyanakkor az is megállapítható, hogy az Alaptörvény indítványban megjelölt XIII. cikk (1) bekezdés (tulajdonhoz való jog), valamint XV. cikk (2) bekezdés (diszkrimináció tilalma) és a Tny. 37. § (1) bekezdésének kifogásolt szövegrésze között az indítványban szereplő indokok alapján nem áll fenn tartalmi elbírálást lehetővé tevő kapcsolat. Az indítványozó bíróság az alap indítványában azt tekintette diszkriminatívnak, hogy a 2007. január 1. előtt a saját jogú nyugdíjasként (rokkant nyugdíjasként) foglalkoztatottaknak – a Tny. ekkor hatályos szabályozása alapján – nem kellett nyugdíjjáradékot fizetni, míg a Tny. 2007. január 1-jével hatályba lépett módosítását követően már fennállt az említett foglalkoztatottak nyugdíjjáradék fizetési kötelezettsége. Az indítványozó bíróság kiegészítő indítványában ezen túlmenően a 2007. január 1-jéig rokkantsági nyugdíj mellett munkát végzők, és az ugyanezen időszakban rokkantsági nyugdíjban nem részesülő „aktív” foglalkoztatottak között is hátrányos megkülönböztetést látott fennállónak. Álláspontja szerint a hátrányos megkülönböztetést az okozta, hogy az „aktív” foglalkoztatottak a nyugdíjjáradék megfizetése alapján szolgálati időt szereztek, míg a rokkantsági nyugdíj mellett munkát végzők az említett járulék megfizetésének hiányában elestek a szolgálati időszerezés lehetőségétől. A Tny. perbeli időszakban alkalmazandó, indítvánnyal támadott rendelkezésével összefüggésben az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésének a sérelmét alátámasztó indokolást az indítványozó bíróság nem adott elő; nem fejtette ki azt, hogy a támadott törvényi szövegrész szempontjából kik alkotnak homogén csoportot, és közöttük miért áll fenn hátrányos megkülönböztetés. Az indítványban szereplő fent idézett indokolás nem a Tny. 37. § (1) bekezdéséhez, hanem a Tbj. perbeli időszakban alkalmazandó 25. §-ához, illetve a perben nem alkalmazandó módosított, 2007. január 1-től hatályos 25. §-ához kapcsolódik. Az indítványozó bíróság hivatkozott indokolásával összefüggésben az Alkotmánybíróság megjegyzi, hogy a perbeli időszakban alkalmazandó Tbj. 25. §-a a saját jogú nyugdíjas foglalkoztatottakra különbségtétel nélkül egyaránt vonatkozik, a rokkantsági nyugdíjban részesülő és az abban nem részesülő („aktív”) foglalkoztatottak nincsenek összehasonlítható helyzetben. A Tbj. 2007. január 1-jével hatályba lépett módosított 25. §-át az indítvány tartalmából felismerhetően az eljáró bíróságnak a perben nem kell alkalmaznia, tekintettel arra, hogy a felperes a 2001. november 1. és 2005. június 30. közötti időszakban végzett rokkantnyugdíjasként munkát, és keresetében az erre az időszakra eső szolgálati idő számítását, annak törvényességét vitatta.
- [13] Az indítványozó bíróság alap és kiegészítő indítványa egyaránt tartalmazott érvelést arra is, hogy az állított hátrányos megkülönböztetést a törvényalkotó azzal idézte elő, hogy a Tbj. 2007. január 1-jével hatályba léptetett módosítása során elmulasztotta olyan átmeneti rendelkezések megalkotását, amelyek lehetővé tették volna azt, hogy a 2007. január 1-je előtt rokkantnyugdíj mellett munkát végzők – tekintettel a nyugdíjjáradék fizetés alóli törvényi mentesülésre – ne veszítsék el az öregségi nyugdíj megállapításához szükséges szolgálati időt, illetve a nők kedvezményes öregségi teljes nyugdíjához szükséges jogosultsági időt.
- [14] Az Alkotmánybíróság a Tbj. indítványban megjelölt tartalmú átmeneti rendelkezésének hiányát kifogásoló indítványozói érvekkel kapcsolatban a következőkre mutat rá. Az Abtv. 25. §-ában foglalt törvényi rendelkezés és az Alkotmánybíróság irányadó gyakorlata értelmében az egyedi normakontrollra irányuló bírói kezdeményezés csak az indítvánnyal támadott jogszabály alaptörvény-ellenességének a megállapítására és megsemmisítésére irányulhat; bíró a folyamatban lévő ügyben alaptörvény-ellenes mulasztás megállapítását nem indítványozhatja. {Lásd: 3135/2013. (VII. 2.) AB határozat, Indokolás [19]–[20]} Az Abtv. 46. § (1) és (2) bekezdése a jogalkotó általi mulasztással előidézett alaptörvény-ellenesség fennállásának megállapítását nem önálló eljárásként, hanem

az Alkotmánybíróság által hatáskörei gyakorlása során alkalmazható jogkövetkezményként szabályozza. Ebből következik, hogy külön mulasztással előidézett alaptörvény-ellenesség fennállásának megállapítására irányuló indítvány előterjesztésére – az Abtv. hatálybalépése, 2012. január 1-je óta – nincs jogszabályi lehetőség. {Lásd: 3009/2012. (VI. 21.) AB határozat, Indokolás [62]}

- [15] Az indítványozó bíróság az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdésének (tulajdonhoz való jog) állított sérelmével kapcsolatban sem terjesztett elő alkotmányjogilag értékelhető, és tartalmi elbírálást lehetővé tevő indokolást. Nem fejtette ki azt, hogy a Tny. 37. § (1) bekezdésének támadott szövegrésze miért és mennyiben sérti a tulajdonhoz való jogot. Az indítvány tartalmából megállapíthatóan a felperes számára öregségi nyugdíj megállapítására nem került sor; a felperes szolgálati idő elismerése iránti kérelmet terjesztett elő és az ennek tárgyában meghozott első- és másodfokú társadalombiztosítási határozatok felülvizsgálata iránt indított keresetet az indítványozó bíróság előtt. Ugyancsak az indítvány tartalmából megállapíthatóan a felperes a 2001. november 1. és 2005. június 30. közötti időtartam alatt rokkantnyugdíjasként történt foglalkoztatása időtartamára eső szolgálati idő megállapítást, ennek törvényességét kifogásolta. Az indítványozó bíróság helytállóan hivatkozott arra, hogy az Alkotmánybíróság irányadó gyakorlata értelmében az ellenszolgáltatás fejében szerzett, járulékfizetési kötelezettségen alapuló ellátás, mint például a saját jogú öregségi nyugdíj a biztosítási elem miatt tulajdonvédelemben részesül, ám a vizsgált esetben ilyen nyugdíj megállapítására nem került sor. Ezen kívül nem a Tny. 37. § (1) bekezdésének támadott szövegrésze, hanem a Tbj. perbeli időszakban alkalmazandó 25. §-a rendelkezett a nyugdíjjárulék megfizetése alóli mentességről. Az indítványozó utalt arra, hogy a foglalkoztatók 2007. január 1-je előtt a Tbj. 18. §-a alapján kötelezően fizettek a saját jogú nyugdíjas foglalkoztatottak után nyugdíjbiztosítási járulékot, ezért álláspontja szerint „ezen személyek” tulajdonhoz való joga is sérült. Az indítványozó bíróság azon túlmenően, hogy a fenti személyek tekintetében is állította a tulajdonhoz való jog sérelmét, azt alkotmányjogilag vizsgálható, a tartalmi elbírálást lehetővé tevő indokolással nem támasztotta alá.
- [16] Az Alkotmánybíróság a fent kifejtettekre tekintettel a bírói kezdeményezést az Abtv. 64. § d) pontja, valamint az Ügyrend 65. § (1) bekezdése alapján visszautasította.

Budapest, 2014. május 27.

Dr. Balogh Elemér s. k.,
tanácsvezető
előadó alkotmánybíró

Dr. Paczolay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: III/111/2014.

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3170/2014. (VI. 3.) AB VÉGZÉSE

alkotmányjogi panasz visszautasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

v é g z é s t:

Az Alkotmánybíróság a Kúria Kfv.III.37.242/2013/3. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt visszautasítja.

I n d o k o l á s

- [1] 1. Gyurcsány Ferenc (a továbbiakban: indítványozó) jogi képviselője útján az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLII. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján alkotmányjogi panaszban kérte az Alkotmánybíróságtól a Kúria Kfv.III.37.242/2013/3. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését. Az indítványozó álláspontja szerint a Kúria ítélete sérti az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdését, VI. cikk (2) bekezdését és IX. cikk (1) és (2) bekezdéseit.
- [2] 2. Az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló ügyben az indítványozó a médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról szóló 2010. évi CLXXXV. törvény 181. §-a alapján a Magyar Televízió (a továbbiakban: MTV) 2012. szeptember 6-án sugárzott „Híradó” és „Este” című műsorszámával kapcsolatban hatósági eljárást kezdeményezett a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság Médiatanácsánál (a továbbiakban: Médiatanács) kiegyensúlyozottsági kötelezettség megsértése miatt. A hatósági eljárás kezdeményezésére azt követően került sor, hogy az MTV az indítványozó hozzá benyújtott kifogását elutasította. Az indítványozó azt kifogásolta, hogy a megjelölt műsorszámokban az MTV az egyik hírrel kapcsolatban úgy adott tájékoztatást, hogy nem ismertetett egy, a nap folyamán szintén nyilvánosságra került, a közzétett hírhez kapcsolódó további releváns információt. A Médiatanács az indítványozó kérelmét elutasította.
- [3] Az indítványozó a Médiatanács közigazgatási határozatának bírósági felülvizsgálatát kezdeményezte. A Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság a 6.K.30.218/2013/9. számú ítéletében a keresetet elutasította. Indokolása szerint az indítványozó által kifogásolt műsorszámok a közzétett hírrel kapcsolatban valamennyi releváns álláspontot – így az ellenzéki pártok, köztük az indítványozó elnökölte párt véleményét is – bemutatták, amelyek utaltak a kifogásban hiányolt információ tartalmára is. A másnap (2012. szeptember 7-én) sugárzott „Híradó” ugyancsak ismertetett olyan további hozzászólásokat, amelyek tartalmilag a hiányolt információra mutattak rá. A bíróság szerint a konkrét esetben az MTV nem volt köteles arra, hogy a hiányolt információt az aznapi műsorszámokban és a kifogásban követelt szerkesztéssel tegye közzé. Egyrészt a médiaszolgáltatók kötelezettsége csak a szóban forgó műsorszámok szerkesztésekor már ismert információk figyelembevételére terjed ki, másrészt a médiaszolgáltatók nem kötelezhetők a konkrét ügy körülményeitől függetlenül arra, hogy ugyanazon műsorszámokban, meghatározott szerkesztéssel tegyenek eleget a kiegyensúlyozott tájékoztatás követelményének. Mindezek alapján a bíróság az indítványozó által kifogásolt ügy valamennyi körülményének – például a hiányolt információ közzétételi időpontjának, a műsorszámokban bemutatott álláspontoknak, illetve a másnapi „Híradó” tartalmának – mérlegelését követően azt állapította meg, hogy az MTV nem sértette meg a kiegyensúlyozott tájékoztatásra vonatkozó kötelezettségét.
- [4] Az indítványozó a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság jogerős ítélete ellen felülvizsgálati kérelmet nyújtott be a Kúriához. Álláspontja szerint a bíróságnak értékelnie kellett volna azt a tényt, hogy a médiaszolgáltató munkatársai a kifogásolt műsorszámok szerkesztésekor már ismerték, ismerhették a hiányolt információt, hírt, ezért a sugárzott beszámolók csak e hír egyidejű közzétételével tettek volna eleget a kiegyensúlyozott tájékoztatás kötelezettségének. Ezt a hiányt nem pótolta, hogy a bemutatott egyes vélemények tartalmilag utaltak az elhallgatott információra. Az indítványozó szerint a bíróságnak hangsúlyosan figyelembe kellett volna vennie, hogy az MTV közszolgálati médiaszolgáltató, amelytől különösen elvárható a pontos, hiteles, kiegyensúlyozott tájékoztatás.
- [5] 3. A Kúria a Kfv.III.37.242/2013/3. számú ítéletében a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta. Megállapította, hogy a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság a bizonyítékokat helyesen értékelte a rendelkezésre álló iratok, adatok alapján, és a bizonyítékok okszerű mérlegelésével állapította meg a tényállást. A Kúria rámutatott arra is, hogy a kiegyensúlyozott tájékoztatás követelményének történő megfelelés minden esetben az adott műsorszám szerkesztésekor rendelkezésre álló híryanag mérlegelését teszi szükségessé, és a kiegyensúlyozottság tárgyilagosságára az is hat, hogy a hírműsor vagy ezen műsorszámok sorozata egy adott időpontban vagy időszakban milyen tartalmú, összetételű híryanagot tud feldolgozni. A Kúria ítélete szerint a különböző híreket az arányosságra figyelemmel kell szerkeszteni.
- [6] 4. Az indítványozó az alkotmányjogi panaszban a Kúria ítéletének megsemmisítését kérte az Alkotmánybíróságtól. Álláspontja szerint a kúriai döntés sérti az Alaptörvény VI. cikk (2) bekezdésében foglalt információszabadságot, mivel a közszolgálati médiaszolgáltató a hiányolt információ elhallgatásával egy olyan közérdekű adatot nem közölt, amelyet közzé kellett volna tennie. Az ítélet az indítványozó szerint ellentétes továbbá az

Alaptörvény IX. cikk (1) és (2) bekezdésében biztosított szólás- és sajtószabadsággal is, mivel a releváns információt nélkülöző tájékoztatás nyilvánvalóan nem lehetett alkalmas arra, hogy a demokratikus közvélemény kialakulásához szükséges szabad tájékoztatásnak megfeleljen. Az alkotmányjogi panasz szerint a hivatkozott alapjogsértések egyben az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglalt jogállamiság sérelmét is jelentik.

- [7] 5. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az alkotmányjogi panasz nem fogadható be. Az Abtv. 29. §-ában foglalt tartalmi feltételek alapján ugyanis az alkotmányjogi panaszt az Alkotmánybíróság csak abban az esetben fogadhatja be, ha a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességre hivatkozik, vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vet föl. Jelen esetben az alkotmányjogi panasz az Abtv. 29. §-ában foglalt alternatív feltételek egyikének sem felel meg az alábbiak miatt.
- [8] Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény 24. cikk (1) bekezdésének értelmében az Alaptörvény védelmének legfőbb szerve, amely az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdésének *d)* pontja szerint a bírói döntéseket az alkotmányosság szempontjából ellenőrizheti. Ezzel összhangban az Alkotmánybíróság hatásköre az Abtv. 27. §-a alapján benyújtott alkotmányjogi panaszok elbírálása során a bírói döntésben foglalt jogértelmezés alaptörvény-ellenességének, alapjogokkal való összhangjának vizsgálatára korlátozódik, és nem terjed ki a bizonyítékok bírói mérlegelésének és értékelésének, illetve a bírósági eljárás teljes egészének ismételt felülbírálatára [ld. pl. 3231/2012. (IX. 28.) AB végzés, Indokolás [4]; 3392/2012. (XII. 30.) AB végzés, Indokolás [6]; 3017/2013. (I. 28.) AB végzés, Indokolás [3]]. A tényállás megállapítása és az abban foglalt egyes tények jelentőségének megítélése, mérlegelése a rendes bíróságok feladata [ld. pl. 3359/2012. (XII. 5.) AB végzés, Indokolás [8]; 3365/2012. (XII. 5.) AB végzés, Indokolás [8]; 3037/2014. (III. 13.) AB határozat, Indokolás [29]–[30]].
- [9] Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy jelen esetben az alkotmányjogi panasz nem a Kúria ítéletében foglalt jogértelmezést, hanem az ügyben felmerült tények értékelését vitatja. Az indítvány valójában arra irányul, hogy az Alkotmánybíróság a felmerült konkrét körülmények újbóli mérlegelésével állapítsa meg, hogy a médiaszolgáltatónak egyetlen műsorszámon belül és a kifogásban igényelt módon, azaz a véleményektől elkülönülő hírként kellett volna ismertetnie a hiányolt információt.
- [10] Az alkotmányjogi panaszban előadottakkal szemben megállapítható, hogy a Kúria ítélete, illetve a hatályában fenntartott jogerős ítélet nem tartalmaznak olyan értelmezést, amelyből az indítványozó által hiányolt információ vagy bármely releváns adat elhallgatásának jogszerűsége következne. A bírói döntések az ügy valamennyi körülményének mérlegelésével jutottak arra, hogy a konkrét esetben a vitatott műsorszámokban közzétett beszámolók eleget tettek a kiegyensúlyozottság kötelezettségének. A bíróságok a kiegyensúlyozott tájékoztatás követelményét az alkotmányjogi panaszban kifejtett azzal az értelmezéssel vizsgálták, hogy az a szerkesztői szabadság korlátját jelenti, azonban a megállapított tényállás alapján úgy ítélték meg, hogy a médiaszolgáltató e korlátozás sérelme nélkül tette közzé műsorszámait.
- [11] Az eljáró bíróságok tehát nem valamely, az indítványban kifejtettektől eltérő jogértelmezés, hanem a megállapított tényállásnak az indítványozóétól eltérő értékelése alapján jutottak az ismertetett eredményre. E mérlegelés felülbírálatára azonban az Alkotmánybíróságnak nincs hatásköre.
- [12] 6. Mindezek alapján az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt az Abtv. 29. §-ára tekintettel, az Ügyrend 30. § (2) bekezdésének *a)* pontja alapján visszautasította.

Budapest, 2014. május 27.

Dr. Balogh Elemér s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Paczolay Péter s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/1617/2013.

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3171/2014. (VI. 3.) AB VÉGZÉSE

alkotmányjogi panasz visszautasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

v é g z é s t:

Az Alkotmánybíróság a Pécsi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 8.K.27.217/2013/9. számú ítélete ellen benyújtott alkotmányjogi panaszt visszautasítja.

I n d o k o l á s

- [1] 1. Az indítványozó a Pécsi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 8.K.27.217/2013/9. számú, 2013. november 25-én kézbesített ítélete ellen nyújtott be az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján alkotmányjogi panaszt.
- [2] Az ítélet az állami adóhatóságnak azt a határozatát vizsgálta felül, amely egyebek között az „egyes gazdasági és pénzügyi tárgyú törvények megalkotásáról, illetve módosításáról” szóló – többször módosított – 2010. évi XC. törvény (a továbbiakban: Tv.) által megállapított, a 2011-es adóévre vonatkozó végkielégítési különadó tárgyában rendelkezett.
- [3] A végkielégítések különadója néven ismertté vált jogszabályról az Alkotmánybíróság első alkalommal 2010. október 26-án döntött [184/2010. (X. 28.) AB határozat, ABH 2010, 900.], másodszor a 37/2011. (V. 10.) AB határozatban (ABH 2011, 225.), harmadszor a 3353/2012. (XII. 5.) AB határozatban, negyedszer a 6/2014. (II. 26.) AB határozatban (a továbbiakban: Abh.).
- [4] Az indítványozó az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése, XIII. cikke, 28. cikke, Q) cikk (2) és (3) bekezdése sérelmére hivatkozik. Kezdeményezte az ítélet megsemmisítését.
- [5] 2. Az Abtv. 56. § (2) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság mérlegelési jogkörben vizsgálja az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának törvényben írt feltételeit, különösen a 26–27. § szerinti érintettséget, a jogorvoslat kimerítését, valamint a 29–31. § szerinti feltételeket. Az Abtv. 29. §-a szerint az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség, vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés esetén fogadja be.
- [6] 3. Alkotmányjogi panasz érdemben akkor bírálható el, ha az indítványozó az Alaptörvényben biztosított jogai sérelmét állítja.
- [7] Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésének megsértésére csak kivételesen lehet alkotmányjogi panaszt alapítani.
- [8] Az Alaptörvény 28. cikke, a Q) cikk (2) és (3) bekezdése rendelkezéseire nem lehet alkotmányjogi panaszt alapítani.
- [9] 4. Az Alaptörvény 37. cikk (4) bekezdése szerint mindaddig, amíg az államadósság a teljes hazai össztermék felét meghaladja, az Alkotmánybíróság a 24. cikk (2) bekezdés b)–e) pontjában foglalt hatáskörében a központi költségvetésről, a központi költségvetés végrehajtásáról, a központi adónemekről, az illetékekről és járulékokról, a vámokról, valamint a helyi adók központi feltételeiről szóló törvények Alaptörvénnyel való összhangját kizárólag az élethez és az emberi méltósághoz való joggal, a személyes adatok védelméhez való joggal, a gondolat, a lelkiismeret és a vallás szabadságához való joggal vagy a magyar állampolgársághoz kapcsolódó jogokkal összefüggésben vizsgálhatja felül, és ezek sérelme miatt semmisítheti meg. Az Alkotmánybíróság az e tárgykörbe tartozó törvényeket is korlátozás nélkül jogosult megsemmisíteni, ha a törvény megalkotására és kihirdetésére vonatkozó, az Alaptörvényben foglalt eljárási követelmények nem teljesültek.
- [10] A jelen esetben az indítványt az Abtv. 27. §-a alapján nyújtották be. Az Abtv. 27. §-a szerinti alkotmányjogi panasz az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés d) pontján alapul. Ebben a hatáskörben felülvizsgálatra és megsemmisítésre korlátozottan van lehetőség.

- [11] A panasz a tartalma szerint a jelen esetben azt kifogásolja, hogy a sérelmezett döntés a Tv-nek a különadó 98%-os mértékére vonatkozó szabálya alkalmazását a konkrét esetben lehetségesnek látta annak ellenére, hogy az nemzetközi egyezménybe ütközik. A Tv. a különadóra vonatkozó részében központi adónemről szól. Ilyen törvény csak akkor vizsgálható felül az Alaptörvény alapján, ha az erre irányuló indítvány az alkotmányellenesség okaként kizárólag az élethez és emberi méltósághoz való jog, a személyes adatok védelméhez való jog, a gondolat, lelkiismeret és vallás szabadsága, vagy a magyar állampolgársághoz kapcsolódó jogok sérelmét jelöli meg.
- [12] A jelen esetben a bírói döntés központi adónem alkalmazásáról szól, ilyen bírói döntés ellen alkotmányjogi panasz nem nyújtható be az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése, XIII. cikke, 28. cikke, Q) cikk (2) és (3) bekezdése sérelmére hivatkozva.
- [13] Mivel az alkotmányjogi panasz nem felel meg a törvényben előírt feltételeknek, ezért az Alkotmánybíróság az Ügyrend 30. § (2) bekezdés *h*) pontja alapján a panaszt visszautasította.
- [14] 5. Az alkotmányjogi panasszal érintett ítélet felülvizsgálata iránt az alkotmányjogi panaszban foglaltak szerint eljárás van folyamatban a Kúria előtt.
- [15] Az Abh. rendelkező részének 1. pontja megállapította, hogy a Tv. 2013. december 30-ig hatályban volt 10. §-a nemzetközi szerződésbe ütközik, ezért az a Tatabányai Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság előtt a 8.K.27147/2013. szám alatt folyamatban lévő eljárásban, továbbá valamennyi, bármely bíróság előtt folyamatban lévő ugyanilyen ügyben nem alkalmazható.
- [16] Ezt követően a Kúria Kfv.VI.35.595/2012. szám alatt egy másik ügyben határozatot hozott a különadó megállapításának tilalmáról az Alkotmánybíróság határozata alapján.

Budapest, 2014. május 27.

Dr. Balogh Elemér s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Paczolay Péter s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/97/2014.

• • •

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3172/2014. (VI. 3.) AB VÉGZÉSE

alkotmányjogi panasz visszautasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panaszok tárgyában meghozta a következő

v é g z é s t:

Az Alkotmánybíróság a Kúria Kfv.V.35.562/2012/7. számú ítélete és a Fővárosi Törvényszék 28.K.32.556/2010/16. számú ítélete, valamint a Kúria Kfv.V.35.558/2012/7. számú ítélete és a Fővárosi Törvényszék 28.K.33.497/2009/22. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszokat visszautasítja.

I n d o k o l á s

- [1] 1. Az indítványozó az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a szerinti alkotmányjogi panaszokat terjesztett az Alkotmánybíróság elé.
- [2] 2. Az egyik indítvány arra irányult, hogy az Alkotmánybíróság állapítsa meg a Kúria – felülvizsgálati eljárásban hozott – Kfv.V.35.562/2012/7. számú ítélete és az alapjául szolgáló fővárosi törvényszéki ítélet alaptörvény-ellenességét, és semmisítse meg azokat az adóhatósági határozatokra is kiterjedően.
- [3] 2.1. A Kúria ítéletében megállapított tényállás szerint az indítványozó – az alapügy felperese – 2006. augusztus hónapban különböző gazdasági társaságok számláira és bizonylataira alapítottan általános forgalmi adót helyezett levonásba. Az indítványozó számlák szerinti beszállítói további beszállítóktól láncértékesítések útján jutottak a bizonylatokon feltüntetett termékekhez. Az adóhatóság az indítványozónál 2006. augusztus hónapra, áfa adónemben bevallások utólagos vizsgálatára irányuló, pénzösszeg kiutalása előtti ellenőrzést végzett. A revízió eredményeként hozott 2307416234. számú határozatban az indítványozó terhére 96 382 000 Ft jogosulatlan visszaigénylésnek minősülő áfa adókülönbözetet írt elő, ami után 48 191 000 Ft adóbírságot szabott ki.
- [4] Az indítványozó fellebbezése alapján eljáró alperes (a másodfokú adóhatóság) – a 2010. március 22. napján kelt 5228121298. számú határozatában – az elsőfokú határozatot helybenhagyta.
- [5] Döntésének indokolása szerint az indítványozó által befogadott számlák nem tekinthetők az áthárított adó összegét hitelesen igazoló dokumentumnak, mert a gazdasági események feltárására indított vizsgálatokból, bizonylatokból, nyilatkozatokból, tanúvallomásokból megállapítható, hogy a gazdasági események a valóságban nem a számlákon megjelölt módon mentek végbe. A számlák tartalmilag hiteltelen bizonylatok, ezekre adólevonási jog nem alapítható. Az elsőfokú adóhatóság teljesítette tényállás tisztázási és bizonyítási kötelezettségét, mindegyik beszállító társaságnál vizsgálatot folytatott le, szakértőt is kirendelt, és ezek eredményeként alappal rögzítette, hogy a termékek eredete igazolatlan.
- [6] A forgalmi adatok alapvetően fiktív, valójában soha nem létező áruk mozgásáról szólnak, az adózói adatokat figyelembe véve ilyen tömegű mikroprocesszor egyetlen szomszédos országban sem adható el, az indítványozó által állítólag exportált darabszámok meghaladják a térség bármely államának belső piacát.
- [7] Az indítványozó keresetében az alperes határozatának elsőfokú határozatra is kiterjedő hatályon kívül helyezését, és az elsőfokú adóhatóság új eljárásra kötelezését kérte. A Fővárosi Törvényszék az indítványozó keresetét elutasította.
- [8] A törvényszék jogi álláspontja szerint az alperes széleskörű bizonyítási eljárást folytatott le a gazdasági ügyletek valós tartamának felderítése érdekében, a tényállást teljes körűen feltárta, bizonyította, a rendelkezésére álló adatokat az értékesítésekben szereplő gazdasági társaságok tulajdonváltozását, székhelyükön való fel nem lelhetőségét, az általuk nem, vagy csak minimális összegben elszámolt szállítási, raktározási költségeket, a személyi és tárgyi feltételeik hiányát, saját bruttó és nettó árbevételük arányát, az áru szállításával, eredetével kapcsolatos bizonytalanságokat, a szállítólevelek és átadás-átvételi jegyzőkönyvek hiányát helytállóan értékelte.
- [9] Az indítványozó érvelésével ellentétben az alperes nem azt róta a terhére, hogy számlakibocsátói nem tartották be a rájuk vonatkozó szabályokat, hanem azt, hogy a vizsgált ügyletek kapcsán az általános forgalmi adóról szóló 1992. évi LXXIV. törvény (a továbbiakban Áfa tv.) 3. §-a szerinti termékértékesítés megállapíthatóságának feltételei hiányoznak.
- [10] 2.2. Az indítványozó által benyújtott felülvizsgálati indítvány nyomán eljáró Kúria a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta, annak jogi érvelésével és a megállapított tényállással egyetértett.
- [11] A Kúria ítéletének indokolásában arra is rámutatott, hogy az ügyben nem egyszerűen arról van szó, hogy a számlakibocsátók nem tartották be a rájuk vonatkozó, működésükkel kapcsolatos szabályokat, hanem arról, hogy a termékértékesítés megállapíthatóságának objektív feltételei hiányoznak. A beszerzésekhez kapcsolódó számlák tartalmi hitelességét ugyanis nem bizonyítja az indítványozó könyvelésének és bevallásainak egyezősége, az alperes érdemi döntése sem ezen alapul. Ennél fogva az indítványozó által hivatkozott büntetőügyből beszerzett könyvszakértői véleménynek, amely egyébként a közigazgatási iratokhoz csatolásra került, nincs perbeli relevanciája. Ennek a megállapításnak pedig a Kúria szerint nemcsak az az indoka, hogy más szabályok vonatkoznak a büntető és mások az adójogi jogviszony elbírálására, hanem az is, hogy a büntetőeljárásban kirendelt könyvszakértő is úgy nyilatkozott, hogy az indítványozó könyvelése alapján nem állapítható meg, hogy

mely beszerzéssel szemben konkrétan mely értékesítés áll, kizárólag ezek bruttó összértékének nagyságrendi azonosságára nézve lehet megállapítást tenni. A szakértő azt is nyilatkozta, hogy nem könyvszakértői feladat a formailag a jogszabályoknak megfelelő számviteli bizonylatok kapcsán a bizonylatok valós vagy fiktív voltára vonatkozó bizonyítás lefolytatása, e körben a tényállás megállapítása.

- [12] A Kúria azt is hangsúlyozta indokolásában, hogy az indítványozó a perben olyan bizonyítást nem is ajánlott fel, amely alkalmas lett volna annak igazolására, hogy a felé számlát kibocsátók a személyi és tárgyi feltételeik alapján ténylegesen képesek lettek volna a számla szerinti teljesítésre, és a perben vitatott számlák szerinti gazdasági események a valóságban tényleg végbe mentek volna, és a termékértékesítésnek az Áfa tv.-ben, továbbá közösségi jogszabályban meghatározott objektív feltételei teljesültek volna.
- [13] 3. A másik indítvány arra irányult, hogy az Alkotmánybíróság állapítsa meg a Kúria –felülvizsgálati eljárásban hozott – Kfv.V.35.558/2012/7. számú ítélete és az alapjául szolgáló fővárosi törvényszéki ítélet alaptörvény-ellenességét, és semmisítse azokat meg az adóhatóság határozatokra is kiterjedően.
- [14] A Kúria ítéletében megállapított tényállás szerint az indítványozó – az alapügy felperese – 2006. június hónapban különböző gazdasági társaságok számláira és bizonylataira alapítottan általános forgalmi adót helyezett levonásba. Az indítványozó számlák szerinti beszállítói további beszállítóktól láncértékesítések útján jutottak a bizonylatokon feltüntetett termékekhez. Az adóhatóság az indítványozónál 2006 júniusára vonatkozóan – az indítványozó által áfa levonásba helyezett összegeket tartalmazó számlák kapcsán – ellenőrzést végzett. A revízió eredményeként hozott 3602961607. számú határozatban az indítványozó terhére 308 316 000 Ft jogosulatlan visszaigénylésnek minősülő áfa adókülönbözetet írt elő, ami után 154 158 000 Ft adóbírságot szabott ki, és 61 000 Ft késedelmi pótlékot számított fel.
- [15] Az indítványozó fellebbezése alapján eljár alperes (a másodfokú adóhatóság) – a 2009. április 14. napján kelt 2278923841. számú határozatában – az elsőfokú határozatot annyiban változtatta meg, hogy az adóbírság összegéből 314 000 Ft-ot, illetve a késedelmi pótlék teljes összegét törölte.
- [16] Az indítványozó keresetében az alperes határozatának elsőfokú határozatra is kiterjedő hatályon kívül helyezését, és az elsőfokú adóhatóság új eljárásra kötelezését kérte. A Fővárosi Törvényszék az indítványozó keresetét elutasította.
- [17] Az indítványozó által benyújtott felülvizsgálati indítvány nyomán eljáró Kúria a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta, annak jogi érvelésével és a megállapított tényállással egyetértett.
- [18] Az első és másodfokú adóhatóság, illetve a Fővárosi Törvényszék és a Kúria is ugyanazon indokok alapján hozták meg döntéseiket, mint azt a 2. pontban ismertetett ügyben tették.
- [19] 4. Az indítványozó a két kúriai ítélettel és az azok által helyben hagyott döntésekkel szemben egy indítványban fordult az Alkotmánybírósághoz.
- [20] Az alkotmányjogi panaszban előadta, hogy a támadott döntések sértik az Alaptörvény XXVIII. cikkének (1) bekezdésébe foglalt tisztességes eljáráshoz való jogát és ezáltal egyben a fegyveregyenlőség elvét is, valamint sértik az XIII. cikk (1) bekezdésében biztosított tulajdonhoz való jogát és aránytalanul korlátozzák azt.
- [21] Az indítványozó azt is kérte, hogy az Alkotmánybíróság eljárása befejezéséig hívja fel a Kúriát a kifogásolt döntések végrehajtásának felfüggesztésére.
- [22] 5. A tartalmilag egymással megegyező alkotmányossági kérdéseket felvető alkotmányjogi panaszokat – azok tárgyi összefüggése miatt – az Alkotmánybíróság az Abtv. 58. § (2) bekezdése, valamint az Ügyrend 34. § (1) bekezdése alapján egyesítette, és egy eljárásban bírálta el.
- [23] 6. Az Alkotmánybíróság az Abtv. 56. § (1) bekezdésében meghatározottak szerint elsőként az alkotmányjogi panaszok befogadhatósága törvényi feltételeinek fennállását vizsgálta meg.
- [24] 6.1. Az indítványozó az alkotmányjogi panaszokat az Abtv. 27. §-ára alapozza, amely szerint alaptörvény-ellenes bírói döntéssel szemben az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet alkotmányjogi panasszal fordulhat az Alkotmánybírósághoz, ha az ügy érdemében hozott döntés vagy a bírósági eljárást befejező egyéb döntés az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát sérti, és az indítványozó a jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.

- [25] Az indítványozó jogosultnak és érintettnek is tekinthető, mivel saját egyedi ügyeivel összefüggésben terjesztette elő az Abtv. 27. §-ára alapított alkotmányjogi panaszokat és jogorvoslati lehetőségeit kimerítette.
- [26] A panaszos az Abtv. 30. § (1) bekezdésében meghatározott határidőn belül terjesztette elő az indítványokat.
- [27] Az indítványok az Abtv. 52. § (1b) bekezdésében támasztott feltételeknek az alábbiak szerint felelnek meg. Az indítványok az Alkotmánybíróság hatáskörére és az indítványozó jogosultságára vonatkozó hivatkozást tartalmaznak, megjelölik az Alaptörvényben biztosított jogok sérelmének lényegét és az Alaptörvény megsértett rendelkezéseit. Megjelölik továbbá a sérelmezett bírói döntést és kifejezetten kérik annak megsemmisítését, illetve tartalmaznak indokolást is arra nézve, hogy a sérelmezett bírói döntések miért ellentétesek az Alaptörvény megjelölt rendelkezéseivel.
- [28] 6.2. Az Abtv. 29. §-a az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának további, alternatív jellegű tartalmi feltételeként határozza meg, hogy az alkotmányjogi panasz a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességet tartalmazzon, vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vessen fel.
- [29] A panaszos alapjogi sérelmeinek alátámasztására előadta, hogy álláspontja szerint az ítéletek indokolása nem kielégítő, abból nem állapítható meg, hogy az azt megalapozó mérlegelés folyamata és végeredménye okszerű és logikus volt-e. Vitatja a Kúria, valamint az első fokon eljáró bíróság ténymegállapításait, következtetéseit, illetve a mérlegelés alapján hozott megállapításait, szerinte azok nem felelnek meg a valós tényállásnak. Az indítványozó szerint a bíróságok nem tárták fel kellően az ügy előzményeit, nem biztosították a fegyveregyenlőség elvét, mivel módszeresen elutasították bizonyítási indítványait, ezért – az Európai Emberi Jogi Bíróság, valamint az Alkotmánybíróság gyakorlatára is hivatkozással – megsértették a tisztességes bírósági eljáráshoz való jogát.
- [30] Előadta továbbá, hogy az őt érintő adóbíróságnak a pénzvagyonából történő megfizetése, valamint az, hogy a támadott ítéletek következtében nem érvényesítheti adólevonási jogát, sértik a tulajdonhoz való jogát. Álláspontja szerint tulajdonjogának sérelme ellentétes az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésében foglaltakkal is, mert az őt ért jogkorlátozás és szankció olyan eltúlzott mértékű, amely nem állja ki az arányosság próbáját.
- [31] Az Alkotmánybíróság megítélése szerint az indítványozó indokolása lényegében a bírói döntéseket vitatja, a bírói mérlegelést támadja, azonban nem tartalmaz alkotmányjogilag értékelhető okfejtést arra vonatkozóan, hogy a sérelmezett bírói döntések miért ellentétesek az Alaptörvény megjelölt rendelkezéseivel.
- [32] Az Alkotmánybíróságnak az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés d) pontja, illetve az Abtv. 27. §-a alapján a bírói döntéseknek kizárólag az alkotmányossági szempontú felülvizsgálata tartozik hatáskörébe. A tényállás megállapítása, a bizonyítékok mérlegelése, értékelése és ennek alapján a következtetések levonása a rendes bíróságok feladata, az Alkotmánybíróságnak nincs hatásköre a rendes bíróságok jogalkalmazásának felülbírálatára.
- [33] Az indítványozó sem a bíróságok eljárásával, sem az ügyében hozott határozatok érdemével összefüggésben nem állított olyan pontosan körülírt alaptörvény-ellenességet, amelyet alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdésként lehetne értékelni, vagy amely alapján a bírói döntéseket érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség merülne fel.
- [34] Az Alkotmánybíróság ezért nem tartotta indokoltnak a Kúria felhívását a kifogásolt döntések végrehajtásának az Abtv. 61. § (1) bekezdés alapján történő felfüggesztésére sem.
- [35] Mindezekre figyelemmel az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszokat az Ügyrend 30. § (2) bekezdés a) pontja alapján visszautasította.

Budapest, 2014. május 27.

Dr. Balogh Elemér s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Paczolay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
előadó alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/138/2014.

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3173/2014. (VI. 3.) AB VÉGZÉSE

alkotmányjogi panasz visszautasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

v é g z é s t:

Az Alkotmánybíróság a Kúria Kfv.V.35.588/2012/6. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt visszautasítja.

I n d o k o l á s

- [1] 1. Az indítványozó az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a szerinti alkotmányjogi panaszt terjesztett az Alkotmánybíróság elé.
- [2] A panasz alapjául szolgáló ügy tényállása szerint az indítványozó 2011. április 6-án eladta budapesti ingatlanát, és 2011. április 15-én – az eladott ingatlanért kapott vételárnál alacsonyabb áron – megvásárolta egy másik budapesti ingatlan 1/2-ed tulajdoni hányadát, majd az ingatlanvásárlást követően illetékkedvezmény iránti kérelmet nyújtott be az elsőfokú adóhatósághoz az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvénynek (a továbbiakban Itv.) a vagyonszerzések hatályos 21. § (5) bekezdése szerint. Ez a rendelkezés az ún. cserét pótló vétel eseteire határozza meg a visszerhes vagyónáruházási illeték kedvezményes mértékét. Az elsőfokú adóhatóság a kérelemnek helyt adott, és az indítványozót vagyonszerzése után 64 000 forint kedvezményezett visszerhes vagyónáruházási illeték megfizetésére kötelezte.
- [3] Az indítványozó a fizetési meghagyás ellen fellebbezéssel élt, melyben arra hivatkozott, hogy vagyona nem gyarapodott, mert az eladott lakás forgalmi értéke nagyobb volt, mint a vásárolt lakásé, így az illetékalap negatív, ami után fizetési kötelezettséget nem lehet előírni. Álláspontja szerint az Itv. 21. § (5) bekezdését nem lehet úgy értelmezni, hogy az illetékkiszabás alapja az eladott és a vásárolt ingatlan vételára különbözetének abszolút értéke.
- [4] A másodfokon eljáró adóhatóság a fizetési meghagyást helybenhagyta. Határozatának indokolása szerint az Itv. 21. § (5) bekezdése nem határoz meg a csökkentendő és a kivonandó számérték között sorrendiséget a kedvezményes illetékalap kiszámítására. Hangsúlyozta, hogy nem a vagyongyarapodás szolgáltatja az illetékkötelezettség jogalapját, hanem maga a visszerhes vagyonszerzés. Azt is kiemelte, hogy az Itv. 21. § (5) bekezdésének alkalmazása során a két összeg különbözeteként olyan összeg is adódhat, amely nagyobb a megvásárolt lakástulajdon forgalmi értékénél, és ebben az esetben az Itv. 21. § (6) bekezdésében írtak szerint az illeték alapja a megvásárolt lakástulajdon forgalmi értéke.
- [5] Az indítványozó keresetében az adóhatósági határozatok megváltoztatását és fizetési kötelezettsége törlését kérte annak megállapításával, hogy illetékfizetési kötelezettsége nem keletkezett.
- [6] A Fővárosi Törvényszék jogerős ítéletével a másodfokú adóhatósági határozatot, az elsőfokú adóhatósági határozatra is kiterjedő hatállyal hatályon kívül helyezte, és az elsőfokú adóhatóságot új eljárás lefolytatására, valamint új határozat hozatalára kötelezte. Indokolása szerint bár az illetékfizetési kötelezettséget maga a vagyonszerzés keletkezteti, a jogalkotó az Itv. 21. § (5) bekezdésében meghatározott értékkülönbözettel a vagyongyarapodást tette az illetékkötelezettség mértéke alapjául. Az adóhatóság jogértelmezése és joggyakorlata a józan ésszel, a jogalkotói akarral és céllal is ellentétes. Azt is rögzítette, hogy az adóhatóság az új eljárás során megfizetendő illetékkösszeget nem írhat elő az indítványozónak.
- [7] A másodfokú adóhatóság felülvizsgálati kérelmet nyújtott be, amelyben a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését és elsődlegesen a kereset elutasítását, másodlagosan az elsőfokú bíróság új eljárásra utasítását kérte.
- [8] A Kúria a felülvizsgálati kérelmet alaposnak találta, ezért a Fővárosi Törvényszék ítéletét hatályon kívül helyezte és a keresetet elutasította. A Kúria azt állapította meg, hogy az értékkülönbözlet kialakulhat az eladott és vásárolt, illetve a vásárolt és eladott lakástulajdonok forgalmi értékeinek különbözetéből, de nem lehet nagyobb, mint a vásárolt lakástulajdon forgalmi értéke.

- [9] 2. Az indítványozó ezt követően fordult az Alkotmánybírósághoz, és kérte, hogy az Alkotmánybíróság állapítsa meg a Kúria Kfv.V.35.588/2012/6. számú ítélete alaptörvény-ellenességét, és semmisítse azt meg.
- [10] Alkotmányjogi panaszában – melyet az Alkotmánybíróság főtítkárának hiánypótlási felhívására határidőben kiegészített – előadta, hogy a Kúria sérelmezett ítélete sérti az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdésébe foglalt tulajdonhoz való jogát, a XXIV. cikk (1) bekezdésébe foglalt tisztességes hatósági eljáráshoz való jogát, a XXVIII. cikk (1) bekezdésébe foglalt tisztességes bírósági eljáráshoz való jogát és a XXX. cikk (1) bekezdésével (arányos közteherviselés klauzulája) is ellentétes. Kiemelte továbbá, hogy a Kúria „döntése a józan észnek és a közjónak sem megfelelő.”
- [11] Az indítványozó álláspontja szerint súlyosan sérti az esélyegyenlőség követelményét a téves jogértelmezésen alapuló és hibás matematikai műveletet alkalmazó joggyakorlat.
- [12] Az indítványozó alapjogsérelmeit példák szemléltetésével támasztotta alá, melyekben az eltérő módon előálló értékülönözötekből keletkező illetékfizetési kötelezettségek mértékét, és a mértékekben való eltéréseket mutatta be.
- [13] 3. Az Alkotmánybíróság az Abtv. 56. § (1) bekezdésében meghatározottak szerint elsőként az alkotmányjogi panasz befogadhatósága törvényi feltételeinek fennállását vizsgálta meg.
- [14] 3.1. Az indítványozó alkotmányjogi panaszát az Abtv. 27. §-ára alapozza, amely szerint alaptörvény-ellenes bírói döntéssel szemben az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet alkotmányjogi panasszal fordulhat az Alkotmánybírósághoz, ha az ügy érdemében hozott döntés vagy a bírósági eljárást befejező egyéb döntés az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát sérti, és az indítványozó a jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.
- [15] Az indítványozó jogorvoslati lehetőségeit kimerítette, továbbá jogosultnak és érintettnek is tekinthető, mivel saját egyedi ügyével összefüggésben terjesztette elő az Abtv. 27. §-ára alapított alkotmányjogi panaszt.
- [16] A panaszos az Abtv. 30. § (1) bekezdésében meghatározott határidőn belül terjesztette elő az indítványt.
- [17] Az indítvány az Abtv. 52. § (1b) bekezdésében támasztott feltételeknek az alábbiak szerint felel meg. Az indítvány az Alkotmánybíróság hatáskörére és az indítványozó jogosultságára vonatkozó hivatkozást tartalmaz, megjelöli az Alaptörvényben biztosított jogok sérelmének lényegét és az Alaptörvény megsértett rendelkezéseit. Megjelöli továbbá a sérelmezett bírói döntést és kifejezetten kéri annak megsemmisítését, illetve tartalmaz indokolást is arra nézve, hogy a sérelmezett bírói döntés miért ellentétes az Alaptörvény megjelölt rendelkezéseivel.
- [18] 3.2. Az Abtv. 29. §-a az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának további, alternatív jellegű tartalmi feltételeiként határozza meg, hogy az alkotmányjogi panasz a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességet tartalmazzon, vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vessen fel.
- [19] Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint az indítványozó panasz nem alkotmányossági, hanem törvényességi-jogalkalmazási kérdésre vonatkozik.
- [20] Az indítványozó a Kúria döntését és azáltal az Itv. 21. § (5) bekezdésének alkalmazásával összefüggő, általa tévesnek tartott bírói joggyakorlatot támadja.
- [21] Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy korábban már több alkalommal vizsgálta az Itv. 21. § (5) bekezdését, melynek során a jogszabályhelynek a Kúria jogértelmezésével azonos értelmet tulajdonított, és az indítványokat minden esetben elutasította. {1136/B/1990. AB határozat [ABH 1994, 496.], 83/B/1995. AB határozat [ABH 1995, 760–763.] és 17/1999. (VI. 11.) AB határozat [ABH 1999, 131–136.]} Ezen vizsgálatai során az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az Itv. 21. §-a a lakástulajdon szerzéséhez kapcsolódó kedvezmény-szabályokat tartalmaz, továbbá, hogy a tulajdonszerzéshez kapcsolódó illetékfizetési kötelezettség minden esetben tulajdonszerzésenként keletkezik: mindig az új tulajdonszerzés ténye alapozza azt meg.
- [22] Az Alkotmánybíróság – a korábbi döntéseire is tekintettel – a jelen ügyben arra a következtetésre jutott, hogy az indítványozó az alkotmányjogi panasz sem a Kúria eljárásával, sem az ügyében hozott ítélet érdemével összefüggésben nem állított olyan pontosan körülírt alaptörvény-ellenességet, amelyet alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdésként lehetne értékelni, vagy amely alapján a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség merülne fel, és ezáltal az érdemi alkotmánybírósági eljárás megkezdésének alapjául szolgálhatna.

- [23] Az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panasz befogadhatósági vizsgálatának eredményeként így arra a következtetésre jutott, hogy az alkotmányjogi panasz nem felel meg az Abtv. 29. §-ában előírt törvényi követelménynek, ezért nem fogadható be.
- [24] 4. Mindezekre figyelemmel az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt az Ügyrend 30. § (2) bekezdés a) pontja alapján, figyelemmel az Abtv. 56. § (3) bekezdésében előírtakra is, visszautasította.
- [25] 5. Az Alkotmánybíróság végül megjegyzi, hogy az Itv.-nek a 2012. évi CLXXVIII. törvény általi módosítása nem befolyásolta jelen ügy eldöntését. A módosítás következtében a 2013. január 1-jét követően illetékkiszabásra bemutatott vagy más módon az állami adóhatóság tudomására jutott vagyonszerzési ügyben, illetve kezdeményezett eljárásban már mentes a visszerthes vagyónáruházási illeték alól a lakástulajdon magánszemély általi cseréje és vásárlása, ha a magánszemély a másik lakástulajdonát a vásárlást megelőző vagy azt követő egy éven belül eladja, és a szerzett lakástulajdon forgalmi értéke az elcserélt, eladott lakástulajdon forgalmi értékénél kisebb.

Budapest, 2014. május 27.

Dr. Balogh Elemér s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Paczolay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
előadó alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/245/2014.

Az Alkotmánybíróság Határozatai az Alkotmánybíróság hivatalos lapja, mely elektronikus formában, időszakosan jelenik meg. A kiadvány az Alkotmánybíróság döntéseinek gondozott, szükség esetén anonimizált változatú szövegét tartalmazza. Az Alkotmánybíróság Határozatainak egyes számai bárki számára, személyazonosítás nélkül, korlátozástól mentesen, díjmentesen hozzáférhetőek az Alkotmánybíróság honlapján: www.alkotmanybirosag.hu

A szerkesztésért felel: dr. Bitskey Botond, az Alkotmánybíróság főtítkára
layout: www.estercom.hu
Kiadja a Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest VIII., Somogyi Béla u. 6., www.mhk.hu
Felelős kiadó: Majláth Zsolt László ügyvezető
HU ISSN 2062–9273